

Opinnäytetyö (AMK)

Sosionomi

2023

Ronja Rankonen, Ida Suomalainen & Nea Suominen

MYÖNTEINEN TUNNISTAMINEN JÄLKIHUOLLON TYÖSKENTELYORIENTAATIONA

– Muistilista myönteisestä tunnistamisesta
jälkihuollon ammattilaisille - osana Hyvää jälkeä
-hanketta

Ronja Rankonen, Ida Suomalainen & Nea Suominen

MYÖNTEINEN TUNNISTAMINEN JÄLKIHUOLLON TYÖSKENTELYORIENTAATIONA

- Muistilista myönteisestä tunnistamisesta jälkihuollon työntekijöille - osana
Hyvää jälkeä -hanketta

Kehittämistyön tavoitteena oli jälkihuollon kehittäminen myönteisen tunnistamisen ideologian mukaisesti. Tarkoituksena oli käsitellä, miten myönteistä tunnistamista voitaisiin hyödyntää jälkihuollon työskentelyorientaationa, koska aihetta ei olla aikaisemmin tarkasteltu. Kehittämistehtävänä oli suunnitella jälkihuollon ammattilaisille muistilista, joka koostuu myönteisen tunnistamisen elementeistä. Tämä pyrittiin saavuttamaan järjestämällä jälkihuollon kokemusasiantuntijoille ja ammattilaisille kaksi erillistä kehittämispajaa, joiden pohjalta muistilista koottiin. Tavoitteena oli, että muistilistaa voisivat hyödyntää myös muut lasten ja nuorten kanssa työskentelevät ammattilaiset. Kehittämistyö toteutettiin osana Hyvää jälkeä -hanketta, joka tutkii ja kehittää jälkihuoltoa. Kehittämistyön toimeksiantaja oli Turun ammattikorkeakoulun SIVISOTE-tutkimusryhmä, jolta Hyvää jälkeä -hanke on ostanut asiantuntijapalveluita hankkeeseen.

Kehittämistyön tietoperustassa painotettiin lastensuojelun jälkihuollon ja myönteisen tunnistamisen käsittelyä. Myönteinen tunnistaminen tarjoaa vaihtoehtoisen näkökulman ongelmalähtöisille ja yksilökeskeisille lähestymistavoille. Kyseessä on uudenlainen ajattelutapa, jossa painopiste on erilaisuuden arvostamisessa, voimavarojen tunnistamisessa sekä lasten ja nuorten tukemisessa heidän arjessaan jokapäiväisen vuorovaikutuksen avulla.

Pääpaino kehittämistyön toteutuksessa oli kehittämispajojen järjestämisessä. Kehittämistyössä käytettiin kehittämismenetelminä keskustelua edistäviä, osallistavia ja esittäviä menetelmiä. Pääpaino oli osallistavassa kehittämistoiminnassa, koska osana kehittämistyötä järjestetyissä kehittämispajoissa käytetyt harjoitteet olivat osallistavia menetelmiä. Käytetyt harjoitteet sisälsivät myös paljon elementtejä dialogisesta keskustelusta. Kehittämistoiminnassa käytettiin menetelminä myös aikaisemman tiedon hyödyntämistä ja eri toimijoiden kanssa käytyjä palaverieita ja keskusteluita.

Kehittämistyön tuotoksena syntyi myönteisen tunnistamisen elementeistä koostuva muistilista jälkihuollon ammattilaisille. Muistilista sisältää konkreettisia ohjeita jälkihuollon ammattilaisille myönteisen tunnistamisen ideologian käyttöön ottamisesta asiakastyössä. Muistilista on käytännönläheinen ja sen tarkoitus on helpottaa myönteisen tunnistamisen näkökulman soveltamista jälkihuollossa. Muistilista on saatavilla sähköisenä versiona, joten sitä voi hyödyntää myös muut lasten ja nuorten kanssa toimivat ammattilaiset.

ASIASANAT:

lastensuojelu, jälkihuolto, tunnistamisen teoriat, myönteinen tunnistaminen

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Bachelor of Social Services

2023 | 67 pages, 19 pages in appendices

Ronja Rankonen, Ida Suomalainen & Nea Suominen

POSITIVE RECOGNITION AS A WORK ORIENTATION IN AFTER-CARE

- A checklist of positive recognition for after-care professionals as part of the Hyvää jälkeä project

The aim of the development work was to develop after-care according to the ideology of positive recognition. The intention was to explore how positive recognition could be utilized as a work orientation in after-care, as this topic has not been previously examined. The development task was to design a checklist for after-care professionals consisting of elements of positive recognition. This was achieved by organizing two separate development workshops for after-care experts by experience and professionals, from which the checklist was compiled. The goal was for the checklist to be useful for other professionals working with children and young people. The development work was carried out as part of the "Hyvää jälkeä" project, which researches and develops after-care. The principal for the development work was the SIVISOTE research group at Turku University of Applied Sciences, from whom the "Hyvää jälkeä" project has purchased expert services.

The theoretical basis of the development work emphasized the discussion of after-care in child protection and positive recognition. Positive recognition offers an alternative perspective to problem-oriented and individual-focused approaches. It is a new way of thinking that focuses on appreciating diversity, recognizing strengths, and supporting children and young people in their everyday interactions.

The main emphasis in the implementation of the development work was on organizing development workshops. Development methods used in the thesis included discussion-promoting, participatory, and presentational methods. The focus was on participatory development activities, as the exercises used in the development workshops organized as part of the development work were participatory methods. The exercises also included many elements of dialogical conversation. In the development activities, methods such as utilizing previous knowledge and meetings and discussions with various stakeholders were also used.

As a result of the development work, a checklist consisting of elements of positive recognition was created for after-care professionals. The checklist provides concrete instructions for after-care professionals on implementing the ideology of positive recognition in client work. The checklist is practical, and its purpose is to facilitate the application of the positive recognition perspective in after-care. The checklist is available in electronic form, so it can also be utilized by other professionals working with children and young people.

KEYWORDS:

child protection, after-care, theories of recognition, positive recognition

1 JOHDANTO	7
2 KEHITTÄMISTYÖN LÄHTÖKOHDAT	9
2.1 Hyvää jälkeä -hanke	9
2.2 Kehittämistyön tarve	10
2.3 Kehittämistyön tavoite ja kehittämistehtävä	11
3 NUORI LASTENSUOJELUN JÄLKIHOULLON ASIAKKAANA	12
3.1 Lastensuojelun prosessi	12
3.2 Lastensuojelun jälkihuolto	14
3.3 Jälkihuollon haasteet ja tuen tarpeet	17
3.4 Jälkihuollon ohjaajan rooli itsenäistyvän nuoren tukijana	19
3.5 Nuorten kokemuksia jälkihuollon ohjauksesta	22
4 TUNNISTAMISEN TEORIAT YLÄKÄSITTEENÄ MYÖNTEISELLE TUNNISTAMISELLE	25
4.1 Tunnistamisen teoriat	25
4.2 Myönteinen tunnistaminen	28
4.3 Myönteinen tunnistaminen onnistuneena jälkihuollon työskentelyorientaationa	31
5 KEHITTÄMISPAJOJEN KEHITTÄMISMENETELMÄT	35
5.1 Kehittämismenetelmät	35
5.1.1 Osallistavat kehittämismenetelmät	35
5.1.2 Learning cafe -harjoite	36
5.1.3 Muistilappuharjoite	37
5.1.4 Väittämäharjoite	37
5.1.5 Case-harjoite	38
5.1.6 Hattuharjoite	38
5.1.7 Miellekartta-harjoite	39
5.1.8 Muistilista	40
5.1.9 Mentimeter ja Google Forms	40
6 KEHITTÄMISPROSESSIN KUVAUS	41
6.1 Yleistä kehittämistyöstä ja kehittämisprosessin kulku	41
6.2 Ideointi- ja suunnitteluvaihe	42
6.3 Toteutusvaihe ja tulokset	44
6.3.1 Kokemusasiantuntijoiden päivä	44

6.3.2 Ammattilaisten päivä	46
6.4 Arviointivaihe	48
7 MUISTILISTA JÄLKIHOULLON AMMATTILAISILLE	49
7.1 Tulokset	49
7.2 Tutustuminen	51
7.3 Tunnustaminen	53
7.4 Tukeminen	55
7.5 Myönteisen tunnistamisen peruselementit	59
8 POHDINTA JA ARVIOINTI	63
8.1 Kehittämistyön arviointi	63
8.2 Tuotoksen tarkastelu ja johtopäätökset	64
8.3 Kehittämisen eettisyys ja luotettavuus sekä kehittäjien ammatillinen kasvu	65
8.4 Hyödynnettävyys ja kehitysideat	67
LÄHTEET	68

LIITTEET

- Liite 1. Kokemusasiantuntijoiden kehittämispajan suunnitelma
- Liite 2. PowerPoint-esitys
- Liite 3. Kokemusasiantuntijoiden luoma muistilista
- Liite 4. Kokemusasiantuntijoiden Mentimeter-vastaukset
- Liite 5. Ammattilaisten kehittämispajan suunnitelma
- Liite 6. Ammattilaisten luoma muistilista
- Liite 7. Ammattilaisten Mentimeter-vastaukset
- Liite 8. Kutsuissa liitteenä ollut tiedote
- Liite 9. Muistilista jälkihuollon ammattilaisille

KUVAT

Kuva 1. Lastensuojeluprosessin päävaiheet (Uusitalo 2019, 34).	13
Kuva 2. Tulokuvio	50
Kuva 3. Tutustuminen myönteisen tunnistamisen ulottuvuutena	51
Kuva 4. Tunnustaminen myönteisen tunnistamisen ulottuvuutena	53
Kuva 5. Tukeminen myönteisen tunnistamisen ulottuvuutena	55
Kuva 6. Myönteisen tunnistamisen peruselementit	59

TAULUKOT

Taulukko 1. Kehittämistoiminnan prosessi (mukaillen Salonen 2013, 20).	41

1 JOHDANTO

Jälkihuollossa olevien nuorten määrä on kasvanut huomasti viimeisen kymmenen vuoden aikana. Viimeisimmän tilastotiedon mukaan vuonna 2022 jälkihuollossa oli 1 258 lasta ja 10 365 nuorta. Suhteellisen isoon lukuun nähden, jälkihuoltoa on Suomessa tutkittu yllättävän vähän. On kuitenkin olemassa viitteitä siitä, että jälkihuoltojärjestelmä sisältää kokemukselliseen vaikuttavuuteen liittyviä kehittämistarpeita. Erityisesti tällä hetkellä jälkihuollon kehittäminen on noussut ajankohtaiseksi ilmiöksi jälkihuoltoon kohdistuneen lainsäädännöllisen uudistuksen myötä. Petteri Orpon nykyinen hallitus on esittänyt, että lastensuojelun jälkihuollon ikäraja laskettaisiin 25:stä 23:een ikävuoteen. Uudistus tulisi voimaan vuoden 2024 alussa. (Pukkio & Hipp 2016, 10–11; THL 2023a, 15; Tampereen yliopisto 2023a; Valtioneuvosto 2023.)

Vaikka jälkihuoltonuorten haasteista on olemassa kattavaa tietoa, ongelmiin keskittyminen ei tarjoa haasteisiin ratkaisua. Myönteinen tunnistaminen tarjoaa vaihtoehdoisen näkökulman ongelmalähtöisille ja yksilökeskeisille lähestymistavoille. Kyseessä on uudenlainen ajattelutapa, jossa painopiste on erilaisuuden arvostamisessa, voimavarojen tunnistamisessa sekä lasten ja nuorten tukemisessa heidän arjessaan jokapäiväisen vuorovaikutuksen avulla. (Kallio ym. 2015, 11–15; Pukkio & Hipp 2016, 8; Tampereen yliopisto 2023b.) Myönteisen tunnistamisen näkökulmaa ei kuitenkaan ole tarkasteltu jälkihuoltonuorten kohdalla, vaikka työskentelytapa ei rajoitu tiettyyn asiakasryhmään.

Tämä kehittämistyö toteutettiin osana Hyvää jälkeä -hanketta, joka tutkii ja kehittää jälkihuoltoa. Kehittämistyön tarkoitus oli selvittää, miten myönteisen tunnistamisen ideologiaa voidaan hyödyntää jälkihuoltonuorten kanssa tehtävässä asiakastyössä. Kehittämistavoitteena oli kehittää jälkihuoltoa myönteisen tunnistamisen ideologian pohjalta. Pyrimme saavuttamaan tämän järjestämällä jälkihuollon kokemusasiantuntijoille ja ammattilaisille kaksi erillistä kehittämispajaa. Työn kehittämistehtävänä oli suunnitella jälkihuollon ammattilaisille muistilista, joka koostuu myönteisen tunnistamisen elementeistä.

Raportin luvussa kaksi kerrotaan kehittämistyön lähtökohdista ja kuvataan Hyvää jälkeä -hanketta. Kerromme myös kehittämistyömme tavoitteen ja kehittämistehtävän. Luvuissa kolme ja neljä käsitellään kehittämistyön tietoperustaa. Luvussa kolme kerrotaan alkuun lastensuojelun prosessista, jonka jälkeen avataan tarkemmin jälkihuoltoa. Luvussa kolme tuodaan myös esiin jälkihuoltonuorten haasteet ja tuen tarpeet sekä kerrotaan ohjaajan roolista. Luvun lopussa mainitaan myös nuorten kokemuksia jälkihuollon

ohjauksesta. Luvussa neljä avataan tunnistamisen teorioita ja myönteistä tunnistamista sekä kuvataan myönteisen tunnistamisen mahdollisuuksista jälkihuollon työskentely-orientaationa.

Tietoperustan jälkeen luvussa viisi kuvataan kehittämispajoissa käytettyjä kehittämismenetelmiä. Luvussa kuusi kerrotaan kehittämistyön prosessista ja sen etenemisestä. Seuraavassa luvussa eli luvussa seitsemän esitellään kehittämistyöstä syntynyt tuotos eli muistilista. Viimeisessä luvussa pohditaan ja arvioidaan kehittämistyön prosessia ja kehittäjien ammatillista kasvua, johtopäätöksiä, kehittämistyön luotettavuutta ja eettisyyttä sekä kehittämistyön hyödynnettävyyttä.

2 KEHITTÄMISTYÖN LÄHTÖKOHDAT

2.1 Hyvää jälkeä -hanke

Tämä kehittämissyö tehtiin osana Hyvää jälkeä -hanketta. Kehittämissyön toimeksiantaja oli Turun ammattikorkeakoulun SIVISOTE-tutkimusryhmä, jolta Hyvää jälkeä -hanke on ostanut asiantuntijapalveluita hankkeeseen. Kehittämissyön toimeksiantajan edustajana toimi Niina Vuoristo, joka on mukana Hyvää jälkeä -hankkeessa ja SIVISOTE-tutkimusryhmässä.

Hyvää jälkeä -hanke on Tampereen yliopiston, SOS-lapsikylän ja Savonia-ammattikorkeakoulun yhteinen tutkimus- ja kehittämishanke, jonka tavoitteena on tutkia ja kehittää jälkihuoltoa. Hanketta hallinnoidaan Tampereen yliopistossa. Hanke on alkanut 1.9.2021 ja se päättyy vuoden 2023 lopussa. Hanketta rahoittaa sosiaali- ja terveysministeriö. Turun ammattikorkeakoulu on mukana hankkeen kehittämissosiossa ja vastaa hankkeen kolmannen osatehtävän toteuttamisesta eli digitaalisen ohjauksikäytännön kehittämisestä. (Tampereen yliopisto 2023a.)

Hankkeen tavoitteena on identifioida ja ymmärtää nuorten ja ammattilaisten jälkihuollon kokemukseen vaikuttavia tekijöitä sekä jälkihuollon kehittämismahdollisuuksia nuorten, ammattilaisten ja palvelujärjestelmän näkökulmasta. Hankkeella on kolme osatehtävää: ”1) jälkihuollon nykytilan kartoittaminen, 2) hyvän jälkihuollon edellytysten ymmärtäminen nuorten ja ammattilaisten kokemusten ja eletyn arjen näkökulmasta jälkihuoltosiirtymän eri vaiheissa ja 3) hyvää jälkihuoltoa tukevan (digitaalisen) yhteistyökäytännön kehittämisen valmistelemine”. (Tampereen yliopisto 2023a.) Näiden tavoitteiden lisäksi hankkeessa tavoitellaan tunnustussuhdeteorioiden soveltavaa kehittämistä huomioiden yhteisölliset ja yhteiskunnalliset tunnustuksen ulottuvuudet (Sosiaali- ja terveysministeriö 2023a, 5).

Hanke pyrkii tuottamaan laaja-alaisen tietopohjan ja syvällistä ymmärrystä jälkihuollon nykytilasta nuorten, ammattilaisten ja palvelujärjestelmän näkökulmasta. Tämän tiedon pohjalta pyritään valmistelemaan digitaalinen vuorovaikutus- ja yhteistyöalusta, jota voidaan hyödyntää jälkihuollossa. Hankkeen käsitteellinen viitekehys rakentuu ”1) jälkihuollon tarkastelusta elämäkulullisena siirtymänä, 2) tunnustusteoreettisesta näkökulmasta

nuorten kohtaamisessa sekä 3) metodologisesta moniäänisyydestä”. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2023a, 1–4.) Tämä kehittämistyö liittyy hankkeen toiseen viitekehykseen eli tunnustussuhdeteoreettiseen näkökulmaan.

2.2 Kehittämistyön tarve

Hyvää jälkeä -hanke on perustellut, että jälkihuollon tutkiminen ja kehittäminen on ajan-kohtaista ja erityisen tarpeellista juuri tällä hetkellä jälkihuoltoa koskevan lainsäätömuutoksen ja palvelurakennearjestelmän uudistuksen vuoksi (Sosiaali- ja terveysministeriö 2023a, 1). Lastensuojelun jälkihuollon ikäraja nostettiin Sanna Marinin hallituksen aikana 21:stä 25:een ikävuoteen. Petteri Orpon hallitus kuitenkin esitti vuonna 2023, että lastensuojelun jälkihuollon ikäraja laskettaisiin 23:een ikävuoteen. Tämä uusi laki tulisi voimaan vuoden 2024 alussa. (Valtioneuvosto 2023.) Lakimuutos on herättänyt runsaasti keskustelua ja nostanut jälkihuollon merkittävyyttä pinnalle mediassa (Louniala 2023).

Sosiaali- ja terveysministeriön lastensuojelun jälkihuollon uudistamistyöryhmän loppuraportin mukaan jälkihuolto ei ole valtakunnallisesti tasalaatuista vaan sen laatu riippuu hyvinvointialueesta, joka sen järjestää. Hyvinvointialueiden järjestämistä jälkihuollon palveluista tai niiden kustannuksista ei ole löydettävissä tilastotietoa. Myöskään jälkihuollon laadusta ei ole löydettävissä tutkimustietoa. On kuitenkin tiedossa, että kehittämiselle on tarvetta. Lastensuojelun jälkihuollon uudistamistyöryhmän loppuraportti kuvaa, että jälkihuollossa ei ole riittävästi yhteensopivia tukitoimia tai palveluita. Palvelut ovat jopa pirstaleisia. Raportin mukaan nuoret, jotka tarvitsisivat eniten tukea, jäävät liian usein sitä vaille osittain siksi, etteivät he kiinnity palveluihin tai palvelujen tuotantotapa epäonnistuu kiinnittämään nuoren omaan palvelupolkuunsa. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2019, 11.)

Sosiaali- ja terveysministeriön lastensuojelun jälkihuollon uudistamistyöryhmän loppuraportti ehdottaa, että aikuistumisen tueksi säädettäisiin erillislaki, joka tukisi jälkihuolto- tuuria ja tämän uuden lain toimeenpanoa tuettaisiin erillisellä aikuistumisen tuen ohjelmalla sekä arvioitaisiin uudelleen jälkihuollon taloudellinen tuki (Sosiaali- ja terveysministeriö 2019, 13). Tarve uudistaa jälkihuoltoa on siis havaittu ja siihen yritetään reagoida erilaisilla toimenpiteillä. Myös Hyvää jälkeä -hanke on huomannut tämän kehittämistarpeen ja pyrkii vaikuttamaan hankkeella nuorten muuttuviin tarpeisiin (Sosiaali- ja terveysministeriö 2023a, 1).

Jälkihuollon kehittämissuhteita on esitetty myös muissa julkaisuissa. Pukkio ja Hipp ovat koonneet yhteen oppaan lastensuojelun jälkihuoltotyöhön, jossa he tuovat esiin, että monet jälkihuollon kehittämissuhteet liittyvät palvelujärjestelmän selkiyttämiseen ja käytännön asiakastyöhön. Oppaan mukaan kehittämissuhteissa keskeisintä on, että ne keskittyvät nuoren yksilölliseen kohtaamiseen ja tuen tarpeiden vastaamiseen. (Pukkio & Hipp 2016, 42–43.)

Pukkion ja Hippin jälkihuoltotyön opas sekä Sosiaali- ja terveysministeriön lastensuojelun jälkihuollon uudistamistyöryhmän loppuraportti painottavat, että jälkihuollon kehittäminen on aina kannattavaa, koska toimivalla jälkihuoltotyöllä on kauaskantoiset vaikutukset monesta näkökulmasta katsottuna. On olemassa systemaattista näyttöä siitä, että toimivalla jälkihuollolla voidaan vähentää nuorten syrjäytymisriskiä ja taloudellisia kustannuksia. (Pukkio & Hipp 2016, 43; Sosiaali- ja terveysministeriö 2019, 12–22.)

2.3 Kehittämistyön tavoite ja kehittämistehtävä

Kehittämistyön tavoitteena oli kehittää jälkihuoltoa ja selvittää, miten myönteisen tunnistamisen ideologiaa voidaan hyödyntää jälkihuoltonuorten kanssa tehtävässä asiakastyössä. Kehittämistehtävänä oli suunnitella jälkihuollon ammattilaisille muistilista, joka koostuu myönteisen tunnistamisen elementeistä. Muistilista sisältää konkreettisia kehoituksia ja ohjeita, joita noudattamalla myönteinen tunnistaminen toteutuu nuoren ja ammattilaisen välisessä yhteistyössä. Ajatuksena oli, että muistilistaa voisivat hyödyntää myös muut lasten ja nuorten kanssa työskentelevät ammattilaiset.

Saavuttaaksemme kehittämistehtävän järjestimme kaksi kehittämispajaa, toisen jälkihuollon kokemusasiantuntijoille ja toisen jälkihuollon ammattilaisille. Kehittämispajojen pohjalta luotiin muistilista jälkihuollon ammattilaisille. Keskeisenä teemana työssämme toimi myönteinen tunnistaminen, jonka pohjalta suunnittelimme kehittämispajat ja mihin itse tuotos myös perustuu.

Idea muistilistan luomisesta heräsi toimeksiantajan edustajan kanssa käydyistä keskusteluista, joissa pohdimme kehittämispajojen järjestämistä ja sitä, miten myönteisen tunnistamisen elementit saataisiin luontevasti osaksi jälkihuollon asiakastyötä. Keskustelujen pohjalta halusimme luoda jälkihuollon työntekijöille jotain konkreettista ja hyödyllistä, jonka avulla myönteisen tunnistamisen käytännöt saadaan läsnä kaikkeen jälkihuoltonuorten kanssa tehtävään asiakastyöhön.

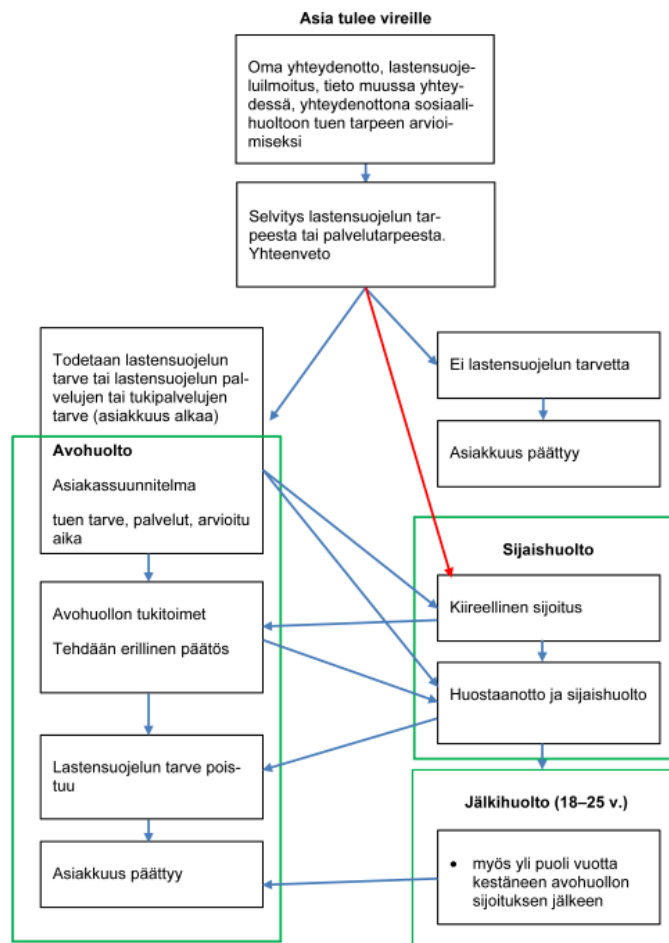
3 NUORI LASTENSUOJELUN JÄLKIHOULLON ASIAKKAANA

3.1 Lastensuojelun prosessi

Lastensuojelu koskettaa joka vuosi kymmeniä tuhansia lapsia, nuoria ja perheitä ja määrä on vain kasvussa. Lastensuojelun piirissä olevien lasten ja nuorten määrän tiedetäänkin moninkertaistuneen viimeisten kahden vuosikymmenen aikana. (Pukkio & Hipp 2016, 9.) Vuonna 2022 yhteensä 98 634 lapsesta tehtiin lastensuojeluilmoitus. Luku on kasvanut vuodesta 2021 viisi prosenttia. Vuonna 2022 lastensuojeluilmoitusten kohteena olleiden lasten määrä kasvoi eniten 13–15-vuotiaiden ikäryhmässä. (THL 2023a,1.)

Lastensuojelulain mukaan lapsen vanhemmilla on ensisijainen vastuu lapsen hyvinvoinnista. Vanhempien vastuulla on turvata lapselle tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi. Välillä tämä tuottaa kuitenkin vanhemmille haasteita, jolloin tarvitaan ammattilaisten apua. Lain mukaan lasten ja perheiden kanssa toimivien viranomaisten on tuettava vanhempia heidän kasvatustehtävässään ja heidän tulee pyrkiä tarjoamaan perheelle tarvittavia palveluita. Joissakin tapauksissa lapsi ja perhe on ohjattava lastensuojelun tuen piiriin. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417, 1:2.)

Lastensuojelu voidaan jakaa kolmeen perustehtävään: ”lasten yleisiin kasvuolosuhteisiin vaikuttaminen, vanhempien tukeminen kasvatustehtävässä ja varsinainen lasten suoje-lutehtävä” (THL 2023b). Lastensuojelulla pyritään ehkäisemään lapsen ja perheen ongelmia ja puuttumaan riittävän varhain jo tiedossa oleviin ongelmakohtiin. Tämä tapahtuu turvaamalla lapsen hoito ja kasvatusta, lapsen kehitystasoon nähden riittävä huolenpito ja lapsen oikeus tasapainoiseen kehitykseen ja hyvinvointiin. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417, 1:4-4a.)

Kuva 1. Lastensuojeluprosessin päävaiheet (Uusitalo 2019, 34).

Lastensuojelu jakautuu useisiin erilaisiin prosesseihin alkaen lastensuojeluasian vireilletulosta ja päättyen lapsen jälkihuoltoon (THL 2023c). Lastensuojeluprosessi alkaa viranomaisen saatua tiedon lapsesta, joka on mahdollisesti lastensuojelun tuen tarpeessa. Ilmoitus tapahtuu usein lastensuojeluilmoituksen kautta. Ilmoitus voi tapahtua myös lapsen tai huoltajan omasta yhteydenotosta tai yhteydenottona tuen tarpeen arvioimiseksi. Lastensuojeluilmoitus on tehtävä aina, jos lapsesta herää huoli. Kuka tahansa voi tehdä lastensuojeluilmoituksen, mutta tietyillä ammattiryhmillä on lakisääteinen velvollisuus lastensuojeluilmoituksen tekemiseen. (THL 2023d.)

Lastensuojeluasian vireilletulon jälkeen sosiaalityöntekijä arvioi, onko lastensuojelun tarve kiireellinen. Tämän jälkeen tehdään palvelutarpeen arviointi ja arvioidaan perheen lastensuojelun tarve. Lastensuojelun asiakkuus alkaa, jos palvelutarpeen arvioinnin perusteella herää huoli lapsen kasvuolosuhteista, lapsi käyttäytymisellään vaarantaa omaa

kasvua tai kehitystä tai lapsen todetaan tarvitsevan lastensuojelulain mukaisia palveluja ja tukitoimia. Lastensuojelun asiakkuus alkaa myös, jos lapsen kohdalla ryhdytään kiireellisiin lastensuojelutoimiin. (THL 2023d.) Jos lapsen todetaan olevan välittömässä vaarassa, hänet voidaan sijoittaa kiireellisesti. Kiireellisen sijoituksen kesto on 30 päivää, jonka jälkeen sijoitus puretaan tai lapsi huostaanotetaan. Joissakin tapauksissa kiireellinen sijoitus voi jatkua yli 30 päivää, jos huostaanoton tarpeen selvittäminen tai riittävien tukitoimien kartoittaminen on kesken. (THL 2023e.) Lastensuojelun asiakkuuden alkaessa lapselle tehdään aina lain velvoittamana asiakassuunnitelma, josta tulee käydä ilmi lapsen ja perheen palvelujen ja tuen tarve sekä asiat, joihin työskentelyllä pyritään vaikuttamaan ja ne palvelut, joilla tuen tarve pyritään ratkaisemaan (THL 2023f).

Kun lastensuojelun tarve on todettu, avohuollon tukitoimet täytyy järjestää perheelle viipymättä. Avohuollon tukitoimet ovat aina ensisijainen vaihtoehto, joiden tarkoituksena on lapsen myönteisen kasvun tukeminen ja edistäminen sekä vanhempien tukeminen heidän kasvatustehtävässään. (THL 2023g.) Perheelle voidaan tarjota avohuollon tukitoimilla apua esimerkiksi lapsen ja perheen ongelmatilanteen selvittämiseen tai tukitoimilla voidaan pyrkiä tukemaan perhettä liittyen lapsen koulunkäyntiin tai sosiaalisiin suhteisiin. Perheelle voidaan tarjota myös tehostettua perhetyötä, perhekuntoutusta tai lapsen kuntoutumista tukevia hoito- ja terapiapalveluita. (THL 2023h.) Lapsi voidaan myös sijoittaa kodin ulkopuolelle avohuollon tukitoimena. Avohuollon sijoitus perustuu aina vapaaehtoisuuteen ja sen kesto on kolme kuukautta. Jos sijoitusta on syytä jatkaa, täytyy selvittää sijoituksen jatkamisen edellytykset ja sijaishuollon tarve. (THL 2023i.) Jos avohuollon tukitoimet eivät kuitenkaan ole riittäviä tai lapsen edun kannalta tarkoituksenmukaisia, lapsi otetaan huostaan (THL 2023g).

Huostaanotto tarkoittaa, että vastuu lapsen kasvatuksesta ja hoidosta siirtyy vanhemmilta viranomaisille (THL 2023i). Huostaanotettu, kiireellisesti sijoitettu tai väliaikaisen määräyksen nojalla sijoitettu lapsi kuuluu sijaishuollon palveluiden piiriin, mikä tarkoittaa lapsen kasvatuksen ja hoidon toteuttamista kodin ulkopuolella. Sijaishuolto voidaan järjestää lapselle laitostenmuotoisena lastenkodissa, koulukodissa tai muussa lastensuojelulaitoksessa tai perhehoitona sijaisperheessä. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2023b.)

3.2 Lastensuojelun jälkihuolto

Jälkihuollolla tarkoitetaan sijaishuollon tai pitkän avohuollon sijoituksen päättymisen jälkeen asiakkaalle tarjottavaa monipuolista tukea, jonka tarkoitus on tukea lasta tai

nuorta muutos- ja siirtymätilanteissa. Jälkihuolto on lastensuojeluprosessin viimeinen vaihe. (THL 2023j.) Tämän vaiheen, joka voidaan nähdä välivaiheena lastensuojelusta aikuisuuteen, tarkoitus on tukea lasta tai nuorta hänen kasvussaan aikuisuuteen ja vastuullisuuteen (Kivinen 2009, 12–14; Rätty 2015, 604). Jälkihuollon voidaan ajatella ajanjaksona antavan nuorelle muutaman lisävuoden, jonka aikana nuori voi opetella itsestä elämää yhdessä aikuisen kanssa (Kivinen 2009, 12–14).

Hyvinvointialueen on järjestettävä lapselle tai nuorelle jälkihuoltoa sijaishuollon tai pitkäaikaisen avohuollon tukitoimena tapahtuneen sijoituksen päätyttyä. Iso osa jälkihuollon asiakkaista on sijaishuollosta pois muuttavia täysi-ikäisiä nuoria, mutta asiakkaat voivat olla myös lapsia, jotka ovat siirtymässä kotiin sijaishuollon tai pitkäaikaisen avohuollon sijoituksen päätyttyä. Avohuollon sijoituksen on tullut kestää yhtäjaksoisesti vähintään kuusi kuukautta, jotta lapsi on oikeutettu jälkihuoltoon. Lapsen tai nuoren oikeus jälkihuoltoon alkaa huostaanoton päätyttyä. (THL 2023j.) Jälkihuoltoa voidaan jossain tapauksissa järjestää sellaisellekin nuorelle, kenen kohdalla ehdoton jälkihuoltovelvollisuus ei täyty (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417, 12:75).

Nuoren asioista vastaavan sosiaalityöntekijän vastuulla on huolehtia, että jokaiselle jälkihuollon asiakkaalle laaditaan hänen tarpeitaan vastaava jälkihuollon asiakassuunnitelma (Suomi.fi 2023). Jälkihuolto toteutetaan aina asiakassuunnitelman mukaisesti. Jälkihuollon asiakassuunnitelmaan tulee kirjata työskentelyn tarkoitus ja tavoitteet sekä erityisen tuen ja avun järjestäminen asiakkaalle. Siihen tulee myös kirjata konkreettiset tukitoimet, joilla tuen tarpeet ja tavoitteet saavutetaan sekä asiakkaan oma näkemys palvelujen tarpeesta. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417, 6:30.)

Tässä kehittämistyössä keskitytään nuorten aikuisten sijaishuollon jälkeisen jälkihuollon kehittämiseen, joten raportin tietoperusta painottuu kuvaamaan nuorten siirtymävaihetta sijais- tai avohuollosta jälkihuollon palveluiden piiriin heidän täyttäessä 18-vuotta. Täysi-ikäisten nuorten kohdalla jälkihuollon tarkoituksena on tukea nuoria aikuisia oman itsenäisen elämän aloituksessa johdonmukaisesti ja pitkäkestoisesti sekä tarjota heille valmiuksia toimia omassa arjessaan itsenäisesti. Tämä tarkoittaa sitä, että nuorelle tarjotaan tukea esimerkiksi asumisessa, toimeentulon turvaamisessa, koulutukseen ja työelämään siirtymisessä, oikeiden etuuksien ja palveluiden turvaamisessa sekä psyykkisen ja sosiaalisen toimintakyvyn ylläpitämisessä. (THL 2023j.)

Jälkihuoltotyöskentelyn tavoitteena on luoda nuoren kanssa aikuistumisen tuen kokonaisuus, joka lisää nuoren itsenäistä toimijuutta ja vahvistaa hänen toimintakykyänsä

sekä vähentää ylisukupolvista huono-osaisuutta. Jälkihuollon tuki tulee olla rakennettu niin, että nuori pystyy itse sitoutumaan työskentelyn tavoitteisiin ja tarjottuihin tukimuotoihin. Tämä tapahtuu sopimalla ja suunnittelemalla yhdessä nuoren kanssa, mistä palveluista ja tukitoimista nuori voisi hyötyä, jotta työskentely vastaisi nuoren odotuksiin ja yksilöllisiin tarpeisiin. (THL 2023j.)

Nuoren itsenäisen asumisen tukeminen ja tarvittaessa sen järjestäminen on tärkeä osa jälkihuoltoa, mihin nuori saa vahvaa taloudellista tukea (Räty 2015, 614–615). Taloudellinen tuki myönnetään nuoren tarvetta vastaavalla tavalla. Se voidaan myöntää esimerkiksi omaan asuntoon muuttamisesta tai asunnon sisustamisesta aiheutuviin kuluihin. Tuki voi kohdistua myös nuoren harrastustoiminnan tai asumiskustannuksien tukemiseen. Tuki on tarkoitettu toimeentulontuen ohella myönnettäväksi eikä sen tarkoitus ole kattaa kaikkea normaalin elämisen menoja. Taloudellisen tuen tarkoitus on tukea nuoren itsenäistymistä ja yhteiskuntaan sopeutumista. (THL 2023j.) Nuoren taloudellinen tukeminen perustuu lastensuojelulakiin, jonka mukaan hyvinvointialueen on järjestettävä nuorelle viivytyksettä riittävä taloudellinen tuki sekä korjattava nuoren asumisoloihin liittyvät puutteet tai järjestettävä nuorelle tarvittaessa asunto, jos nuoren riittämätön toimeentulo, puutteelliset asumisolot tai asunnon puute ovat este nuoren kuntoutumiselle. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417, 12:76 a.)

Lastensuojelulaissa säädetään myös nuorelle kertyneistä itsenäistymisvaroista, joilla tarkoitetaan nuoren itsenäistymiseen varattuja erillisiä varoja. Lain mukaan, ”kun nuori on sijoitettuna kodin ulkopuolelle avohuollon tukitoimena, huostaanotettuna tai jälkihuollona, hänen itsenäistymistään varten on kalenterikuukausittain varattava määrä, joka vastaa vähintään 40 prosenttia hänelle tarkoitetuista tuloista, korvauksista tai saamisistaan”. Jos nuorelle maksetut summat ovat riittämättömät tai niitä ei ole, hyvinvointialueen on tuettava itsenäistyvää nuorta koulutukseen, asumiseen ja muuhun itsenäistymiseen liittyvissä menoissa tarpeellisilla itsenäistymisvaroilla. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417, 12:77.) Itsenäistymisvarat voidaan maksaa nuorelle jälkihuollon päättyessä, jälkihuollon aikana tai viimeistään nuoren täyttäessä 25 vuotta. Itsenäistymisvarojen maksuajankohta vaihtelee nuoren yksilöllisen tarpeen ja tilanteen mukaan. Nuoren sosiaalityöntekijän vastuulla on arvioida, milloin nuori on riittävän kypsä vastaamaan itse rahankäytöstään sekä huolehtia, että itsenäistymisvarat käytetään nuoren itsenäistymistä tukeviin hankintoihin ja menoihin. (THL 2023j.)

Nuoren oikeus jälkihuollon palveluihin päättyy hänen täyttäessä 25 vuotta tai viiden vuoden kuluttua siitä, kun lapsi tai nuori on sijoituksen päättymisen jälkeen viimeksi ollut lastensuojelun asiakkaana (THL 2023j). Nuoren asioista vastaavan sosiaalityöntekijän vastuulla on jälkihuollon päättyessä yhdessä nuoren kanssa tehdä suunnitelma jatkotoimenpiteistä, johon kirjataan nuoren käytettävissä olevat palvelut ja tukitoimet jälkihuollon päätyttyä. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417, 12:76). Palvelut ja tukitoimet voivat olla, mitä tahansa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita ja tukitoimia sekä yleisiä sosiaaliturva- ja opintososiaalisia etuuksia (Räty 2015, 614).

3.3 Jälkihuoltonuorten haasteet ja tuen tarpeet

Nuoruuteen ja itsenäistymisen ajanjaksoon kuuluu monia kehitystehtäviä, joiden tehtävänä on auttaa itsenäistyvää nuorta oman identiteetin ja minäkuvan rakentamisessa sekä oman arjen luomisessa. Tähän ajanjaksoon kuuluu usein tunteiden kaaos, kun nuori alkaa pohtimaan elämänsä ylä- ja alamäkiä uusien silmin. Erityisesti sijaishuollosta itsenäistyvät nuoret käyvät läpi tunteiden kaaosta liittyen lastensuojelun asiakkuuteen ja sijoitukseen, mikä voi vaikeuttaa nuoren tavanomaista kehityskulkua ja aikuistumista. (THL 2023j.)

Vaikka 18-vuotias on juridisesti aikuinen, se ei tarkoita, että nuori omaisi vielä ne henkiset kyvyt ja taidot, joita aikuisuuteen liitetään (Yliruka ym. 2020, 12). Sijaishuollosta jälkihuoltoon siirtyneiden nuorten kyvyt selviytyä itsenäistymisprosessista vaihtelevat suuresti riippuen nuoren kokonaistilanteesta ja voimavaroista (Pukkio & Hipp 2016, 8).

Tästä syystä nuoren toimintakyky ja yhteiskunnan häneen kohdistamat odotukset eivät aina kohtaa. Ammatillaiset korostavatkin, että lastensuojelun asiakkaana olleet nuoret saattavat tarvita ikätovereitansa enemmän aikaa saavuttaa samat valmiudet pärjätä itsenäisesti, koska nuorilla on usein taustalla traumaattisia kokemuksia esimerkiksi vanhempien tai omia mielenterveys- ja päihdeongelmia, kaltoinkohtelua, hoidon ja kasvatuksen laiminlyöntiä tai neurologisia haasteita. Nämä kokemukset usein kuormittavat nuorta. (Pukkio & Hipp 2016, 8; Yliruka ym. 2020, 12.)

Sosiaali- ja terveysministeriön lastensuojelun jälkihuollon uudistamistyön loppuraportti toteaa, että jälkihuoltonuoret voidaan jakaa karkeasti kahteen ryhmään: kevyttä tukea ja paljon tukea tarvitseviin. Jälkihuoltonuoret, jotka kuuluvat kevyttä tukea tarvitsevien ryhmään, suoriutuvat itsenäistymisvaiheesta ilman suurempia haasteita eikä heidän tilanteensa eroa juurikaan muiden samassa elämäntilanteessa olevien haasteista. Kun

taas jälkihuoltonuorilla, jotka kuuluvat paljon tukea tarvitsevien ryhmään, on usein hyvin kompleksisia, kumuloituvia ja monimuotoisia sosiaalisia- ja terveydellisiä ongelmia, jotka vaikuttavat negatiivisesti yksilön toimintakykyyn. Nuorilla esiintyvät haasteet liittyvät esimerkiksi asumiseen, velkaantumiseen, talouden suunnitteluun, päihde- ja mielenterveysongelmiin, hygieniaan ja terveyteen, opiskelunvalmiuteen tai työelämään siirtymiseen. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2019, 9–10.)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen vuonna 2016 julkaistu kohorttitutkimus, joka seurasi kaikkia vuonna 1987 syntyneitä henkilöitä 25 vuoden ajan, havainnollistaa jälkihuoltonuorille kertynyttä takamatkaa ikätovereihinsa nähden tuomalla esiin hälyttäviä lukuja esimerkiksi nuorten mielenterveysongelmien yleisyydestä. Kohorttitutkimuksen mukaan kodin ulkopuolelle sijoitettuina olleista henkilöistä jopa 70–80 % ovat ostaneet psyykelääkkeitä tai saaneet psykiatrisista syistä poliklinikka- ja osastohoitoa, kun vastaava luku ei sijoitettujen nuorten kohdalla on 20–30 %. (Ristikari ym. 2016, 57–58.)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tekemä kohorttitutkimus toi esille myös muita hälyttäviä lukuja liittyen jälkihuoltonuorten haasteisiin. Kohorttitutkimuksen mukaan kodin ulkopuolelle sijoitetuista 25-vuotiaista nuorista aikuisista 50–60 % ei ollut peruskoulun jälkeen suorittanut mitään jatkotutkintoja. Luku on huolestuttavan korkea, koska vastaava luku ei sijoitettujen nuorten aikuisten kohdalla oli 10–15 %. Kodin ulkopuolelle sijoitettujen nuorten aikuisten haasteet työelämään siirtymisessä ovat myös yleisiä. Tutkimuksen mukaan 50–60 % kodin ulkopuolelle sijoitetuista nuorista aikuisista olivat työttömänä vähintään puoli vuotta seuranta-aikana ja noin 85 % nuorista aikuisista oli saanut toimeentulotukea seurannan aikana. Toimeentulotuen yleisyyttä selittää osittain jälkihuoltonuorien suppeat sosiaaliset verkot ja se, että jälkihuolto takaa nuorille matalan kynnyksen toimeentulotuen. Myös kodin ulkopuolelle sijoitettujen nuorten aikuisten rikostuomioiden yleisyys on hälyttävän korkea. Kodin ulkopuolelle sijoitetuista nuorista naisista 25,8 % ja nuorista miehistä 57,1 % olivat saaneet rikostuomion seuranta-aikana. (Ristikari ym. 2016, 57–60.)

Mielenterveyteen, työllistymiseen ja koulutukseen liittyen haasteiden lisäksi on tärkeä pohtia jälkihuoltonuorien terveydellisiä ongelmia, kun mietitään jälkihuoltonuorten haasteita ja tuen tarpeita. Tutkimukset ovatkin tuoneet esiin lapsuuden haitallisten kokemusten vaikutusta jälkihuoltonuorten terveyteen. Lapsuuden haitallisista kokemuksista väitöskirjaa tekevä Saija Westerlund-Cook käsitteli lapsuuden traumojen vaikutuksia jälkihuollon asiakkaiden hyvinvointiin ja terveyteen Varsinais-Suomen hyvinvointialueen jär-

jestämässä koulutusiltapäivässä 25.9.2023. Westerlund-Cook mainitsi, että kansainvälisten tutkimusten mukaan lapsuuden haitallisten kokemusten vaikutuksen näkyvät jälkihuollon asiakkaissa aikaisemmin ja intensiivisemmin kuin muun väestön kohdalla. Tämä tarkoittaa, että jälkihuollon asiakkaat kärsivät muita väestöä aikaisemmin lapsuuden haitallisten kokemusten aiheuttamat negatiiviset vaikutukset fyysiseen-, psyykkiseen- ja sosiaaliseen terveyteen. (Westerlund-Cook, S., koulutus 25.9.2023.)

Jälkihuoltonuorien haasteita selittää myös se, että sijaishuollosta jälkihuoltoon siirtyvien nuorten sosiaaliset tukiverkostot voivat vaihdella suuresti. Usein sijoitettuna olleilla nuorilla ei ole ympärillään läheisverkostoa, joka voisi tukea nuorta emotionaalisesti tai materiaalisesti. Haasteita lisää myös jälkihuoltoon siirtymisen nopeus, koska jälkihuoltoon siirtynyt 18-vuotias nuori voi joutua itsenäistymään erittäin lyhyen ajan sisällä, kun taas heidän ikätoverinsa saavat runsaasti enemmän aikaa sopeutua tähän uuteen elämänvaiheeseen ja sen mukana tuomiin haasteisiin. (Pukkio & Hipp 2016, 8.) Harva täysi-ikäistyvä nuori on valmis itsenäistymään lapsuuden kodistakaan heti ja kantamaan yksin kaiken vastuun omasta elämästään ilman vanhemman tukea (Sosiaali- ja terveysministeriö 2019, 12). Terveyden ja hyvinvoinninlaitoksen vuonna 2016 julkaistun kohorttitutkimus esittääkin, että 80–90 % jälkihuoltonuorten kanssa samanikäisistä nuorista asui vielä kotona tässä elämänvaiheessa (Ristikari ym. 2016, 57).

Jälkihuoltonuorista esitettyjen lukujen perusteella voidaan todeta tämän asiakasryhmän tarvitsevan usein paljon tukea ja raskaita palveluja. Sosiaali- ja terveysministeriön lastensuojelun jälkihuollon uudistamistyön loppuraportin mukaan jälkihuoltonuorille on monesti kertynyt huomattavasti takamatkaa ikätoverihinsa nähden. Valitettavasti juuri nämä nuoret jäävät kuitenkin helposti tavoitteellisen ja kokonaisvaltaisen tuen ulkopuolelle, koska he eivät saa tai pysty ottamaan vastaan riittävää apua selviytyäkseen arjessaan. Tämän takia jälkihuoltonuorien mahdollisuudet saavuttaa yhteiskunnassamme tavanomainen elämänlaatu, elintaso ja elämäntavat ovat huomattavasti ikätovereitansa heikommat ja osittain tästä syystä jälkihuoltonuoret kohtaavat aikuisuuden kynnyksellä monia kompleksisia haasteita. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2019, 9–11.)

3.4 Jälkihuollon ohjaajan rooli itsenäistyvän nuoren tukijana

Vaikka sosiaalihuoltolaissa ei ole määritelty erikseen jälkihuollon sosiaaliohjauksen käsitettä tai tehtävää, sosiaaliohjauksen ja jälkihuollon ohjauksen määritelmistä voidaan löytää monia yhtenäisyyksiä. Lain mukaan ”sosiaaliohjauksella tarkoitetaan yksilöiden,

perheiden ja yhteisöjen neuvontaa, ohjausta ja tukea palveluiden käytössä sekä yhteistyötä eri tukimuotojen yhteensovittamisessa”. Työskentelyn tavoitteena on vahvistaa yksilöiden toimintakykyä ja elämönhallintaa. (Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301, 3:16.) Sosiaaliohjauksen voidaan ajatella olevan yksilöllistä elämönhallinnan tukemista, jossa ohjaajan rooli on tukea ja ohjata niitä kansalaisia, jotka eivät omaa riittäviä resursseja itsenäisen elämän hallintaan (Hankakoski 2005, 213–214). Sosiaaliohjauksen lähtökohdiana on aina asiakkaan elämäntilanne, johon ohjaaja lähtee yhdessä asiakkaan kanssa etsimään ratkaisuja. Työskentelyssä tulee huomioida aina asiakkaan elämäntilanteen ohella asiakkaan fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen hyvinvointi, voimavarat sekä toimintakyky. (Helminen 2016, 15.) Sosiaaliohjauksesta löytyy siis monia samoja piirteitä kuin jälkihuollosta, joita käsiteltiin raportin alaluvussa 3.2.

Sosiaaliohjauksen tehtävänä jälkihuollossa on antaa nuorelle ohjausta ja neuvontaa sekä antaa nuorelle konkreettista apua arjen asioiden hoitamisessa. Jälkihuollon sosiaaliohjauksen työote on motivoiva ja sen keskiössä on auttaa nuorta löytämään omat voimavaransa. Työskentelyllä pyritään luomaan nuorelle onnistumisen kokemuksia ja vahvistamaan nuoren voimavaroja huomioiden ne esteet, jotka vaikuttavat nuoren toimintakykyyn. Työskentelyn tavoitteena on nuoren arjen- ja elämönhallintataitojen edistäminen ja vahvistaminen, jotta nuori voisi pärjätä mahdollisimman itsenäisesti. Työskentelyssä olennaista on tuki ja motivointi, suunnitelmallisuus, joustava kohtaaminen ja ammattilaisen tavoitettavuus. (Yliruka ym. 2020, 56–57.)

Jälkihuollon ohjaajan rooli nuoren elämässä on erittäin tärkeä, koska sijaishuollosta jälkihuoltoon siirtyvä nuori tarvitsee turvalliselta aikuiselta itsenäistymisen kynnyksellä paljon ohjausta ja tukea (THL 2023j). Ohjaajan tehtävänä on toimia nuorelle eräänlaisena rinnalla kulkijana, joka tukee, auttaa ja ohjaa nuoren tarpeiden ja tilanteen mukaan (Talentia-lehti 2019). Työskentelyn alkuvaiheessa tai nuoren tuen tarpeen ollessa suuri tämä voi tarkoittaa, että ohjaaja saattaa tukea nuorta hyvinkin aktiivisesti ja intensiivisesti kun taas osalla tuki on hyvinkin kevyttä. Työskentely tähtää siihen, että nuoren tuen tarve vähenisi asteittain. (Harkko ym. 2016, 126.)

Käytännössä sosiaaliohjaus jälkihuollossa tarkoittaa, että jälkihuollon ohjaajan varmistaa, että nuori saa riittävästi apua ja tukea oman asunnon hankintaan, omien voimavarojen löytämiseen, tulevaisuuden suunnitteluun, työllistymiseen ja opintojen aloittamiseen ja niissä suoriutumiseen. Ohjaajan vastuulla on myös turvata nuorelle riittävä ta-

loudellinen tuki ja tukea nuorta suunnitelmallisessa rahankäytössä. (THL 2023j.) Ohjaajan työhön kuuluu myös nuoren tukeminen oikeiden sosiaaliturvaetuuksien ja palveluiden löytämisessä sekä niiden yhteensovittamisessa (Yliruka ym. 2020, 57).

Ohjaajan työnkuvaan kuuluu myös nuoren emotionaalinen tukeminen. Jos nuorella ei ole hyvää suhdetta omiin vanhempiinsa tai nuoren oma läheisverkosto on niukka, nuoren elämänhistorian käsittely ja nuoren emotionaalinen tukeminen saattaa jäädä ohjaajan vastuulle. (Pukkio & Hipp 2016, 8.) Ohjaajan läsnäolon merkitys korostuu nuoren kohtaamien haasteiden selättämisessä (Yliruka ym. 2020, 56).

Vaikka ohjaajan työnkuvaa kuuluu selvästi nuoren emotionaalinen tukeminen, on kuitenkin todettu, että jälkihuollon ohjaustyö painottuu herkästi ulkoisen elämäntilanteeseen esimerkiksi asumisen tai toimeentulon turvaamiseen. Tällöin kokonaisuudesta saattaa helposti unohtua nuoren sisäisen elämäntilanteen vahvistaminen eli toisin sanoen psykososiaalisen tuen merkitys. Jälkihuollossa psykososiaalisen tuen tavoitteita ovat nuoren tukeminen oman identiteetin ja vahvuuksien löytämisessä, toivon ylläpitäminen ja nuoren ongelmanratkaisutaitojen kehittäminen. (Pukkio & Hipp 2016, 16–17.)

Psykososiaalisen tuen tavoitteena ajatellaan olevan muutoksen aikaansaaminen asiakkaan ajattelussa, toimintatavoissa ja sosiaalisissa suhteissa. Työ voidaan jakaa kahteen osaan, korjaavaan ja ennaltaehkäisevään. Korjaavan työn voidaan jälkihuollossa ajatella tarkoittavan sitä, että työskentely keskittyy nuoren ongelmallisten elämäntilanteiden ratkaisemiseen liittyen esimerkiksi nuoren päihteidenkäyttöön, mielenterveysongelmiin, arjen ja elämäntilanteen haasteisiin tai vaikeuksiin sosiaalisissa suhteissa. Ennaltaehkäisevä työ taas viittaa ohjaukseen ja neuvontaan. Jälkihuollossa tämä tarkoittaa henkilökohtaista neuvontaa, ohjausta ja käytännön apua liittyen itsenäisen elämän ja arjessa selviytymisen taitoihin esimerkiksi nuoren ohjaus oikeiden palveluiden piiriin tai avun tarjoaminen lomakkeiden täytössä. (Pukkio & Hipp 2016, 17.)

Jotta nuori itse kokisi psykososiaalisen tuen hyödylliseksi, ohjaajan ja nuoren välillä täytyy olla luottamuksellinen vuorovaikutussuhde. Tällainen luottamuksellinen vuorovaikutussuhde, jossa nuori kokee olevansa arvokas ja tärkeä, ei kuitenkaan synny hetkessä. Se vaatii riittävästi aikaa ja molempien osapuolien panostusta, jotta luottamus pystyy syntyään. Jotta tämä olisi mahdollista, ohjaajan tulee omalla työskentelyllään luoda nuorelle tunne, että hänen asioistaan aidosti välitetään eikä hän pelkää tulevansa tuomituksi vuorovaikutussuhteessa. (Pukkio & Hipp 2016, 18.)

Ohjaajan tulisi jälkihuollon palvelupolkua suunnitellessa muistaa myös, että jälkihuolto on täysi-ikäiselle nuorelle vapaaehtoista ja perustuu nuoren omaan sitoutumiseen. Jokainen täysi-ikäinen nuori saa juridisesti itse päättää elämästään, joten jälkihuoltosuunnitelmaa tehdessä ohjaajan onkin olennaista tukea nuorta tekemään itsenäisiä päätöksiä ja asettamaan itsenäisesti omat tavoitteensa. Tällä tavoin voidaan varmistaa, että palvelut todella vastaavat nuoren yksilöllisiin tarpeisiin. Työskentelyssä on tärkeää muistaa, että jokaisen nuoren tuen tarpeet ja lähtökohdat vaihtelevat, joten myös nuorten tavoitteet ja järjestettävien palveluiden muodot vaihtelevat suuresti. Osalle nuorista saattaa riittää kevyempi palvelunohjaus ja neuvonta, kun taas toiset saattavat tarvita erittäin pitkäkestoista ja intensiivistä tukea ohjaajalta. (Pukkio & Hipp 2016, 14–16.)

3.5 Nuorten kokemuksia jälkihuollon ohjauksesta

Pesäpuu ry:n UP2US-hankkeen nuortenkehittäjäryhmän kokoama julkaisu, joka käsitteli jälkihuollon toteutumista haastavia ja tukevia tekijöitä, kokosi yhteen kahdentoista nuoren aikuisen ajatuksia jälkihuollon kehittämisestä. Kaikilla nuorilla oli kokemusta sijais- ja jälkihuollosta. Nuoret kuvailevat, että jälkihuollon ammattilaisen tulisi olla aktiivinen, nuorelle tuttu ja suhteen häneen tulisi olla luottamuksellinen. He toivovat, että ammattilainen olisi helposti tavoitettavissa ja lähestyttävissä. Nuoret pitävät myös tärkeänä, että ammattilainen olisi aidosti asiakkaan elämästä kiinnostunut sekä kannustaisi ja tukisi aktiivisesti nuorta kohti hänen unelmiensa, mutta antaisi nuorelle myös tilaa itsenäistymisen harjoitteluun ja omaan elämään. (Pesäpuu ry 2021, 4–7.)

Pesäpuun nuortenkehittäjäryhmän julkaisun nuoret toivat kehittämis ehdotusten lisäksi esiin huolensa jälkihuollon sosiaalityöntekijöiden ja ohjaajien tiheästi vaihtumisesta sekä riittämättömistä resursseista. Nuoret pitivät huolestuttavana, että ammattilaisten vaihtuvuuden takia nuorten on vaikea luoda ammattilaiseen luotettavaa ja avointa vuorovaikutussuhdetta. Nuoret kokivat, että ammattilaisten vaihtuvuus ja kiire vaikeuttavat erityisesti avun pyytämistä, koska ammattilainen on saattanut jäädä nuorelle vieraaksi toimijaksi eikä heidän välilleen ole syntynyt luottamuksellista vuorovaikutussuhdetta. Tästä syystä avun pyytäminen ei välttämättä tunnu nuorista luontevalta, vaikka nuori apua kovin tarvitsisikin. (Pesäpuu ry 2021, 3.)

Samankaltaisia ajatuksia on esitetty myös muissa julkaisuissa, joissa on kerätty ja lasten nuorten ajatuksia ammattilaisten vaihtuvuudesta. Esimerkiksi Pesäpuun *101 kirjettä* -julkaisu, joka keräsi sijaishuollossa asuneiden ja asuvien 13–30-vuotiaiden kokemuksia

lastensuojelun ammattilaisten vaihtuvuudesta kirjeiden muodossa, on täynnä kirjeitä, joissa nuoret ja aikuiset tuovat esiin huoliaan ammattilaisten vaihtuvuudesta. Yhdessä kirjeessä henkilö kertoo esimerkiksi ammattilaisten vaihtuvuuden aiheuttaneen hänelle vaikeuden luottaa uusiin ihmisiin ja avunpyytämiseen liittyvää häpeää. Toinen kirjeissä toistuva teema on ammattilaisten ajan puute, jonka seuraukset kantavat kauas monien nuorien kohdalla ja ovat erittäin negatiiviset. (Kaijanen ym. 2020, 36–38.)

Toinen kehittämishankkeissa esiin tullut teema liittyy usein ohjaajan ja nuoren kohtaamisen merkitykseen. Jahnukainen ja Tiili ovat koonneet jälkihuollon kokemusasiantuntijoiden näkemysten perusteella julkaisun, johon on koottu suosituksia lastensuojelun jälkihuollon kehittämiseksi. Julkaisussa kokemusasiantuntijat korostivat nuoren ja jälkihuollon ammattilaisen suhteen merkittävyyttä ja pohtivat, että voidaanko ammattilainen nähdä nuorelle läheisenä ihmisenä. Kokemusasiantuntijat toivat esiin, että jälkihuollon ammattilaiset muodostavat monelle nuorelle heidän tärkeimmän verkostonsa, jolloin ammattilaisen tulisi tarvittaessa pystyä olemaan nuorelle läheinen henkilö, jonka puoleen nuori voisi aikuistumisen kynnyksellä kääntyä tarvittaessa. (Jahnukainen & Tiili 2022, 8–10.)

Jahnukaisen ja Tiilin julkaisun kokemusasiantuntijat toivat esiin myös nuoren omien ihmissuhteiden tukemisen ja korostivat, että jälkihuollon aikana nuoren kanssa on rakennettava ja tuettava aktiivisesti nuoren omia ihmissuhteita, jotta nuori pääsee itse luomaan ja ylläpitämään hänen hyvinvointinsa kannalta tärkeitä vuorovaikutussuhteita. Kokemusasiantuntijat korostivat, että nuorille tulisi antaa mahdollisuus itse määrittää oman elämänsä läheiset ja tärkeät verkostot, koska jälkihuollon nuorten kohdalla he voivat olla muitakin kuin biologisia sukulaisia. (Jahnukainen & Tiili 2022, 8–10.) Kokemusasiantuntijat halusivat tuoda esille myös nuoren vahvuuksiin keskittymisen tärkeyden. Kokemusasiantuntijat kokivat tärkeänä, että jokainen jälkihuollon ammattilainen pyrkisi näkemään nuoressa hänen potentiaalinsa. Kokemusasiantuntijat olivat sitä mieltä, että ammattilaisten tulisi kannustaa jokaista nuorta tavoittelemaan unelmiaan ja tukea nuorta itsenäistymisen polulla eteenpäin. (Jahnukainen & Tiili 2022, 20.)

Myös muut julkaisut painottavat nuorten vahvuuksiin keskittymisen tärkeyttä. Yksi esimerkki tästä on Pesäpuun nuorten foorumi. Pesäpuu ry:n ja SONet BOTNIA:n järjestämässä nuorten foorumissa, jossa paikalla oli viisi lastensuojelun jälkihuollossa olevaa nuorta, visioitiin erilaisia skenaarioita jälkihuollon nuorten tuesta ja palveluista. Nuoret nostivat foorumissa esille kolme tärkeää aihetta. Yksi näistä aiheista oli toivon ja uskon vaa-

liminen nuoreen. Nuoret painottivat, että ammattilaisten on oltava kannustavia ja kiinnitettävä huomiota nuoren onnistumisiin myös tilanteissa, joissa nuori on mokannut. Nuorten mukaan ammattilaisen tulisi aina löytää nuoresta hyvä ja hänen tulisi sanoittaa se nuorelle, vaikka työskentelyn kohteena olisi monia erilaisia haasteita. (Hirschovits-Gerz ym. 2022, 111.)

Toinen julkaisu, missä korostetaan nuoren vahvuuksiin keskittymistä, on osana Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman (LAPE) kehittämistyötä julkaistu *itsenäistymistä ja hyvinvointia tukeva jälkihuolto ja nuorten aikuisten sosiaalityön mallinnus*. Mallinnuksen teossa mukana olleiden kokemusasiantuntijanuorien suositukset liittyivät vahvasti jälkihuoltonuorten vahvuuksien, haaveiden ja kiinnostuksen kohteiden kartoittamiseen. Nuoret toivat esiin aidon kohtaamisen ja ammattilaisen vilpittömän kiinnostuksen tärkeyden. He toivoivat ohjaajalta kannustavaa ja aktiivista asennetta sekä painottivat huomion suuntaamista nuoren vahvuuksiin. (Yliruka ym. 2020, 70.)

Osana LAPE-muutosohjelmaa julkaistu *itsenäistymistä ja hyvinvointia tukeva jälkihuolto ja nuorten aikuisten sosiaalityön mallinnus*, jonka tekemisessä mukana ollut työryhmä koostui jälkihuollon kokemusasiantuntijoista ja ammattilaisista, kokosi yhteen kuvauksen unelmien jälkihuollon ohjaajasta. Kuvauksen mukaan unelmien jälkihuollon ohjaaja kohdeltisi jokaista nuorta yksilöllisesti huomioiden jokaisen nuoren erilaiset tuen tarpeet ja olisi ohjaustilanteessa aito ja läsnä oleva. Ohjaaja tukisi nuoren innostumista ja auttaisi nuorta omien vahvuuksien etsimisessä. Työryhmä toi esiin myös molemminpuolisen tutustumisen merkityksen, johon tulisi heidän mielestään olla varattuna tarpeeksi aikaa. (Yliruka ym. 2020, 59.)

4 TUNNISTAMISEN TEORIAM YLÄKÄSITTEENÄ MYÖNTEISELLE TUNNISTAMISELLE

4.1 Tunnistamisen teorit

Tunnustus (recognition) on käsitteenä melko monimerkityksellinen. Arkikielessä tunnustamisella viitataan usein jonkin virheen tai synnin myöntämiseen tai henkilökohtaisen uskon tunnustamiseen. Tunnustamiseen liitetään myös usein käsitteet tunnistaminen, tunteminen, hyväksyntä ja muistaminen. Filosofisessa kontekstissa tunnustus sisältää elementtejä näistä ilmiöistä, mutta sanalla on myös oma erityinen merkityksensä henkilöiden ja persoonien välisissä vuorovaikutussuhteissa. Kun toiseen henkilöön suhtaudutaan merkityksellisenä vuorovaikutuskumppanina eli persoonana, puhutaan tunnustuksesta. (Hirvonen 2020, 11.) Tässä kehittämistyössä tunnustamisella viitataan persoonien välisiin vuorovaikutussuhteisiin.

Persoonien välisessä tunnustuksessa voidaan erottaa kaksi puolta: responsiivinen ja konstitutiivinen. Responsiivisuudella tarkoitetaan, että tunnustus on vastaus joihinkin piirteisiin, ominaisuuksiin tai kykyihin eli tunnustus kohdistuu johonkin persoonan piirteeseen tai ulottuvuuteen, joka tekee toisesta tunnustettavan. Tunnustuksen konstitutiivisella roolilla taas tarkoitetaan, että ainoastaan suhteet muihin ihmisiin pystyvät tekemään meistä täysivaltaisen moraalisen persoonan eli kehitymme ja kasvamme ihmisinä suhteessa toisiin. Sen lisäksi, että tunnustuksella kuvataan persoonien välisiä asenteita, tunnustuksella voidaan ajatella olevan poliittinen ulottuvuus. Tunnustuksen politiikan lähtökohtana on, että jokainen meistä tarvitsee tunnustusta, jotta kokisimme elämämme arvokkaaksi ja saavuttaisimme vakaan identiteetin. (Hirvonen 2020, 12–15.)

Suomenkielisessä tutkimuskirjallisuudessa *theories of recognition*-käsitettä on käännetty monella tapaa (Kallio ym. 2015, 16). Tässä kehittämistyössä puhutaan tunnistamisen teorioista, jotka muodostavat pohjan raportissa myöhemmin käsiteltävälle myönteiselle tunnistamiselle. Käytämme sanavalintaa tunnistamisen teorit, koska pääaineistona käyttämämme myönteistä tunnistamista käsittelevä teos käyttää myös tätä termiä. Pääaineistona käyttämämme teos puhuu tunnistamisen teorioista, jolloin tunnistaminen asettuu yläkäsitteeksi suhteessa myönteisen tunnistamisen kolmeen ulottuvuuteen eli tutustumiseen, tunnustamiseen ja tukemiseen (Kallio ym. 2015, 16).

Tunnistamisen teorioiden peruslähtökohtana on erilaisuuden arvostaminen. Aihetta tutkineen kuuluisan filosofin Charles Taylorin sanoin ei riitä, että erilaisuus hyväksytään, vaan tarvitaan erilaisuuden arvostamista. (Taylor 1992, 64.) Tunnistamisen teoriat perustuvat ajatukseen, että jokainen ihminen pyrkii aktiivisesti tulla tunnustetuksi eli ymmärretyksi häntä aidosti luonnehtivien ominaisuuksien kautta (Kallio ym. 2015, 16). Käytännössä tämä tarkoittaa, että jokainen meistä määrittelee itsensä joko yhteisymmärryksessä meille tärkeiden ihmisten kanssa tai ristiriidassa heihin nähden, eli kamppailu tunnustuksesta on jatkuva neuvotteluprosessi, jossa henkilö pohtii, millaisena haluan itse tulla ymmärretyksi ja miten muut minut ymmärtävät (Taylor 1992, 34). Tärkeää on vastavuoroisuus, vuorovaikutteisuus sekä kokemus kuulluksi, nähdyksi ja arvostetuksi tulemisesta. Tunnistamisen teorioiden mukaan ihminen voikin kokea hyväksyntää ja arvostusta vain tullessaan kohdatuksi häntä aidosti luonnehtivien ominaisuuksien kautta. (Kallio ym. 2015, 16.)

Tunnistamisen teoriat perustuvat Hegeliläiseen ajatukseen, jonka mukaan yhteiskunnan erilaistumisen sekä ihmisten itsemääräämisoikeuden ja yksilöllisyyden korostumisen on aikaansaanut tunnustuksen tarpeen perheen, kansalaisyhteiskunnan ja valtion tasoilla (Kallio ym. 2015, 16). Hegelin ajatukset toimivat pohjana muun muassa kuuluisan teoreetikon Axel Honnethin kirjoituksille, joka on tullut tunnetuksi omaperäisestä Hegel-tulkinnastaan (Huttunen 2003, 99). Honnethin tunnustuksen teoria pohjautuu ajatukseen, että ihmisen saama tunnustus on olennaista hänen identiteettinsä kehittymisen kannalta. Honnethin mukaan yksilön identiteetin kehittymiseen liittyy jatkuva kamppailu inhimillisestä arvostuksesta, jota on mahdollista saada ainoastaan ihmisten keskinäisen arvostuksen kautta. (Kallio ym. 2015, 16–17.)

Honneth pitää tunnustusta moniulotteisena ilmiönä. Myös monet muut nykyiset tunnustussuhdeteoreetikot väittävät, että tunnustuksen muotoja on useita eli ei ole olemassa vain yhtä tapaa tunnustaa toinen persoonana. Ajatuksen taustalla onkin usein juuri Honnethin kolmijako rakkauden, kunnioituksen ja arvostuksen välillä. Kolmijako havainnollistaa persoonan kolme tunnustettavaa aluetta, joiden ajatellaan muodostavan pohjan modernille inhimilliselle elämälle. (Hirvonen 2020, 14–15.)

Ensimmäinen tunnustussuhteen muoto on rakkaus. Honnethin mukaan läheisiltä saatu rakkaus ja emotionaalinen tuki mahdollistavat ihmisen itseluottamuksen kehityksen, joka toimii pohjana muiden positiivisten ihmissuhteiden kehittymiselle. Rakkaus on tunnustamisen ulottuvuuksista keskeisin, koska se luo pohjan kaikelle yksilöiden väliselle tunnustamiselle. (Honneth 1995, 107.) Tällä tunnustuksen tasolla yksilö hakee tunnustusta

omalle olemassaololleen ja hyväksyntää sille, että kelpaa muille omana itsenään (Huttunen 2003, 102).

Toinen tunnustussuhteen muoto on kunnioitus, jonka keskiössä on persoonien yhtäläiset oikeudet ja yhdenvertainen asema keskustelukumppaneina (Hirvonen 2020, 14). Honnethin mukaan kunnioituksessa on kyse sen ymmärtämisestä, että jokaisella on samat universaalit oikeudet ja jokainen toimija on suhteessa oikeuksiin samanarvoinen muiden kanssa. Kunnioitukseen liittyy myös näkemys toisen yksilön tunnustamisesta samojen oikeuksien ja velvollisuuksien haltijana kuin itse. (Honneth 1995, 108–110.) Kun yksilö kokee, että hänen oikeuksiaan ja toimijuuttaan kunnioitetaan yhteiskunnan tasolla, hänen itsetuntonsa kehittyy (Kallio ym. 2015, 17). Kunnioitus synnyttää yksilössä siis itsetunnon kokemuksen samalla tavalla kuin rakkaus synnyttää itseluottamusta.

Kolmas tunnustuksen muoto on arvostus. Arvostuksen kokeminen mahdollistuu, kun yksilö kokee muiden yhteisön jäsenten tunnustavan hänen yksilöllisten ominaisuuksiensa ja saavutuksien yhteisölle tärkeiksi. Arvostuksen kokemus siis syntyy, kun yksilön kokee olevansa omana itsenä arvokas yhteisön jäsen. (Honneth 1995, 125–128.) Arvostuksen kohdalla keskeiseksi nousee yhteisön arvohorisontti eli yhteisölle tärkeät arvot, jota vasten yksilön tekoja peilataan (Hirvonen 2020, 14). Yksilön yhteisöllistä osallisuutta vahvistava sosiaalisen arvostuksen kokemus kehittää yksilön itsearvostuksen tunnetta. Honnethin kolmijaon tuottamat tunnustuksen kokemukset, joita ovat itseluottamus, itsetunto ja itsearvostus ovat Honnethin mukaan jokainen välttämättömiä ihmisen identiteetin muotoutumiselle. (Kallio ym. 2015, 17.)

Honnethin pitäessä tunnustusta tärkeänä yksilön identiteetin kehittymisen kannalta, Charles Taylor pitää tunnustusta ihmiselle elintärkeänä tarpeena. Taylorin mukaan tunnustamisessa ei ole ainoastaan kyse henkilön halusta tulla kohdatuksi kunnioittavalla tavalla tai huomaavaisesta tavasta, vaan kyse on jokaisen ihmisen inhimillisestä tarpeesta. (Taylor 1994, 26.) Taylorin näkemyksen mukaan tunnustamisessa on kysymys tunnistetuksi tulemisesta tavalla, jonka henkilö itse kokee oikeaksi ja joka ohittaa ulko-kohtaiset ja kategorioihin perustuvat määrittelyt (Korkiamäki 2015a, 3). Hän on jakanut tämän tunnustamisen mekaniikan oikein ja väärin tunnustamiseksi. Oikeaan osuvassa tunnustamisessa yksilö tulee kohdatuksi sellaisena kuin hän itse kokee olevansa ja haluaa tulla ymmärretyksi. Kun taas väärin osuvassa tunnustamisessa yksilö tulee kohdatuksi tavalla, joka ei vastaa hänen omaa käsitystään itsestään tai hän jää täysin vaille huomioiduksi tulemisen kokemusta. (Kallio ym. 2015, 19.)

Oikein osuva tunnistaminen on monen tekijän summa ihmisten ollessa erilaisien identiteettirakenteiden ja henkilökohtaisten ominaisuuksien luomia moniulotteisia tunnistajia ja tunnistamisen kohteita. Näin ollen oikein osuva tunnistaminen ei voi perustua ennalta päätettyjen arviointiperusteiden mukaiseen luokitteluun, vaan se edellyttää tilannekohtaista herkkyyttä ja ymmärrystä. (Kallio ym. 2013, 77.) Väärin tunnistamisen riski kasvaa juuri tilanteissa, joissa henkilön yhden negatiivisen ominaisuuden annetaan määrittää henkilön koko persoona. Väärin tunnistamista voi tapahtua esimerkiksi tilanteissa, joissa jälkihuoltoon suhtaudutaan vain ”päihteidenkäyttäjänä” eikä hänen muita ominaisuuksiaan oteta huomioon. (Kallio ym. 2015, 19.)

Tilanteet, joissa henkilön saama tunnustus on olematonta tai vääränlaista eli tunnustus ei vastaa henkilön omaa käsitystä itsestään, ovat usein haitallisia ja aiheuttavat pahoinvointia (Taylor 1994, 25). Honnethin mukaan tunnustuksen kolmijaon ulottuvuuksien rikkoutuminen vahingoittaa yksilön minäkuvaa ja vaikuttaa negatiivisesti yksilön identiteetin kehitykseen (Honneth 1995, 131–132). Tiivistettynä oikeanlaisen tunnustuksen puute aiheuttaa yksilölle ongelmatilanteita ja pahoinvointia, joka saa usein kamppailemaan oikeanlaisesta tunnustuksesta (Hirvonen 2020, 15).

4.2 Myönteinen tunnistaminen

Myönteinen tunnistaminen on lasten ja nuorten kohtaamiseen tutkimusperustaisesti kehitetty työote, joka tarjoaa vaihtoehtoisen näkökulman ongelmalähtöisille ja yksilökeskeisille työtavoille. Myönteisen tunnistamisen työote on Tampereen yliopiston Tilan ja poliittisen toimijuuden tutkimusryhmän (SPARG) kehittämä ja sen keskiössä on osallisuus, yhteisöllisyys ja toimijuus. (Tampereen yliopisto 2023b.) Edellisessä kappaleessa käsitelty tunnistamisen teoria toimii pohjana myönteiselle tunnistamiselle (Häkli ym. 2015a, 224).

Myönteinen tunnistaminen ei ole työmenetelmä tai mikään uusi toimintamalli, vaan kyseessä on käytännön työssä reflektoitu näkökulma, jossa keskitytään lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseen ja syrjäytymisen ehkäisemiseen. Kyseessä on uudenlainen ajattelutapa, jossa painopiste on erilaisuuden arvostamisessa, voimavarojen tunnistamisessa sekä lasten ja nuorten tukemisessa heidän arjessaan jokapäiväisen vuorovaikutuksen avulla. Kyseessä on ennen kaikkea ”näkökulma”, ”asenne” ja ”toimimisen tapa”. Myönteisen tunnistamisen yhteydessä nuoren tunnistaminen ei kuitenkaan tarkoita, että nuori on tuttu tai hänet tunnetaan, vaan että hänet myös aktiivisesti huomataan ja hänet

nähdään omana ainutlaatuisena yksilönään. (Kallio ym. 2015, 11–15.) Vaikka myönteisen tunnistamisen ideologiaa voidaan hyödyntää kaiken ikäisten ihmisten kanssa, tässä kehittämistyössä käsitellään myönteisen tunnistamisen roolia erityisesti nuorten elämässä kehittämistyön keskittyessä jälkihuoltoon.

Myönteisen tunnistamisen perusajatus on kohdata ihmiset tavalla, jonka he itse kokevat oikeaksi, jotta he voivat voida paremmin ja pystyvät toimimaan arjessaan sujuvammin (Kallio 2015, 89). Myönteisen tunnistamisen keskiössä on huomion siirtäminen riskeistä resursseihin, haitoista hyvinvointiin ja yksilöllisyydestä yhteisöllisyyteen (Stenvall, E., PowerPoint esitys 10.2.2023). Työskentelyllä tähdätään kaikkien lasten ja nuorten toimijuuden vahvistamiseen, joten nuorten jakaminen heidän ongelmiansa ja tuen tarpeidensa perusteella on turhaa (Häkli ym. 2015a, 224–225). Työskentelyn tavoitteena on siirtää katse yksilöiden voimavaroihin ja mahdollisuuksiin samalla ymmärtäen, että jokainen meistä tarvitsee tunnustusta ja tukea. Tästä syystä nuorten jakaminen ”tuettaviin” ja ”muihin” ei ole tarpeen. (Tampereen yliopisto 2023b.) Tämä ei kuitenkaan tarkoita kaiken toiminnan hyväksymistä, vaan myönteisessä tunnistamisessa pyritään ensisijaisesti erottamaan toimija ja toiminta ja löytämään ongelmien ohella jokaisesta jotain hyvää (Kallio ym. 2015, 24).

Myönteinen tunnistaminen voi kohdistua mihin tahansa nuorelle tärkeään asiaan, joten myönteisen tunnistamisen tapoja tai kohteita ei ole kannattavaa rajata. Myönteistä tunnistamista ohjaavat yleiset periaatteet voidaan kuitenkin rajata neljään kohtaan: ”1) arkiympäristöissä toimiminen, 2) voimavaroihin keskittyminen, yhteisöllisyys ja ennaltaehkäisy sekä 3) tunnistamista edistävä toimintakulttuuri”. (Kallio ym. 2015, 21–22.)

Arkiympäristöissä toimiminen tarkoittaa, että myönteistä tunnistamista toteutetaan nuoren arjessa hänelle luontaisissa ympäristöissä niiden ollessa paikkoja, joissa tunnistamista tapahtuu jatkuvasti. Voimavaroihin keskittyminen taas tarkoittaa sitä, että työskentelyssä keskeistä on kunnioitus, kiinnostus, tuki ja onnistumiset. Näin pyritään välttämään yksilöiden leimaantumista ja vaikeuksien korostamista, koska yhtenä tärkeimpänä asiana työskentelyssä pidetään jokaisen nuoren kohdalla juuri niiden ajatusmallien ja toimintatapojen esiin nostamista, jotka tukevat nuoren toimijuutta ja hyvinvointia. Yhteisöllisyyden ja ennaltaehkäisyn periaate pitää sisällään jokaisen yksilön tarpeen tulla tunnustetuksi omassa yhteisössään myönteisellä tavalla. Tunnistamisella tavoitellaan syrjäytymistä ehkäisevää yhteisöllistä kiinnittymistä. Kolmannen kohdan mukaisesti myönteinen tunnistaminen voidaan ennen kaikkea nähdä kaikkea toimintaa läpileikkaavana periaatteena, joka olisi läsnä kaikissa vuorovaikutussuhteissa. (Kallio ym. 2015, 21–22.)

Myönteinen tunnistaminen voidaan jakaa kolmeen ulottuvuuteen, joita ovat *tutustuminen, tunnustaminen ja tukeminen*. Jaottelu tuo näkyväksi myönteisen tunnistamisen prosessinomaisuutta, sillä myönteinen tunnistaminen etenee usein tutustumisesta tunnustamiseen ja tunnustamisesta tukemiseen. Jaottelu kuvaa myös myönteisen tunnistamisen periaatteiden toteutumista vaihtelevissa tilanteissa ja ympäristöissä. Käytännössä ulottuvuudet eivät kuitenkaan ole kiveen hakattuja, vaan ne limittyvät toisiinsa eikä niiden erottelu ole aina yksiselitteistä. (Kallio ym. 2015, 26–27.)

Tutustuminen on myönteisen tunnistamisen edellytys, sillä ilman tutustumista tunnustuksen antamiseen ja tuen tarjoamiseen sisältyy väärin tunnistamisen riski. Tutustumisvaiheen tarkoitus on tulla tietoiseksi toiselle tärkeistä asioista. Tutustumisvaihe tarjoaa ammattilaiselle mahdollisuuden irtautua normeihin ja rooleihin liittyvästä arvioinnista ja päästä osaksi nuoren omaa kokemusmaailmaa. Ammattilainen pääsee paremmin käsiksi nuoren kokemusmaailmaan päästäessään irti omista ennakkoluuloistaan ja -asenteistaan ja tutustuessaan nuoreen omana ainutlaatuisena yksilönään sen sijaan, että hän tekisi oletuksia. Tällöin myös muut myönteisen tunnistamisen vaiheet helpottuvat. Jotta tutustumisvaihe olisi onnistunut, vaihe vaatii tarpeeksi aikaa ja tutustumisen tulisi olla vastavuoroista. (Häkli ym. 2015b, 84–86.)

Kun ammattilaisella on käsitys siitä, mikä on nuorelle tärkeää ja missä häntä voi arvostaa, hän pystyy antamaan nuorelle tunnustusta näissä aihealueissa. Tunnustaminen on myönteisen tunnistamisen toiminnallinen ulottuvuus, jossa tavoitteena on luoda luottamusta nuoren ja ammattilaisen välillä. Antamalla tunnustusta nuorelle tärkeistä asioista ammattilainen ilmaisee aitoa arvostusta ja kiinnostusta, mikä luo hyvät edellytykset vastavuoroiselle arvostamiselle. Kun nuoren ja ammattilaisen välillä vallitsee luottamus ja arvostus, nuoren on helpompi ottaa vastaan ammattilaiselta apua ja tukea. (Häkli ym. 2015c, 126–128.)

Tukeminen pohjautuu tutustumisen ja tunnustamisen rakentamalla pohjatyölle. Tukeminen myönteisen tunnistamisen ulottuvuutena tarkoittaa niitä tapoja, joilla ammattilainen pyrkii voimaannuttamaan nuorta arkiympäristönsä tietoisena ja aktiivisena toimijana. Tukemisen voidaan tulkita olevan toiminnallinen interventio nuoren elämässä, missä keskitytään myönteisen tunnistamisen tapaan nuoren voimavaroihin ja onnistumisiin ongelmien sijaan. Tukeminen on aktiivista toimintaa, jonka tavoitteena on nuoren toimijuuden tukeminen. Myönteisen tunnistamisen kolmen ulottuvuuden jaottelusta voidaan huomata, että käytännössä vaiheet kietoutuvat usein toisiinsa. Ulottuvuuksia voidaan kuitenkin hyödyntää myös toisistaan erillisinä työvaiheina, jolloin ne tarjoavat nuorten

kanssa työskenteleville ammattilaisille vaihtoehtoisia työskentelytapoja. (Häkli ym. 2015d, 179–181.)

4.3 Myönteinen tunnistaminen onnistuneena jälkihuollon työskentelyorientaationa

Jokaisella sosiaalialan ammattilaisella on varmasti tiedossa, että jälkihuoltonuoret ovat itsenäistymisen kynnyksellä haavoittuvassa ja herkässä elämäntilanteessa, jossa he kohtaavat monenlaisia uusia haasteita (Pukkio & Hipp 2016, 7–8). Myönteisen tunnistamisen keskittyessä nuoren vahvuuksiin ja voimavaroihin, näkökulman tarkoitus ei kuitenkaan ole kieltää ongelmien olemassaoloa. Yhteiskunnassa tulee aina olemaan nuoria, jotka tarvitsevat erityistä yksilökohtaista tukea haasteidensa selättämiseen eikä myönteisen tunnistamisen periaatteilla yksin pystytä poistamaan nuorten ongelmia. Kyse on enemmänkin ongelmien varhaisen havaitsemisen ohella sellaisten ajattelutapojen ja ajatusmallien esiin nostamisesta, jotka tukevat nuorten kasvua, kehitystä ja hyvinvointia. (Kallio ym. 2015, 22.)

On tiedossa, että jälkihuoltonuoret ovat muuta väestöä suuremmassa syrjäytymisvaarassa. Jo pelkkä lastensuojelun sijaishuollon asiakkuus on yksi syrjäytymisen riskitekijä ja jälkihuoltonuorilla on tämän lisäksi usein monia muitakin riskitekijöitä. (Lastensuojelun keskusliitto 2023.) Myönteinen tunnistaminen voisi olla yksi työkalu tämän ongelman ratkaisemisessa, sillä myönteisen tunnistamisen hyöty on suurin juuri niille nuorille, joiden riski sosiaaliseen syrjäytymiseen on suuri. Jotta myönteinen tunnistaminen voisi kuitenkin toimia vaikuttavana syrjäytymisen ehkäisemisen menetelmänä, sen arvot ja periaatteet tulisi olla läsnä nuorten jokapäiväisessä arjessa. (Kallio ym. 2013, 78–81.) Jotta tämä olisi jälkihuollossa mahdollista, tarvitaan jälkihuollon ammattilaisen panosta ja aiheen tärkeydestä muistuttamista.

Vaikka myönteinen tunnistaminen on suhteellisen uusi työote, monet sen kehittämässä mukana olleet toimijat ovat jo hyödyntäneet tätä uudenlaista ajattelutapaa työssään, tyypillisesti järjestö-, ammattilais- ja vapaaehtoistyössä lasten ja nuorten kanssa. Työote onkin jo lyhyessä ajassa vakiintunut osaksi useita toimintamalleja ja sitä jalkautetaan parhaillaan monissa kehittämissuunnitelmissa. Esimerkiksi nuorisotyössä myönteisen tunnistaminen ideologian sanallistaminen osaksi työskentelyä ohjaavia toimintaperiaatteita on koettu erityisen hyödylliseksi. (Tampereen yliopisto 2023c.) Myönteisen tunnistamisen hyödyntämismahdollisuudet ovat siis laajat ja näkökulman sanallistaminen tarjoaa työskentelylle monia uusia mahdollisuuksia.

Myönteisen tunnistamisen ollessa melko uusi näkökulma, sen arvot ja periaatteet ovat kuitenkin aina olleet läsnä ihmisen parissa tehtävässä asiakastyössä. Myönteisen tunnistamisen hahmottamista yhtenä jälkihuollon työkaluna helpottaakin se, että myönteiseen tunnistamiseen liittyvät arvot ovat varmasti monelle ammattilaisille entuudestaan tuttuja. Monille nuorten kanssa toimiville ammattilaisille myönteiseen tunnistamiseen kuuluvat toimintatavat liittyen ihmisten erilaisuuden ja ihmisarvon kunnioittamiseen ovat osa heidän jokapäiväistä työskentelyänsä ja myönteisen tunnistamisen arvot saattavatkin tuntua ammattisille lähes itsestään selviltä arjen työskentelyä ohjaavilta toimintaperiaatteilta. Tästä huolimatta myönteinen tunnistaminen ansaitsee erityistä huomiota tulakseen tunnistetuksi omana ammatillisena käytäntönään, jotta toimintaa saadaan paremmin näkyväksi ja aktiivisesti käyttöön. (Kallio ym. 2015, 23–25.) On tärkeää, että myönteisestä tunnistamisesta tehdään paremmin tunnettu ja arvostettu työskentelytapa, jotta myönteisen asenteen ja herkkyyden ylläpitäminen saadaan paremmin osaksi nuorten kanssa työskentelevien ammatillisista toimenkuvaa (Kallio ym. 2013, 86).

Myönteisen tunnistamisen merkittävyyteen tiedetään vaikuttavan se, että kuka tunnustusta nuorelle antaa. Tällöin ammattilaisen ja nuoren vuorovaikutussuhteen laatu korostuu, jotta varmistetaan nuoren kokevan ammattilaisen antaman tunnustuksen olevan hänelle tärkeää ja merkittävää. (Kallio ym. 2015, 17.) Tämän lisäksi on tiedossa, että oikein osuva tunnistaminen on mahdollista vain ammattilaisen ottaessa nuoren oman kokemusmaailman tunnistamisen lähtökohdaksi. Ammattilaisen on tärkeä myös muistaa, että positiivisen huomion kiinnittäminen ammattilaiselle jopa merkityksettömiltä tuntuviin nuoren yksilöllisiin piirteisiin voi olla ratkaisevaa erityisesti nuorten kohdalla, jotka ovat tottuneet saamaan kielteistä huomiota. (Kallio ym. 2015, 23–25.) Onkin tiedossa, että oikein tunnistaminen on erityisen tärkeää niiden nuorten kohdalla, jotka ovat kokeneet toistuvasti tullessa väärin tunnistetuksi yleisesti tai erityisesti heille tärkeissä asioissa (Kallio ym. 2013, 78). Myönteisen tunnistamisen ajatellaankin vahvistavan juuri niiden nuorten elämänhallintaa ja selviytymisen edellytyksiä, joiden kohdalla elämä on tavanomaista haastavampaa (Kallio ym. 2016, 14).

Näkökulman toteuttamiseen liittyy kuitenkin valitettavasti myös haasteita. Esimerkiksi tilanteissa, joissa nuoren toiminta on ”ei toivottua”, myönteisen tunnistamisen toteuttaminen voi olla ammattilaiselle erityisen haastavaa. Pulma on kuitenkin ratkaistavissa erottamalla toisistaan nuoren toiminta ja nuori toimijana tunnistamisen kohteina. Tällöin

myönteinen tunnistaminen ei edellytä ammatilliselta nuoren kaiken toiminnan hyväksymistä ja nuoren toimijuutta voidaan tukea valikoiden. (Kallio ym. 2013, 84–85.)

Lisähaasteensa tarjoaa tietyissä tilanteissa myös nuorten kohtaaminen ilman mitään ennakoasenteita ja mielikuvia, koska jokainen meistä tulkitsee joskus asioita ja ihmisiä ennalta muodostuneiden oletusten ja hätäisesti tehtyjen mielikuvien varassa. Nuorten kanssa työskentelevien ammattilaisten työskentelyä ohjaa näiden ennakoasenteiden lisäksi myös monet muut nuoren asemaa määrittelevät institutionaaliset roolit ja kategoriat, jolloin nuori voidaan nähdä helposti esimerkiksi ”vain” vähävaraisena, erityistä tukea tarvitsevana tai riskiryhmäläisenä. Näiden roolien ja oletusten ohi näkeminen vaatiikin ammatilliselta ponnistelua ja vaivannäköä, jotta voidaan aidosti ymmärtää nuoren omaa kokemusmaailmaa. (Korkiamäki ym. 2016, 11.)

Jälkihuollon työntekijän osaamisen lisäksi myönteisen tunnistamisen onnistumiseen liittyy olennaisesti nuoren oma kokemus oikein ja väärin osuneesta tunnistamisesta sekä nuoren kokema tunnistamatta jättäminen, minkä tiedetään vaikuttavan henkilön minäkuvan ja identiteetin kehitykseen (Honneth 1995, 131–132). Vaikka aiheesta ei ole saatavilla tutkimustietoa jälkihuollon nuorten kohdalla, on olemassa kuitenkin tutkimustietoa siitä, miten kodin ulkopuolelle sijoitettuja nuoria on tunnistettu oikein ja väärin tai jätetty tunnistamatta. Saara Saukkola käsitteli tätä pro gradu -tutkielmassaan *”Ja tunnen että mut on kuultu”-Oikein ja väärin tunnistaminen sijoitettujen nuorten kirjoittamissa tarinoissa*, joka tutki sijaishuollon nuorten kokemuksia tunnistamisen näkökulmasta. Saukkola käytti tutkielmassaan aineistona Pesäpuu ry:n julkaisemaa kirjaa Pinnalla – tarinoita selviytymiseen nuorilta nuorille, johon on koottu sijaisnuorten kirjoittamia selviytymistarinoita. (Saukkola 2019, 6.)

Tutkielmassaan Saukkola tuo esiin, että oikein ja väärin tunnistaminen ja tunnistamatta jättäminen näkyi eniten nuorten kirjoituksissa välittämisenä, rakkautena sekä jomman kumman tai molempien puuttumisena. Saukkolan mukaan useissa nuorten kirjoittamissa tarinoissa tarve tunnistamiselle esiintyy välittämisen ja rakkauden muodossa. Toinen Saukkolan nuorten tarinoista löytämä tunnistamisen muoto oli turvallisuuden tarpeen huomiointi tai vaihtoehtoisesti huomioimatta jättäminen. Turvallisuuden tunne ja oikein tunnistaminen nousivat nuorten tarinoissa esiin sääntöinä ja rajoina ja niiden noudattamisena sekä luottamuksen rakentamisena. (Saukkola 2019, 55–59.) Saukkolan mainitsema kolmas nuorten tunnistamisen kokemukseen vaikuttava tekijä liittyi huolenpitoon, tukeen ja apuun sekä niiden puuttumiseen. Neljäs ja viimeinen Saukkolan

löytämä oikein ja väärin tunnistamiseen sekä tunnustamatta jättämiseen vaikuttava tekijä liittyi kuulluksi ja nähdyksi tulemisen kokemukseen, mihin liittyi myös nuoren kohtaamat ennakkoluulot. (Saukkola 2019, 61–65.)

Vaikka jälkihuollon kohdalla nuorten tunnistamisen kokemuksista ei ole vielä olemassa tutkimustietoa, jälkihuoltonuoret ovat isolla todennäköisyydellä elämänsä aikana kohdanneet samanlaisia tunnistamiseen liittyviä kokemuksia ollessaan ennen jälkihuoltoa sijoitettuna, mitä Saukkola mainitsi pro gradu -*tutkielmassaan "Ja tunnen ett' mut on kuultu"-Oikein ja väärin tunnistaminen sijoitettujen nuorten kirjoittamissa tarinoissa* (Saukkola 2019, 55–65). Nämä edellisessä kappaleessa mainitut nuorten tunnistamiseen liittyvät kokemukset tulisi ottaa huomioon myös jälkihuollossa. Myönteisen tunnistamisen peruselementit ja Saukkolan mainitsemat oikein ja väärin tunnistamiseen sekä tunnustamatta jättämiseen liittyvät kokemukset ovat nimittäin löydettävissä myös raportin alaluvusta 3.5, jossa käsiteltiin jälkihuoltonuorten toiveita ja kokemuksia ohjaajan rooliin liittyen. Alaluvussa 3.5 mainitut asiat, joita olivat nuoren vahvuuksiin keskittyminen, tutustumisen vastavuoroisuus, nuoren ihmissuhteiden tukeminen ja nuoren oman potentiaalinsa löytäminen, ovat kaikki toteutettavissa myönteisen tunnistamisen työskentelyorientaatiolla.

5 KEHITTÄMISPAJOJEN KEHITTÄMISMENETELMÄT

5.1 Kehittämismenetelmät

Yleisellä tasolla kehittämismenetelmissä on kyse käytännön keinoista ja työskentelyta-voista, joilla päästään toivottuihin tavoitteisiin. Kehittämismenetelmiä on olemassa monenlaisia. Yleisesti kehittämismenetelmät voidaan jakaa kolmeen pääryhmään: keskustelua edistävät, osallistavat ja esittävät menetelmät. (Salonen ym. 2017, 55.) Käytimme kehittämispajoissamme näistä kolmesta menetelmätyypistä jokaista, mutta kaikki käytetyt menetelmät olivat kuitenkin osallistavia menetelmiä. Monissa harjoitteissa oli myös paljon keskustelua edistäviä elementtejä, jolloin äänitimme tilanteet kaiken mahdollisen tiedon keräämiseksi. Hyödynsimme kehittämispajoissa myös esittäviä menetelmiä.

Monessa käyttämässämme menetelmässä tietoa kerättiin dialogisen keskustelun avulla. Dialoginen keskustelu on avointa ja suoraa keskustelua, jossa pyritään yhteiseen ymmärrykseen. Jokaisella voi olla erilainen näkemys aiheeseen, joka hyväksytään ja jolle annetaan tilaa. Näkemyksiä tutkitaan ja pohditaan yhdessä. Kun dialoginen keskustelu onnistuu, se tuo esiin osallistujien osaamisen, motivaation ja luovuuden. (Salonen ym. 2017, 61.)

5.1.1 Osallistavat kehittämismenetelmät

Osallistavien menetelmien tarkoituksena on antaa jokaiselle osallistujalle vaikuttamis- mahdollisuuksia toiminnan eri vaiheissa. Osallistavassa työskentelyssä erilaisilla menetelmillä voidaan kerätä tietoa ja niiden avulla saadaan kaikkien ääni kuluviin ja pystytään jakamaan ja hyödyntämään osaamista ja tietoa. Osallistavat menetelmät mahdollistavat erilaisten näkökulmien löytymisen tutuistakin aiheista. (Kansan Sivistystyön Liitto KSL ry 2017, 6.)

Olennaista osallistavissa menetelmissä on antaa osallistujille mahdollisuus ilmaisuun ja osallistumiseen toiminnallisilla tavoilla. Tärkeää on perustella ennen toimintaa, että miksi toimitaan ja miksi käytetään jotain tiettyä menetelmää. Eri tilanteissa käytetään eri menetelmiä riippuen siitä, onko tarkoituksena auttaa ryhmää tutustumaan, keskittymään, luomaan jotakin, kehittämään jotain ajatusta tai oppimaan uusia näkökulmia. Toimintavaiheen jälkeen harjoitus puretaan yhdessä. Purun aikana on tarkoitus kartoittaa, että

minkälaisia tuntemuksia harjoite loi, mitä se opetti ja mikä ei toiminut. (Kansan Sivistystyön Liitto KSL ry 2017, 6.)

Käytimme osallistavia menetelmiä saadaksemme tietoa myönteisen tunnistamisen toteutumisesta jälkihuollossa ja kerätäksemme mahdollisimman laajasti tietoa kokemusasiantuntijoiden ja ammattilaisten kokemuksista aiheeseen liittyen. Osassa harjoitteista saimme vastaukset paperille ja dialogiin painottuvissa harjoituksissa äänitimme vastaukset. Purimme vastaukset yhdessä osallistujien kanssa aina harjoitteiden jälkeen, mistä heräsi usein lisää hyvää keskustelua. Seuraavaksi esitellään kehittämispajoissa käytetyt kehittämismenetelmät.

5.1.2 Learning cafe -harjoite

Learning cafe- tai oppimiskahvila-menetelmä on yksinkertainen ja helposti järjestettävä osallistava harjoite, jossa keskitytään joidenkin teemojen tai kysymysten ratkaisuun ryhmässä. Menetelmää varten tarvitaan yhtä monta pöytää tai muuta kirjoitusalustaa kuin on käsiteltäviä teemoja tai kysymyksiä. Pöydille laitetaan valmiiksi tyhjiä paperiarkkeja sekä kyniä ja tusseja. Papereihin voi kirjoittaa valmiiksi kysymykset tai käsiteltävät teemat. Ideana on jakaa osallistajat pienryhmiin, jotka harjoitteen edetessä siirtyvät ideoihin pöydästä toiseen, jolloin uusi pöydän ympärille muotoutunut ryhmä pohtii aiempien ryhmien kirjoittamia asioita ja ideoi niitä eteenpäin. Vetäjän tulee ensin ohjeistaa harjoite alkuun, jakaa ryhmät sekä kertoa osallistujille harjoitteen tavoite. (Innokylä 2023a.)

Learning cafe -harjoitteessa tarkoitus on liikkua lapulta toiselle pienessä ryhmässä. Näin vastaukset syntyvät keskustelun kautta ja paperille kirjoitetaan ryhmän yhteinen näkemys ja saadaan monipuolisempia vastauksia. Kehittämispajojemme pienten ryhmäkokojen takia pajojen osallistajat kiersivät kuitenkin yksin. Ammattilaisten kehittämispajassa osallistajat keskustelivat myös ääneen pohtiessaan vastauksen muotoiluun liittyviä seikkoja, vaikka osallistajat kiersivät yksin. Näin syntyi aikaan keskustelua, jonka aikana osallistajat kirjoittivat lisää vastauksia papereille.

Käytimme Learning cafe -harjoitetta menetelmänä, sillä se on yksinkertainen ja sen avulla oli mahdollista saada paljon tietoa toivotusta teemasta eri näkökulmista. Toiveenamme oli harjoitteen kautta saada tietoa osallistujien näkemyksistä ja antaa heille mahdollisuus löytää myös uusia näkökulmia keskustelemalla. Osallistajat saavat mahdollisuuden nähdä kiertäessään myös toistensa vastauksia, mikä saattaa auttaa heitä

keksimään uusia vastauksia kyseiseen aihealueeseen liittyen. Harjoitteessa ei ole myöskään isoa riskiä tulkita osallistujien vastauksia väärin, sillä jokainen osallistuja on itse kirjoittanut vastaukset kysymykseen selkeästi paperille.

5.1.3 Muistilappuharjoite

Muistilappuharjoitteessa käytimme tiedonkeruuseen eri värisiä muistilappuja. Muistilaput ovat hyvä tapa kerätä tietoa, sillä ne on helppo jakaa osallistujille ja eri värisiin lappuihin voi pyytää kirjoittamaan erilaisia asioita. Muistilaput toimivat harjoitteessa hyvin, sillä niihin voi kirjoittaa suoraan, ne voi kiinnittää seinälle kaikkien nähtäväksi ja ne voi tarvittaessa helposti järjestää uudelleen. Valitsimme tämän harjoitteen, sillä halusimme saada tietoa niin positiivisista kuin negatiivisistakin kokemuksista ja eri väristen muistilappujen avulla näiden kategorisointi oli helppoa. Keräsimme nuorilta kohtaamisen teemoista positiivisia kokemuksia vihreille lapuille, negatiivisia kokemuksia punaisille lapuille, neutraaleja kokemuksia keltaisille lapuille ja muuten mieleen jääneitä kokemuksia sinisille lapuille. Saimme lopulta paljon täytettyjä muistilappuja jokaisesta eri kategoriasta, ja harjoite antoi meille paljon arvokasta tietoa.

5.1.4 Väittämäharjoite

Tämä harjoite oli keskustelua edistävä menetelmä, joka keskittyi dialogiseen keskusteluun. Väittämäharjoituksen tarkoituksena oli saada aikaan keskustelua ennalta suunniteltujen väittämien avulla. Väittämät oli suunniteltu niin, että niistä saisi mahdollisimman laajasti tietoa ja väittämät saivat aikaan keskustelua. Yhdistimme harjoitteeseen janaharjoitteen elementtejä, sillä osallistujat liikkuvat ensin jokaisen väittämän kohdalla tiilassa numeroilla merkittyihin kohtiin. Tarkoituksena oli pitää väittämät mahdollisimman avoimina, jotta keskustelua ei ohjattaisi tiettyyn suuntaan. Harjoite sai aikaan runsaasti keskustelua osallistujien perustellessa omaa vastaustaan ja pohtiessaan muiden vastauksia. Tämän seurauksena osallistujille heräsi myös uusia ajatuksia kysymykseen liittyen, mikä oli kaikille hedelmällistä. Äänitimme harjoitteen, koska halusimme saada keskustelun talteen ja tällä tavoin saimme poimittua keskustelusta tärkeitä elementtejä lopulliseen tuotokseemme.

5.1.5 Case-harjoite

Case-harjoitteissa osallistujille annetaan jokin tapaus, jota he alkavat purkamaan itsenäisesti tai ryhmässä. Osallistujat työstävät esimerkkitapausta hyödyntäen aiempaa osaamistaan sekä tarvittaessa etsimällä uutta tietoa. Tapaukset voivat olla luonteeltaan esimerkiksi kertomuksia, malleja, kuvauksia, ratkaisuja tai sovelluksia. Osallistujille voidaan antaa tapauksen yhteydessä siihen liittyviä kysymyksiä, joihin he pohtivat vastauksia. (Hyppönen & Lindén 2009, 50.)

Harjoitteen tavoitteena oli löytää kehittämiskohtia myönteiselle tunnistamiselle asiakastapaamisissa ja kuulla kokemusasiantuntijoiden näkemyksiä siitä, millainen on heidän mielestään mahdollisimman monella myönteisen tunnistamisen osa-alueella epäonnistunut tapaaminen. Ammatillaiset puolestaan pääsivät pohtimaan oman työnsä kautta tapoja kohdata nuori oikein ja tehdä tapaamisesta miellyttävä kokemus nuorelle. Harjoitteen tarkoituksena oli saada jälkihuollon ammattilaisilta tietoa konkreettisista tavoista kehittää myönteisen tunnistamisen näkökulmasta epäonnistunutta jälkihuollon tapaamista.

5.1.6 Hattuharjoite

Hattuharjoitteen pohjana toimi kuusi hattua -opetusmenetelmä, jonka on kehittänyt jo 1980-luvulla Edward de Bono. Kuusi hattua -opetusmenetelmän tavoitteena on tuoda esille käsiteltävästä aiheesta erilaisia puolia ja saada osallistujat pohtimaan asiaa ennalta määriteltyjen näkökulmien kautta. Hattutekniikan ideana on osallistujien huomion suuntaaminen käsiteltävän asian eri kohteisiin eri rooleja omaksumalla. Roolien avulla ihmiset tuovat mielipiteensä ja ideansa eri asioista helpommin esiin. Hattutekniikalla ajatusten suuntaaminen tiettyyn suuntaan on helpompaa. Harjoitteessa osallistujan tulee omaksua hatun mukainen ajattelutapa ja asettua hatun antamaan rooliin. (Innokylä 2023b.)

Ajatuksena on, että hatun väri ilmaisee henkilön roolin. Annettu rooli ei ole pysyvä, vaan roolit vaihtuvat harjoitteen edetessä. Näin osallistuja voi ilmaista asioita niin sanotun naamionsa takaa, eikä henkilö ole normaalin luonteensa, statuksensa ja asiantuntemuksensa vanki. Tällä tavoin asioita voidaan tarkastella monipuolisesti ja rooleja kierrättämällä tulkintoihin saadaan mukaan osallistujien omien persoonien tuomaa vaihtelua.

Roolia ei tarvitse määrittää kirjaimellisesti hattuja vaihtamalla, jotta prosessi toimisi. Hattulla ja värillä on alun perin luultavasti haluttu konkretisoida mietintämyssyä ja korostaa ajatteluprosessien eroja. Pääasia on, että osallistujat tietävät itse mikä määrittää heidän sen hetkisen roolinsa ja miten se vaihdetaan seuraavaan. (Lehtonen ym. 2011, 12.)

Valitsimme tämän harjoitteen kehittämispajaan, koska halusimme saada aikaan keskustelua osallistujien parissa monesta eri näkökulmasta. Esimerkkinä kaksi näkökulmaa, jotka olimme valinneet etukäteen osallistujille, olivat asiaan liittyvät haasteet ja mahdolliset kehittämiskeinot. Nämä ennalta määritetyt roolit haastoivat osallistujia pohtimaan ehkä jopa osallistujien omista ajatuksista poikkeavia kantoja synnyttäen aikaan pohdintaa ja keskustelua osallistujien parissa.

5.1.7 Miellekartta-harjoite

Ajatus- tai miellekartta (Mind map) on käsitekarttaa vapaampi tapa ideoida ja jäsentää eri asioita. Usein miellekartan keskellä on yksi keskeinen sana tai aihe, josta viivoja vetämällä päästään uusiin ala-aiheisiin ja niihin liittyviin käsitteisiin. Miellekartta voi havainnollistaa tutkimusaihetta tai opiskelun tai ryhmätyön kohteena olevaa asiaa. Miellekarttaa voidaan rakentaa yksin tai yhdessä monella eri työkalulla joko paperille tai digitaalisesti. (Tampereen ammattikorkeakoulu 2023.)

Miellekartat ovat helppo tapa kerätä jäsennellysti tietoa. Tällainen rakenne auttaa yksinkertaistamaan monimutkaisia aiheita ja helpottamaan asioiden hahmottamista. Miellekarttaharjoitteessa vastaukset pysyvät lyhyinä ja asioista saadaan esille ainoastaan avainsanoja ja lyhyitä ja ytimekkäitä lauseita. Miellekarttaan on helppo lisätä uusia sanoja ja ajatuksia aina uuden ajatuksen herätessä. Miellekartat ovat selkeitä ja niiden tekeminen on nopeampaa ja tehokkaampaa kuin asioiden pelkkä listaaminen.

Valitsimme harjoitteen kerätäksemme selkeitä pääpointteja ennalta määritellyistä aiheista. Olimme kirjoittaneet miellekarttojen pääkäsitteet valmiiksi, jolloin osallistujat pääsivät suoraan kirjoittamaan aiheeseen liittyviä vastauksia omien ajatusten pohjalta. Miellekartta osoittautui hyväksi keinoksi kerätä aiheesta laajasti tietoa. Harjoite synnytti osallistujien parissa myös hyvää pohdintaa, kun osallistujat pystyivät pohtimaan vastauksia yksin tai halutessaan myös yhdessä.

5.1.8 Muistilista

Molempien kehittämispajojen viimeisenä tehtävänä oli luoda muistilista jälkihuollossa työskenteleville ammattilaisille. Harjoitteen tarkoituksena oli tuoda yhteen kaikki päivän aikana opitut asiat ja heränneet ajatukset. Osallistujat saivat vapaat kädet listan toteuttamiseen. Äänitimme molemmilla kerroilla harjoitetta tehdessä syntyneen keskustelun ja havainnoimme tilannetta sivusta. Harjoitteen oli tarkoitus toimia osallistujille päivän lopuksi opitun asian yhteenvetona. Muistilistaharjoite oli tärkeä osa lopullista tuotostamme.

5.1.9 Mentimeter ja Google Forms

Päivän päätteeksi olimme suunnitelleet Mentimeter -sivustolle virikkeen, johon kerättiin yhteenvetona päivän aihetta kuvaavia sanoja. Mentimeter on ilmainen työkalu, jota käytetään esitysten luomiseen. Sitä voidaan hyödyntää töissä tai koulutuksessa. Valitsimme Mentimeterin työkaluksi päivän yhteenvetoon, koska se on helppokäyttöinen ja siihen pystyy osallistumaan anonymisti omalla mobiililaitteellaan. Mentimeter luo automaattisesti kuvion sivustolle kerääntyvistä vastaussanoista, jonka saa tallennettua omalle tietokoneelle. Käytimme yhteenvedossa Mentimeter -sivuston Word Cloud -ominaisuutta. (Mentimeter 2023.)

Toinen sivusto, jolla keräsimme osallistujilta palautetta kehittämispajoista, oli Google Forms. Olimme luoneet sivustolle nopean kyselyn, johon osallistujat vastasivat päivän päätteeksi. Valitsimme kyselyn tekemiseen Google Forms sivuston, koska se mahdollistaa nopeiden ja selkeiden anonymien kyselyiden tekemisen. Sivuston avulla voi myös kätevästi analysoida saatuja tuloksia. (Google Forms 2023.)

6 KEHITTÄMISPROSESSIN KUVAUS

6.1 Yleistä kehittämistyöstä ja kehittämisprosessin kulku

Taulukko 1. Kehittämistoiminnan prosessi (mukaiillen Salonen 2013, 20).

Vaihe	Aika	Toimijat	Menetelmät	Materiaalit ja aineistot	Dokumentointi
IDEOINTIVAIHE	9–11/2022	Opiskelijat, toimeksiantajan edustaja	Sähköposti, keskustelut	Kehittämistyön aiheen muovaantuminen	Sähköposti
SUUNNITTELUVAIHE	12/2022–3/2023	Opiskelijat, toimeksiantajan edustaja, opinnäytetyön ohjaaja	Sähköposti, keskustelut	Kehittämisuunnitelma sekä kehittämispajojen suunnittelu	Sähköposti, muistio, diaesitys
TOTEUTUSVAIHE	3–4/2023	Opiskelijat, toimeksiantajan edustaja, kokemusasiantuntijat, ammattilaiset	Sähköposti, keskustelut, kehittämispajat, toiminnalliset menetelmät	Kehittämispajat	Muistio, sähköposti, nauhoittaminen, valokuvat
TULOKSET	5–9/2023	Opiskelijat, toimeksiantajan edustaja, Hyvää Jälkeä -hanke	Sähköposti, keskustelut	Tulosten koonti ja havainnollistaminen	Muistio, sähköposti, diaesitys
ARVIOINTIVAIHE	1–11/2023	Opiskelijat, toimeksiantajan edustaja	Sähköposti, keskustelut	Työskentelyä arvioitiin jatkuvasti läpi prosessin	Muistio
PÄÄTTÄMINEN	9–11/2023	Opiskelijat, toimeksiantajan edustaja, opinnäytetyön ohjaaja	Sähköposti, keskustelu	Opinnäytetyön kirjoittaminen sekä tuotoksen luonti	Muistio, sähköposti

Kehittämistoiminnan ensisijaisena tavoitteena on muuttaa toimintaa tai asiantilaa. Se on sidottu toimintaan omassa ympäristössään, joka on vaiheistettua. Kehittämistoiminnassa hyödynnetään aikaisempaa tutkimustietoa sekä erilaisia tutkimuksellisia menetelmiä. (Salonen ym. 2013, 34–35.)

Kehittämistyötä kuvataan prosessina, eli vaiheina, jotka seuraavat toisiaan. Tämä johtuu siitä, että kehittäminen on aikaa vievää ja koostuu selkeistä vaiheista. Kun kehittämistyötä tarkastellaan prosessin kautta, se auttaa toimijaa ottamaan huomioon järjestelmällisesti jokaisen vaiheen ja sen sisällön. Tällöin kiinnitetään tarkemmin huomiota siihen mitä tulisi tehdä ennen seuraavaan vaiheeseen siirtymistä. Kehittämistoiminta on yleisesti haastavaa, sillä sen voidaan todeta vievän kaiken ajan minkä sille annetaan. Tämän takia on tärkeää suunnitella prosessi huolellisesti, jotta pysytään sille annetussa aikataulussa. (Ojasalo ym. 2014, 22.)

Kuvaamme kehittämistoimintaamme lineaarisen mallin avulla. Lineaarinen malli sopii toiminnan kuvaukseksi, koska toiminnallamme on selvä alku ja loppu. Järjestimme kehittämispajat, joiden pohjalta saimme luotua tuotoksen. Asetetut tavoitteet ja lähtökohdat ovat siis selkeät ja rajatut. Tällöin kehittämistoiminta voidaan nähdä jatkuvana kokonaisuutena, jossa edetään loogisesti eteenpäin. Voidaan myös ajatella, että mahdolliset epävarmuudet pystyttäisiin ennakoimaan ja hallitsemaan. Lineaarinen malli ei kuitenkaan käytännössä aina etene suoraviivaisesti, vaan vaiheet voivat liittyä toisiinsa tai tapahtua samaan aikaan. (Salonen ym. 2017, 52.)

6.2 Ideointi- ja suunnitteluvaihe

Ideointivaiheeseen siirrytään, kun kehittämistarve on tunnistettu. Tässä vaiheessa ideoidaan, mitä muutettavaa on nykykäytännössä sekä miten tähän muutokseen päästään. Tällöin tehdään alustava suunnitelma, kuitenkin väljin tavoittein. Ideointivaiheessa on hyvä osallistaa toimijoita, jotka pystyvät antamaan uusia näkökulmia projektiin. (Salonen ym. 2017, 58.)

Otimme yhteyttä Hyvää Jälkeä -hankkeeseen lokakuussa 2022, sillä heillä oli tarjota mielenkiintoinen toimeksianto. Toimeksianto muovaantui lopulliseen muotoon, kun pidimme palaverin toimeksiantajan edustajan kanssa 26.10.2022. Tällöin itse tuotos ei ollut saanut vielä lopullista muotoaan. Toimijoina prosessissa oli meidän lisäksi toimeksiantajan

edustaja sekä ylemmän AMK:n opinnäytetyöntekijä, joka tekee myös opinnäytetyötä samalle hankkeelle. Sovimme jo ideointivaiheessa, että tulisimme jakamaan ideoita sekä ajatuksia toisen opinnäytetyöntekijän kanssa läpi koko prosessin. Marraskuussa Hyvää jälkeä -hanke hyväksyi kehittämistyön aiheen. Samassa kuussa hanke myös järjesti luennon jälkihuollosta sekä myönteisestä tunnistamisesta. Tämä auttoi meitä syventymään aiheeseen paremmin sekä selkeyttämään lopullista tuotosta. Joulukuussa kävimme keskustelua toimeksiantajan edustajan kanssa kehittämispajojen toteutuksesta.

Suunnitteluvaiheessa tarkennetaan kehittämistehtävää. Kehittämistehtävä lähtee tarpeesta ja sen tulee olla täsmällinen. Tavoitteiden tulee olla realistisia, sekä tulee pohtia, miten tavoitteeseen päästään. Suunnitteluvaiheessa perehdyimme kirjallisuuteen sekä aikaisempaan tutkimustietoon. Toimeksiantajan edustaja lähetti meille tieteellisiä artikkeleita, joita on käytetty Hyvää Jälkeä -hankkeessa. Näitä hyödynsimme tietoperustaa kirjoittaessa. Tässä vaiheessa tehdään myös kehittämissuunnitelma, joka on koko prosessin perusta. (Salonen ym. 2017, 59–60.)

Tammikuussa 2023 saimme kehittämissuunnitelman valmiiksi ja aloitimme kokemusasiantuntijoiden sekä ammattilaisten kehittämispajojen suunnittelun. Tällöin olimme ideoineet lopullisen tuotoksen, joka tulisi olemaan muistilista ammattilaisille. Suunnittelimme kehittämispajat yhdessä. Käytimme kehittämispajojen suunnitteluun yhteensä kolme kuukautta. Suunnitteluvaiheessa teimme aikataulutetun suunnitelman molemmille kehittämispajoille – sekä kokemusasiantuntijoiden että ammattilaisten kehittämispajapäiville. Etsimme tietoa erilaisista toiminnallisista harjoitteista sekä pohdimme aiheita ja kysymyksiä niihin. Tarkoituksena oli saada mahdollisimman erilaisia menetelmiä kumpaankin kehittämispajaan monipuolisten ja laajojen tulosten saavuttamiseksi. Halusimme käyttää osallistavia menetelmiä, koska koimme niiden tuottavan kehittämistyölle toivottuja tuloksia. Erilaisilla menetelmillä saimme kokoon kattavasti tietoa myönteisestä tunnistamisesta ja sen toteutumisesta jälkihuollossa. Harjoitteita luodessamme pidimme koko ajan mielessä lopullisen tuotoksen. Jaoimme harjoitteet jokaiselle tekijälle niin, että jokainen olisi vastuussa tasapuolisesti päivän toteutuksesta. Jokainen sai valita itselleen mieluisimmat harjoitteet ohjattavaksi. Kehittämissuunnitelmat palautettiin toimeksiantajan edustajalle hyväksyttäväksi ja kommentoitavaksi.

Koko prosessin ajan tapahtui arviointia kirjoittajien, toimeksiantajan edustajan ja ohjaavan opettajan kesken. Arviointia onkin hyvä käydä läpi koko kehittämisprosessin, vaikka se on myös eroteltu omaksi vaiheeksi prosessin loppuosaan. Arviointitavan ei tarvitse

olla sama kaikissa vaiheissa, vaan sen tulisi soveltua mukautuen joka vaiheeseen. Arvioimme jatkuvasti omaa toimintaa sekä jaoimme avoimesti mielipiteitä siitä, mihin suuntaan koimme ryhmän ja ryhmän yksilöiden toiminnan menevän. Jatkuva arviointi koko prosessin ajan on tärkeää, koska se helpottaa asetettuihin tavoitteisiin pääsyä. Arvioinnissa tulee ottaa huomioon onnistumiset ja epäonnistumiset, jotta tavoitteiden saavuttaminen on realistista. (Salonen ym. 2017, 64–65.)

6.3 Toteutusvaihe ja tulokset

Siirryimme toteutusvaiheeseen, kun kehittämispajojen suunnitelmat olivat valmiita ja hyväksytyjä. Pidimme kuitenkin mielessä, että suunnitelma voi aina tarkentua prosessin edetessä, jolloin voidaan kokeilla uusia toimintatapoja. Tässä vaiheessa dokumentoimme ja teimme muistiinpanoja, jotta työn toteutuksen lopullinen arviointi olisi helpompaa. Tällöin myös ryhmän sisäinen viestintä oli tärkeässä roolissa. Tämä vaihe on usein haastava, mutta opettavainen, sillä se aktivoi erilaisia ammatillisia taitoja. (Salonen ym. 2017, 62.)

Toteutusvaiheessa oli tärkeää huomioida toimijoiden, sekä kohteena olevien henkilöiden näkemykset tuloksista sekä tuotoksesta. Tämän kehittämistyön kohdalla päädyttiin tuottamaan muistilista. Päätimme luoda kehittämistyön tuloksista visualisoivan kuvan, joka esitellään kohdassa 7.1.1, koska tuloksien kuvaamisessa hyödynnetty kuvio tai mallinnus auttaa usein visualisoimaan tuotosta ja sillä saavutettavaa hyötyä. (Salonen ym. 2017, 63.)

Kutsut kehittämispajoihin lähetettiin osallistujille, eli kokemusasiantuntijoille sekä ammatilaisille, maaliskuussa 2023. Kehittämispajat järjestettiin 24.3.2023 sekä 14.4.2023. Päivä ennen molempia kehittämispajoja pidimme kenraaliharjoituksen, jossa kävimme läpi harjoitteiden ohjaamista. Olimme kehittäjien kesken sopineet, että jokaisella olisi vuorotellen vastuu muistiinpanojen tekemisestä, äänittämisestä sekä harjoitteen ohjaamisesta. Näin varmistimme, että kaikki kehittämispajojen aikana saadut tulokset saatiin talteen.

6.3.1 Kokemusasiantuntijoiden päivä

Ensimmäinen kehittämispaja järjestettiin Turun Ammattikorkeakoulun ICT-City rakennuksessa Turussa 24.3.2023. Kehittämispaja alkoi aamulla yhdeksältä ja loppui kolmelta

iltapäivällä. Kutsuttuja oli yhteensä kuusi, joista kolme osallistui päivään. Päivä sisälsi viisi toiminnallista harjoitetta, aamupalan, lounaan sekä välipalan. Tässä osiossa kuvataan päivän kulkua yleisellä tasolla, mutta päivän strukturoidumpi kuvaus löytyy liitteenä. Harjoitteiden avulla saadut tulokset ja ideat esitellään tulosluvussa 7.

Päivä alkoi aamupalalla, joka sisälsi vapaata keskustelua osallistujien ja järjestäjien kesken. Tämän jälkeen pidimme diaesityksen, jossa kerrottiin osallistujille myönteisen tunnistamisen ydinasioita. Diaesitys löytyy raportin loppuosasta liitteenä. Tarkoituksena oli orientoida osallistujat myönteisen tunnistamisen aiheen pariin. Esityksessä kävimme läpi tunnustussuhdeteoriat, oikein ja väärin tunnistamista sekä tunnustamatta jättämistä. Luomamme diaesitys pysyi taustalla koko päivän ajan, jolloin osallistujat pystyivät palauttamaan mieleen myönteisen tunnistamisen ideologiaa koko päivän ajan.

Ensimmäisenä harjoitteena oli Learning Cafe -tyylinen harjoite. Kirjoitimme fläppitaulupapereille erikseen kuusi kysymystä, jotka asetimme eri puolelle tilaa. Tämän jälkeen oli vuorossa muistilappuharjoite. Harjoitteen tavoite oli pohtia kohtaamisen eri teemoja, jotka tukevat tai rikkovat myönteisen tunnistamisen ilmapiiriä. Jaoin osallistujille kolme muistilappua jokaista väriä kohden ja tarvittaessa ylimääräisiä lappuja sai ottaa lisää.

Seuraavaksi pidimme Väittämät -harjoitteen. Tämän ideana oli esittää osallistujille erilaisia väittämiä, jonka pohjalta he pystyivät käsittelemään omia henkilökohtaisia kokemuksia jälkihuollossa. Tilaan oli merkitty kohdat numeroin 1–3, jonka mukaan osallistujat liikkuvat vastaustensa perusteella. Numerot tilassa osoittivat erilaisia vastauksia, kohta yksi oli ”ei”, kaksi ”vähän, joskus tai jonkin verran” ja kolmonen ”kyllä”. Kun osallistujat olivat asettautuneet numeron kohdalle, heiltä kysyttiin perusteluita, miksi he valitsivat kyseisen numeron.

Seuraava harjoite oli nimetty ”Case” -harjoitteeksi. Kokemusasiantuntijat keksivät yhdessä ”Case -tilanteen” omien kokemusten perusteella. Tilanne olisi asiakaskohtaaminen jälkihuoltonuoren ja ammattilaisten välillä. Osallistujat kirjoittivat tuotoksensa suoraan tietokoneelle, johon oli luotu harjoitetta varten erillinen tiedosto. Case -tuotoksessa myönteinen tunnistaminen ei toteutuisi laisinkaan, jolloin kaikki menisi tässä asiakaskohtaamisessa pieleen. Osallistujien tuli aluksi päättää, ketkä ovat kuvitteellisessa tilanteessa paikalla, missä he tapaavat, milloin tapaavat ja miksi. Tähän annoimme kokemusasiantuntijoille yhteensä puoli tuntia aikaa kirjoittaa, jonka jälkeen he lukisivat tuotoksensa ääneen. Kerroimme kokemusasiantuntijoille, että tulevassa kehittämispajassa

ammattilaiset saivat tehtäväkseen ratkaista tämän case -tilanteen. Tällöin kokemusasiantuntijoiden ”kauhuskenaario” tulisi kääntää onnistuneeksi kohtaamiseksi, jolloin myönteinen tunnistaminen olisi täydellisesti läsnä.

Viimeisenä harjoitteena oli vuorossa ”Muistilista ammattilaisille”. Ohjauksen tarkoituksena oli koota muistilista fläppitaululle myönteisen tunnistamisen toteutumisesta jälkihuollossa. Ennen muistilistan kokoamista osallistujien tuli pohtia, mitä ammattilaisen tulee huomioida omassa työssään, että myönteinen tunnistaminen toteutuu. Kokemusasiantuntijoiden luoma muistilista löytyy liitteenä.

Päivän päätteeksi pyysimme palautetta päivästä Google Forms -kyselylomakkeen kautta, johon olimme luoneet palautekyselyn. Kyselyn kysymykset olivat: 1) Millainen fiilis päivästä jäi? 2) Millaisia päivän harjoitteet mielestäsi olivat? Mikä sujui erityisen hyvin tai missä olisi parannettavaa? ja 3) Muuta palautetta. Tähän osallistujat pystyivät osallistumaan mobiililaitteillaan. Kysymykset olivat avoimia kysymyksiä. Vastaukset olivat anonyymejä. Lisäksi käytimme Mentimeter sivustoa päivän koontiin. Kysymyksenä oli: ”Tiivistäkää kolmeen sanaan tämän päivän perusteella, mitä myönteinen tunnistaminen tarkoittaa sinulle”. Osallistujien Mentimeter -sivustolle jätetyt vastaukset löytyvät liitteenä.

6.3.2 Ammattilaisten päivä

Kehittämispaja ammattilaisille järjestettiin Turun EduCity rakennuksessa, Edu Fleming -tilassa 14.4.2023. Kehittämispaja alkoi aamulla yhdeksältä ja loppui kolmelta iltapäivällä. Kutsuttuja oli yhteensä kuusi, joista neljä osallistui päivään. Päivä sisälsi viisi toiminnallista harjoitetta, aamupalan, lounaan sekä välipalan. Tässä osiossa kuvataan samalla tavalla kuin kokemusasiantuntijoiden päivän kohdalla päivän kulkua yleisellä tasolla, mutta päivän strukturoidumpi kuvaus löytyy liitteenä. Harjoitteiden avulla saadut tulokset ja ideat esitellään tulosluvussa 7.

Päivä alkoi aamupalalla, joka sisälsi vapaata keskustelua osallistujien ja järjestäjien kesken. Aamupalan jälkeen pidimme saman diaesityksen myönteisestä tunnistamisesta, mutta puheenvuoromme oli hieman erilainen. Ammattilaisten kehittämispajassa keskityimme aiheeseen teoreettisemmin sekä kerroimme laajemmin tunnustussuhdeteorioista. Diaesityksen jälkeen kävimme läpi ensimmäisen kehityspajan kokemusasiantuntijoiden kommentteja, joista ajattelimme olevan hyötyä ammattilaisten pohdinnoissa.

Kommentit olivat valikoitu kokemusasiantuntijoiden eri ohjauksista ja ne käsittelivät kohtaamisen eri teemoja.

Ensimmäinen harjoite oli samanlainen Learning Cafe -harjoite kuin aikaisemmassa kehittämispajassa. Kirjoitimme fläppitaulupapereille erikseen kuusi kysymystä, jotka asetimme eri puolelle tilaa. Toisena ohjauksena oli Case -harjoite. Kokemusasiantuntijoiden kehittämispajan harjoitteessa oli tehtävänä kirjoittaa asiakastilanne, jossa myönteinen tunnistaminen ei ole laisinkaan läsnä eli niin sanottu ”kauhuskenaario”. Jaoimme ammattilaiset kahteen eri tiimiin, jolloin molemmissa tiimeissä oli kaksi osallistujaa. Annoimme heille tietokoneet, joihin oli avattu kokemusasiantuntijoiden luoma Case-tiedosto. Ammattilaisten oli siis tarkoitus ”korjata” tilanne, eli muuttaa tarinaa siten, että myönteinen tunnistaminen toteutuisi asiakastilanteessa paremmin. Tilanne tulisi siis kirjoittaa uudelleen. Ohjeistimme tiimejä siten, että ”Ketkä ja missä” -osion he voivat muuttaa halutessaan, mutta ”Miksi ja milloin” -osio tulisi pysyä samana. Molemmat ryhmät lähestyivät tehtävää eri tavalla, mutta tulokset sisälsivät silti samanlaisia elementtejä.

Seuraavana vuorossa oli hattuharjoite. Pöydän ympärille oli asetettu eri värisiä muistilappuja, joihin oli kirjoitettu eri näkökulmia. Ammattilaiset istuivat satunnaisen lapun ääreen. Tarkoituksena oli esittää erilaisia teemoja, joihin vastattaisiin oman lapun näkökulmasta katsoen. Osallistujille annettiin aikaa pohtia omaa puheenvuoroa, ennen kuin keskustelu aloitettaisiin. Heille annettiin myös muistiinpanovälineet. Keskusteluaikaa jokaiselle teemalle annettiin enintään neljä minuuttia. Jos keskustelu loppui jo aikaisemmin, siirryttiin seuraavaan aiheeseen. Kun teema oli esitetty ja kysymykseen vastattu käyttäen omaa näkökulmaa, paikkaa tulisi vaihtaa myötäpäivään. Näin jokainen pääsisi ääneen käyttäen jokaista näkökulmaa.

Hattuharjoitteen jälkeen oli vuorossa miellekarttaharjoite. Ohjauksessa pohdittiin ammattilaisten omaa työtä käytännön tasolla, ja siinä kysyttiin, ”Millä keinoilla toteuttaisit paremmin mainittuja asioita omassa työssäsi? Mitä menetelmiä tai välineitä voisit käyttää?”. Aiheet olivat kirjoitettu miellekarttojen otsikoiksi paperille.

Viimeisenä harjoitteena oli muistilistan luominen. Pyysimme ammattilaisia yhdessä luomaan oman muistilistan myönteisen tunnistamisen toteutumisen jälkihuollon työssä, samalla tavalla kuin kokemusasiantuntijoiden kehittämispajassa. Annoimme muistilistan luomiseen vapaat kädet. Kun ammattilaiset saivat muistilistan valmiiksi, he saivat nähdä kokemusasiantuntijoiden luoman muistilistan. Tällöin he pystyivät vertailemaan muistilis-

toja ja pystyivät tekemään muistilistaan vielä mahdollisia muutoksia tai lisäyksiä. Ammatillaiset eivät kuitenkaan tehneet omaan muistilistaansa lisäyksiä. Ammattilaisten luoma muistilista löytyy liitteenä.

Päivän loppuksi oli palautteen vuoro, jossa käytimme Mentimeter-sivustoa ja Google Forms -palautelomaketta. Mentimeter-kysymykseksi olimme tällä kertaa valinneet ”Tiiivistä kolmeen asiaan miten aiot ottaa myönteisen tunnistamisen käyttöön työssäsi?”. Osallistujien Mentimeter-sivustolle jätetyt vastaukset löytyvät liitteenä. Google Forms -palautelomake oli samanlainen kuin kokemusasiantuntijoille.

6.4 Arviointivaihe

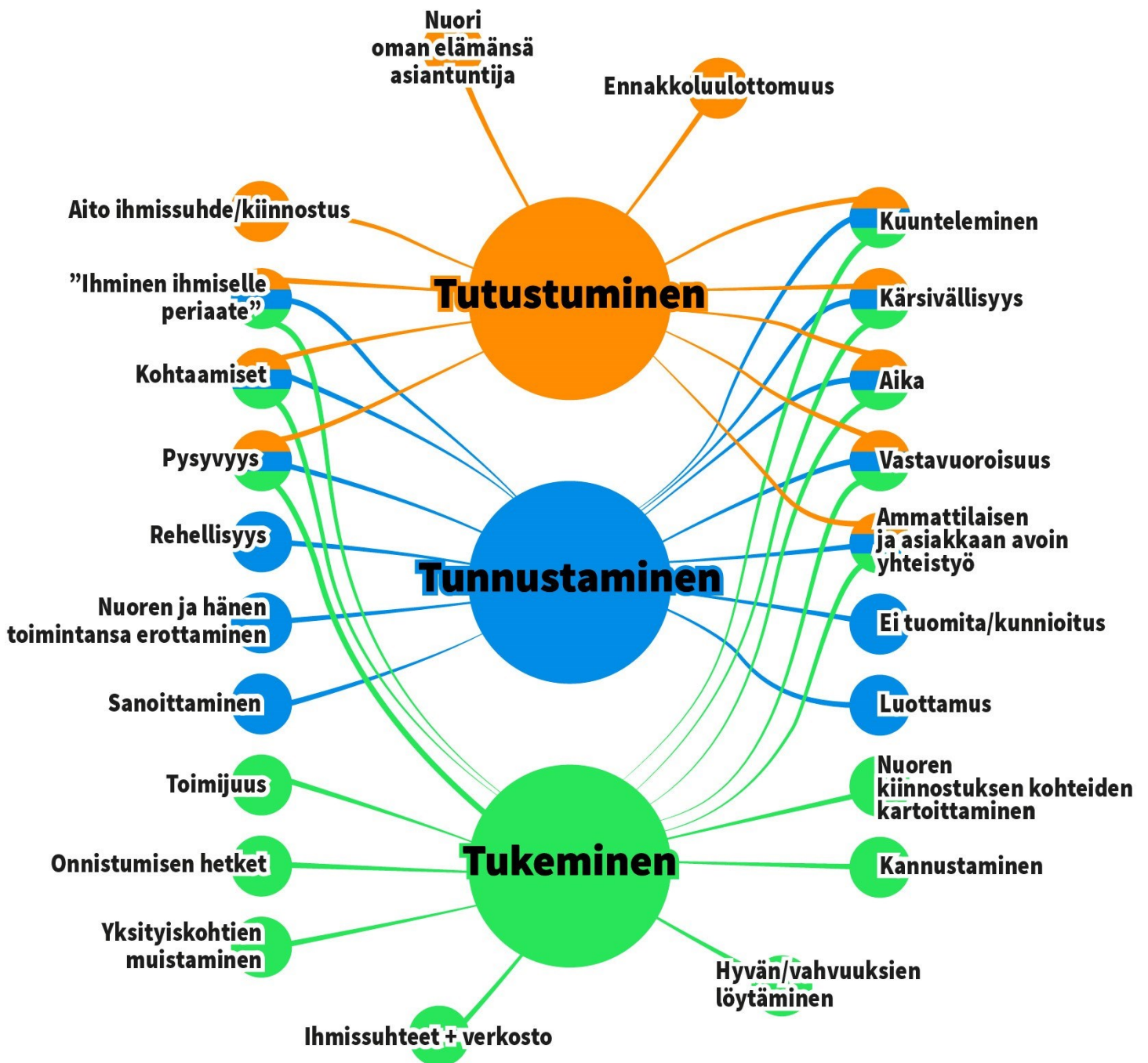
Koko prosessin ajan teimme muistiinpanoja, dokumentointia sekä keräsimme materiaalia kehittämispajoja varten. Refleктоimme oppimaamme sekä jaoimme mielipiteitä sekä tietoa avoimesti ryhmän kesken. Tapasimme toimeksiantajan edustajaa säännöllisin väliajoin, mikä tuki kehittämistyön prosessia. Toimeksiantajan edustaja arvioi suunnitelmaamme kehittämis-, tulos- ja myös arviointivaiheessa.

Työpajojen jälkeen, toukokuussa 2023, tulokset koottiin yhteen muistioon. Tulokset lähetettiin toimeksiantajan edustajalle, joka vei tulokset eteenpäin hankkeelle. Tuloksista luotiin havainnollistava kaavio syyskuussa 2023. Tuloksista luotiin tällöin myös diaesitys, jonka toimeksiantaja esitteli hankkeelle. Marraskuussa 2023 järjestettiin hankkeen loppuseminaari, jossa toimeksiantajan edustaja esitteli kehittämistyömme tuloksia.

7 MUISTILISTA JÄLKIHUOLLON AMMATTILAISILLE

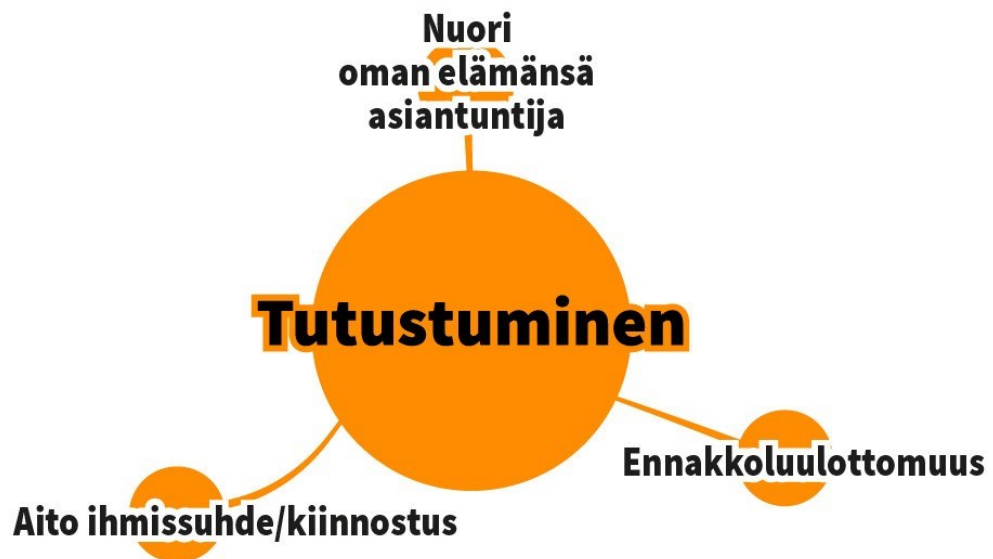
7.1 Tulokset

Tämän kehittämistyön tuotos on myönteisen tunnistamisen arvoista koostuva muistilista, joka on tarkoitettu ensisijaisesti jälkihuollon ammattilaisille. Muodostimme muistilistan kehittämispajoista saatujen tulosten pohjalta. Valmis muistilista löytyy liitteenä ja sen voi tulostaa itselleen tai työyhteisölleen muistuttamaan myönteisestä tunnistamisesta työskentelyorientaationa. Alla olevassa kuviossa on kuvattu kehittämispajojen tulokset jaoteltuina myönteisen tunnistamisen kolmen keskeisen ulottuvuuden eli tutustumisen, tunnustamisen ja tukemisen mukaan. Myönteinen tunnistaminen etenee usein tutustumisesta tunnustamiseen ja tunnustamisesta tukemiseen, mutta jotkin tulokset sisälsivät elementtejä näistä kaikista kolmesta ulottuvuudesta. Nämä ovat myönteisen tunnistamisen toteutumiseksi välttämättömiä asioita, niin sanottuja myönteisen tunnistamisen peruselementtejä, joiden tulisi toteutua jokaisessa asiakaskohtamisessa. Tässä osiossa käytetään tekstin selkeyttämiseksi sanaa kokemusnuori tai nuori, kun puhutaan kokemusasiiantuntijoista.

Kuva 2. Tulokuvio

7.2 Tutustuminen

Kuva 3. Tutustuminen myönteisen tunnistamisen ulottuvuutena

Kokemusnuoret painottivat kehittämispajassaan sitä, miten jälkihuoltotyöntekijän on tärkeää ottaa tutustumisvaiheessa nuorta koskevat tiedot vastaan itse nuorelta, eikä lukea kaikkea etukäteen muiden tekemistä kirjauksista. Jokainen kokemusnuori kertoi kohdanneensa tilanteita, joissa ammattilaiset uskoivat enemmän lukemiinsa kirjauksiin kuin nuoren omaan sanaan. Myös ammattilaiset olivat huomanneet tämän ongelmakohdan ja puhuivat kehittämispajassaan siitä, miten jokaisen jälkihuollossa työskentelevän on muistettava, että jokainen on **oman elämänsä paras asiantuntija**.

Kokemusnuorten vastatessa kysymykseen: ”Mitkä asiat tukevat myönteisen tunnistamisen toteutumista?”, **aitous ja kiinnostus** nousivat vastauksissa useamman kerran esiin. Nuoret kokivat tärkeäksi sen, että ammattilainen antaa tutustuessa jotain myös itsestään ja samalla näyttää olevansa aidosti kiinnostunut nuoren asioista. Ammattilaiset vastasivat samaan kysymykseen, että myönteistä tunnistamista tukee aito kiinnostus nuoren asioihin ja persoonaan. Tarkentavat kysymykset ja halu tutustua nuorelle tärkeisiin asioihin luovat luottamusta ja saavat nuoren kokemaan arvostuksen tunnetta.

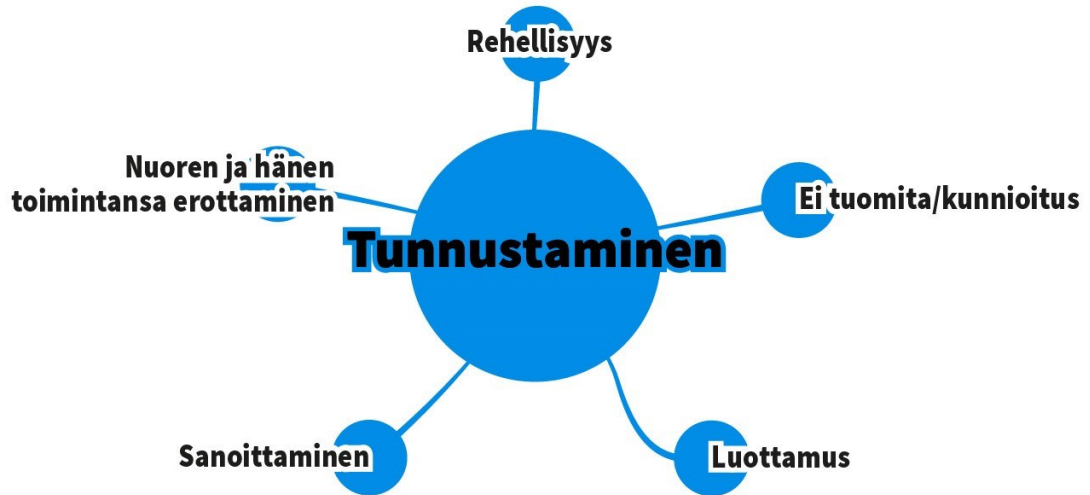
Ammattilaisen pyrkiessä tutustumaan nuoren elämään ja ollessa kiinnostunut nuorelle tärkeistä asioista työskentelyssä voidaan päästä lähelle yksilöllisyyttä ja ainutkertaisuutta. Aitoa arvostusta saava nuori pystyy elämään mielekästä elämää tuntiessaan olevan osa yhteisöään ja tuntiessaan tulevansa hyväksytyksi omana itsenä. (Anttila 2015, 69.)

Kaikki kokemusnuoret puhuivat paljon siitä, miten tärkeää heille oli ammattilaisen **ennakkoluuloton** asenne. Kirjausten perusteella tehdyt ennako-oletukset saattavat vahingoittaa asiakassuhdetta pitkäkestoisesti. Eräs nuorista kertoi työntekijän aikana suoraan myöntäneen ääneen, että ei ole halunnut lukea nuoresta mitään etukäteen vaan haluaa kuulla nuorelta itseltään hänen taustansa ja nykytilanteensa. Nuori sanoi arvostaneensa tällaista työskentelytapaa todella paljon ja toivoisi sen tulevan joskus yleiseksi käytännöksi.

”Älä luo ennakkooajatuksia minusta papereiden perusteella, vaan tutustu kyselemällä ja kuuntelemalla minua.” (Kokemusasiantuntija 1.)

Jos ammattilaisen huomio kiinnittyy kohtaamisissa aina vain nuoren tiettyihin piirteisiin ja tekoihin, voi syntyä virheellisiä tai vajaita tulkintoja, jotka vaikuttavat työskentelyyn negatiivisesti. Tiukat aikataulut ja kiire tapaamisissa eivät helpota tilannetta. Erityisesti voimakkaan asenteellisista lähtökohdista olevasta nuoresta saatetaan tehdä yksitoikkoisia oletuksia, joiden kautta nuori tulee kohdatuksi ”väärin”. (Stenvall ym. 2015, 43.) Ammattilaiset pohtivat kehittämispajassaan, että myönteinen tunnistaminen voi joskus olla hankalaa juuri omien ennakkooajatusten vuoksi. He sanoivat kirjausten lukemisen välillä väkisinkin luovan oletuksia nuoresta, mikä saattaa heijastua nuoreen tapaamisten aikana. Joskus kuitenkin nuoren tilannetta on kartoitettava etukäteen, jotta nuorelle osataan tarjota tarvittavaa apua mahdollisimman nopeasti. Ammattilaiset kuitenkin korostivat sitä, että tarkoitus on aina mennä eteenpäin ja saavuttaa yhdessä asetetut tavoitteet, eikä keskittyä siihen mitä on lukenut nuoren menneisyydestä.

7.3 Tunnustaminen

Kuva 4. Tunnustaminen myönteisen tunnistamisen ulottuvuutena

Myönteinen tunnistaminen ei tarkoita kaiken toiminnan hyväksymistä. Ammatilaisen täytyy kuitenkin **erottaa nuori ja hänen toimintansa** tunnistamisen kohteina. Positiiviset kommentit jopa merkityksettömiltä tuntuviin nuoren henkilökohtaisiin piirteisiin voivat olla ratkaisevia erityisesti sellaisten nuorten kohdalla, jotka ovat tottuneet saamaan jatkuvaa kielteistä huomiota. (Kallio ym. 2015, 24–25.) Ammatilaisen kehittämispajassa nousi esille, että ammatilainen voi osoittaa nuorelle ymmärtävänsä eron nuoren ja nuoren toiminnan välillä sanoittamalla selkeästi ajatuksiaan, olemalla tuomitsematta, syy- ja seuraussuhteita pohtimalla sekä tarkastelemalla nuoren toimintaa laajemmin. Ammatilaisen tulee puhua tapahtumista syyttämättä, yleistämättä ja niin ettei jatkuvasti yhdistä negatiivista puhetta asiakkaan ominaisuuksiin tai tapoihin toimia. Hänen tulee tarjota nuorelle ideoita vaihtoehtoiseen toimintaan ja muistuttaa nuorta tämän vahvuuksista, joiden avulla hän voi vaikuttaa ja valita toisin. Ammatilaisen ei myöskään ole hyvä jatkuvasti muistuttaa nuorta epäonnistumisista: hänen tulee keskittyä nuoren vahvuuksiin.

Ammattilaiset puhuivat **sanoittamisen** tärkeydestä erityisesti liittyen omien tunteiden näyttämiseen asiakkaalle. Hattuharjoitteessa nousi esiin se, miten esimerkiksi turhautuminen on parempi sanoittaa asiakkaalle, kuin vain antaa tunteen näkyä ammatilaisen

kasvoilta. Näin voidaan opettaa nuorelle, että on normaalia, jos välillä turhauttaa tai harmittaa. Tunteiden sanoittamisessa voi käyttää myös esimerkiksi tunnekortteja. Ammattilaiset nostivat keskustelussaan esiin sen, miten monet jälkihuoltoonnuoret tarvitsevat korjaavia kokemuksia tunnereaktioihin ja apua tunteiden käsittelyssä. Ammattilaiset puhuivat myös nuoren vahvuuksien sanoittamisesta. Ammattilaisten täytyy osata kuvata ja kertoa sanallisesti nuoren onnistumiset, eikä vain havainnoida näitä.

Rehellisyys oli yksi kokemusnuorten listaama piirre, kun heiltä kysyttiin minkälaisilta työntekijöiltä he ovat kokeneet saaneensa tunnustusta. Esille nousi myös se, että ammattilaisen haastaessa nuoren omia näkemyksiä ammattilainen on ainakin rehellinen eikä kaunistele turhaan asioita. Rehellisyyttä nuoret toivoivat myös ammattilaisten vaihtuvuuteen liittyen. Ammattilaisen tulisi hyvissä ajoin rehellisesti kertoa, jos aikoo vaihtaa työpaikkaa tai lopettaa kyseisen asiakassuhteen. Ammattilaiset keskustelivat siitä, miten tärkeää nuoren haasteista on keskustella rehellisesti ja avoimesti ja tuoda nuorelle ilmi, jos ammattilainen on huolissaan hänestä.

Ongelmia ei tule väheksyä, eikä ammattilaisen tarvitse hyväksyä kaikkia nuoren tekoja. Empaattiseen työotteeseen kuuluu myös nuorten haastaminen. Tunnistamisen ja empaattisen kohtaamisen ansiosta ammattilaisella on mahdollisuus haastaa nuori tunnistamaan vahvuutensa ja ylittämään itsensä. Kyseessä on siis oikeissa tilanteissa annettu rehellinen palaute, ei nuoren tarpeeton lyttäminen. (Autio 2015, 115.)

Kokemusnuoret mainitsivat useita kertoja hyvän jälkihuoltotyöntekijän olevan **luotettava**. Luottamuksen luominen vie aikaa ja vaatii ammattilaiselta vaivannäköä ja kärsivällisyyttä. Luottamus ei synny ensimmäisellä tapaamisella, mutta sen saavuttamiseen tulee pyrkiä heti ensimmäiseltä minuutilta alkaen. Ammattilaisen tulee kuitenkin ymmärtää, että jos hän saa ansaittua nuoren luottamuksen, sitä täytyy vaalia. Kokemusnuoret sanoivat, että luottamus ei synny päivässä ja jos sen rikkoo, sitä ei voi enää korjata. Ammattilaiset listasivat luottamuksen yhtenä tärkeimmistä myönteistä tunnistamista tukevista asioista.

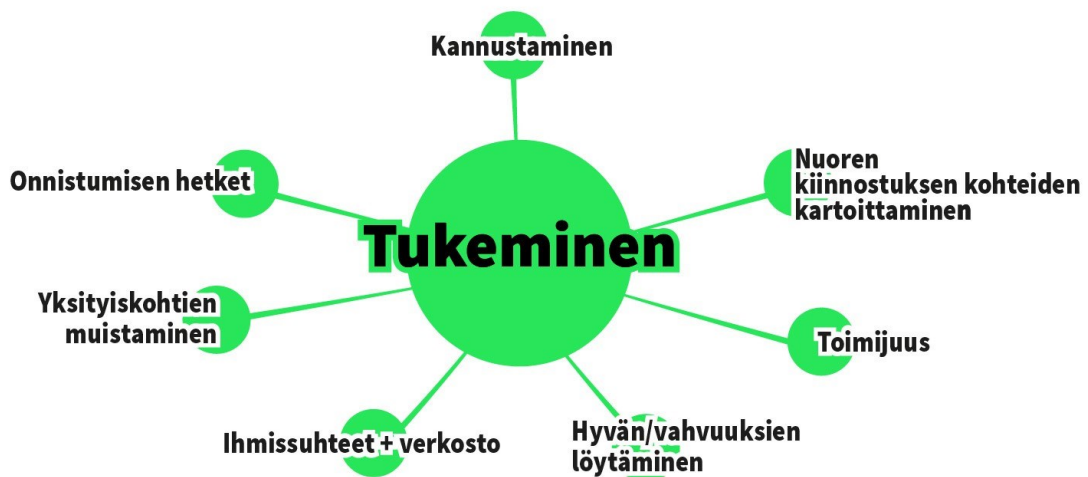
“Anna minulle aikaa luoda rauhassa sinuun yhteys. Luottamukseni saa ajallaan, kunhan näyttää, että on sen arvoinen.” (Kokemusasiantuntija 2.)

Nuorten pohtiessa kohtaamisen teemoja, jotka vaikuttavat myönteisen tunnistamisen toteutumiseen, heidän tuli kirjoittaa vihreille lapuille positiivisia teemoja. Usealla vihreällä lapulla mainittiin **kunnioitus** ja periaatteista ja arvoista kiinni pitäminen. Punaisille la-

puille keräsimme negatiivisia teemoja, ja useammalta lapulta löytyi **tuomitseminen**. Yhdellä punaisella lapulla luki ”*tuomitseva puhe kenestäkään, vaikka puhe ei koskisikaan nuorta itseään tai ryhmiä, joita hän edustaa*”. Tehtävän purkutilanteessa nuoret mainitsivat vielä todella tärkeäksi piirteeksi ammatillisessa sen, ettei hän tuomitse ja osaa puhua asioista rakentavasti.

Ammattilaiset pitivät kunnioitusta todella tärkeänä tekijänä työssään. ”*Ei tuomitsemista*” luki usean harjoitteen vastauksissa, ja niin myös ammattilaisten tekemässä muistilistassa. Yksi ammattilaisten Mindmap-harjoitteen aihe oli ”nuoren haasteiden puheeksi ottaminen”. Vastauksissa nousivat esiin taas kunnioituksen tärkeys ja se, miten tuomitseminen ei johda mihinkään. Haasteista tulisi keskustella rehellisesti, myötätuntoisesti ja yhdessä pohdiskellen kuitenkin syyttelemättä. Ammatilaisen tulee osoittaa ymmärrystä nuorta kohtaan mutta tehdä selväksi, ettei se välttämättä tarkoita nuoren teon hyväksymistä.

7.4 Tukeminen

Kuva 5. Tukeminen myönteisen tunnistamisen ulottuvuutena

Myönteisen tunnistamisen avulla nuorta tukiessa sekä yksilökohtainen että yhteisöllinen toimijuus on tärkeää. **Toimijuuden tukeminen** on keskeinen osa nuoren tunnustamista.

Yksi tapa tukea nuoren toimijuuden kokemusta on antaa hänen toimia itsenäisesti vastuullisissa tilanteissa. Syrjäytymisen ehkäisemisen näkökulmasta nuoren yhteisöllisen toimijuuden tukeminen on tärkeää. Nuoria tulee ohjata tunnustamaan toisiaan ja toimimaan yhdessä saavuttaakseen tavoitteensa. (Korkiamäki 2015b, 136.) Ammatillaiset pohtivat Learning cafe -harjoitteessa miten he voisivat tukea nuorten toimijuuden kokemusta. Keskeisiksi asioiksi ammatillaiset nostivat kannustamisen, onnistumisten sanoittamisen, epäonnistumisten hyväksymisen, tilan antamisen sekä nuorelle itselleen tärkeissä asioissa tukemisen.

”Toimijuuden kokemusta tuetaan askel askeleelta yhdessä asiakkaan kanssa, kunnes asiakkaan omat jalat kantavat kunnolla.” (Ammattilainen 1.)

Ammatillaiset puhuivat **onnistumisten** korostamisen tärkeydestä useassa harjoitteessa. Onnistumisen hetket luovat uskoa nuoreen ja ammattilaisen on tärkeää muistuttaa nuorta tämän onnistumisista ja kannustaa toimimaan niiden mukaan jatkossakin. Jokainen onnistuminen on tärkeä sanoa ääneen ja syy kehua nuorta. Ammatillaiset puhuivat myös siitä, miten nuoren haasteet kannattaa joskus hetkeksi sivuuttaa ja keskittyä positiivisiin asioihin, jotka vahvistavat nuoren onnistumisen kokemusta. Onnistumisen hetket kasvattavat nuoren itseluottamusta ja johtavat usein uusiin onnistumisiin.

Kokemusnuoret eivät osanneet suoraan vastata kysymykseen, että pyrkikö heidän jälkihuoltotyöntekijänsä kartoittamaan heidän **läheisverkostoaan**. He kuvasivat alkutapaamisilla kertoneensa läheisistään oma-aloitteisesti muun tutustumisen lomassa. Yksi nuorista muisti tehneensä sukupuun, johon merkittiin myös nuoren läheisiä. Nuoret eivät kokeneet, että heidän läheisiään olisi otettu huomioon jälkihuoltotyöskentelyssä. He toisaalta myös ilmaisivat, ettei tälle heidän mielestään ollut suuremmin tarvetta. Osa kertoi kuitenkin puhuneensa paljon lähipiiristään ammattilaisen kanssa, mutta tapaamista läheisten tai esimerkiksi kumppanin ja ammattilaisen kanssa ei ollut harkittu. Jotkut olivat näyttäneet ammattilaiselle valokuvia läheisistään antaakseen kasvot henkilöille, joista usein keskustelivat. Yksi nuorista toi kuitenkin esiin, että hänen isänsä olisi tarvinnut enemmän tukea perhettä kohdanneen kriisitilanteen aikana. Tällöin esimerkiksi yhteistapaamiset isän kanssa olisivat auttaneet, mutta nuori ei tiennyt oliko jälkihuoltotyöntekijän tehtävä huomioida isää tilanteessa.

Ammatillaiset puhuivat hattuharjoitteessa nuorten sosiaalisten suhteiden huomioonottamisesta. Heidän mielestään nuorten läheisiä voi huomioida esimerkiksi kyselemällä asi-

akkaan perheestä ja ystäväpiiristä ja huomioida näitä tapaamisilla. He painottivat nuorten ihmissuhteiden tärkeyttä ja sitä, että nuorta tulee kannustaa sosiaalisiin suhteisiin sillä ne ovat tärkeitä voimavaroja. Ammattilaisten mukaan pitkissä asiakassuhteissa läheisiä voi myös kutsua mukaan tapaamisiin, jotta ammattilainen saa tarkempaa tietoa nuoren elämästä ja tutustuu nuorelle merkityksellisiin henkilöihin. He myös keskustelivat siitä, että nuorta ei kuitenkaan tule kannustaa haitallisiin ihmissuhteisiin ja nuorelle tulee kertoa, jos hänen ihmissuhteensa aiheuttavat ammattilaisessa huolta. Ammattilaisten mielestä nuoren ihmissuhteiden kartoittaminen on kuitenkin hyvin merkittävä osa nuoreen tutustumista: *“Nuoren sosiaalisiin suhteisiin tutustuminen on iso osa tutustumista ja tuen antamista sekä on tärkeää, että asiakas tulee suhteiden kautta hyväksytyksi”* (Ammattilainen 2).

Nuorilta kysyttiin, että miten jälkihuollon ammattilainen voi näyttää välittävänsä. Esiin nousi useita merkityksellisiä näkökulmia, joista yksi oli **yksityiskohtien muistaminen**. Jälkihuollon ammattilainen voi esimerkiksi muistaa kysyä miten nuori oli pärjännyt viime tapaamisella mainitsemassaan matematiikan kokeessa. Yksi nuori kertoi ohjaajan muistaneen tämän lempisuklaan ja tuoneen sitä heidän viimeiseen tapaamiseensa. Tämä oli jäänyt nuoren mieleen erittäin positiivisena kokemuksena. Myös ammattilaiset pitivät yksityiskohtien muistamista tärkeänä osana työtään, sillä se vahvistaa nuoren kokemusta yksilöllisyydestä. Ammattilaiset kertoivat kirjaavansa ylös välillä myös yksityiskohtia juuri siksi, että he voivat palata niihin asiakkaan kanssa seuraavalla tapaamisella.

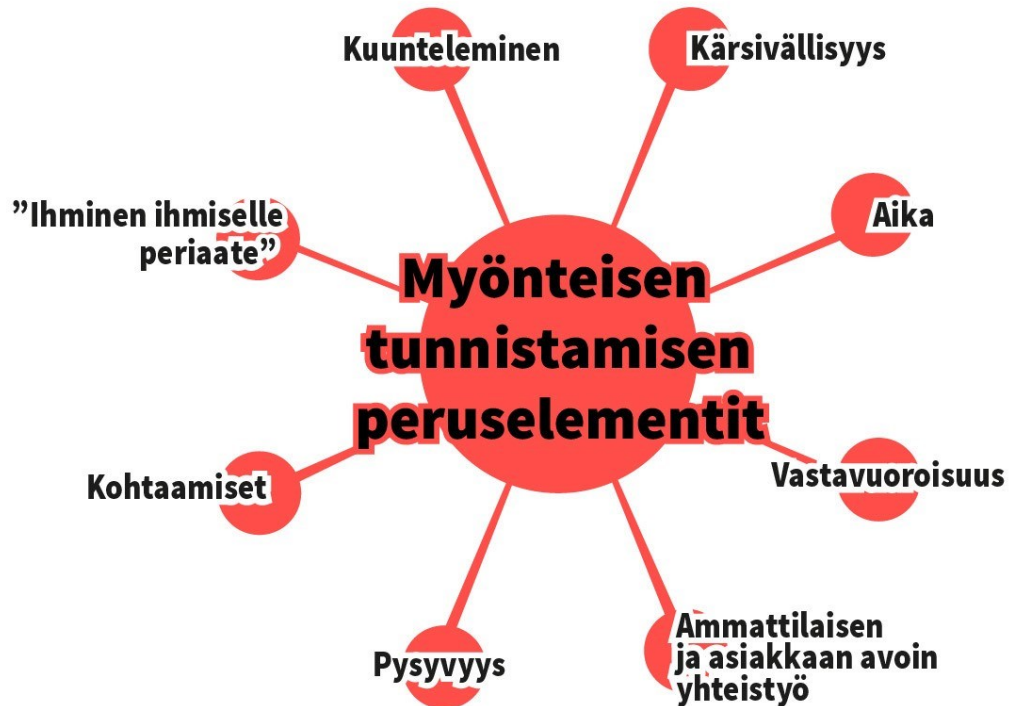
Vahvuuksien löytäminen ja niihin keskittyminen vaatii sekä ammattilaisilta että nuorilta kärsivällisyyttä. Vahvuuksien löytämisen jälkeen niitä tulee hiljalleen pyrkiä vahvistamaan. Tämä vaatii aikaa ja joskus myös haasteiden parissa työskentelyä kuitenkin liikaa niihin keskittymättä. Nuoren tulee voida luottaa siihen, että hän tulee joka tapauksessa tunnistetuksi sellaisena ihmisenä kuin itse kokee olevansa. Se voi esimerkiksi auttaa motivaation löytymiseen opinnoissa tai rohkaista nuorta syömishäiriöön liittyvien ongelmien ratkaisemiseen. (Kallio 2015, 99–100.) Kaikki kolme kokemusnuorta olivat sitä mieltä, että heidän jälkihuoltotyöntekijänsä auttoi heitä löytämään uusia vahvuuksia itsestään. Nuoret halusivat muistuttaa, että jokainen kehu kyllä jää mieleen. Jälkihuollon ammattilaisten olisi hyvä muistaa sanoa kaikki positiiviset havaintonsa ääneen, jotta ei keskusteltaisi aina vain nuoren haasteista ja sen hetkisistä ongelmista. Eräs nuorista sanoi myös, että oli hänen jälkihuoltotyöntekijänsä uupumattoman työn ansiota, että hän oppi näkemään vahvuuksia itsessään. Ammattilaiset olivat kaikki sitä mieltä, että hyvän tuominen esiin ja sen sanoittaminen on yksi jälkihuoltotyöskentelyn keskeisimpiä asioita.

Heidän tehtävänä on löytää nuoren vahvuudet ja auttaa nuorta tunnistamaan ne myös itse. Ammatillaiset sanoivat kertovansa nuorelle aina ääneen hyväksi havaitsemansa asiat ja asiakkaan onnistumiset.

Kuten mainitsimme jo kohdassa 4.2, olemalla kiinnostunut jostakin nuorelle henkilökohtaisesti tärkeästä asiasta ammattilainen ilmaisee aitoa kiinnostusta ja arvostusta, mikä mahdollistaa molemminpuolisen arvostamisen. Nuoret ottavat vastaan tukea ja apua helpommin arvostamiltaan aikuisilta. Tunnustamisen kautta annettu tuki on siis uskottavampaa asiakkaalle ja helpompaa ammattilaiselle. (Häkli ym. 2015c, 128.) Kokemusnuoret kertoivat, että heidän jälkihuoltotyöntekijänsä olivat **kartoittaneet heidän kiinnostuksen kohteitaan** selkeästi ja riittävästi. Yhteiset kiinnostuksen kohteet ammattilaisen kanssa nopeuttivat luottamuksen syntyä ja niistä syntyi mukavia keskusteluita. Ammatillaiset pitivät tätä yhtä työntekonsa peruspilareista. Tutustuminen ja luottamuksen syntyminen lähtee siitä, että ammattilainen kyselee nuoresta ja tämän harrastuksista, lähipiiristä ja kiinnostuksen kohteistaan.

Kokemusnuorilta kysyttiin, että kokivatko he jälkihuoltotyöntekijänsä keskittyneen heidän vahvuuksiinsa enemmän kuin haasteisiinsa. Yksi nuorista kertoi hänen jälkihuoltotyöntekijänsä olleen hänelle ”puolestapuhuja häntä itseään vastaan”. Kun hän oli lyttänyt itseään ja kokenut, ettei pysty asioihin, oli ammattilainen tsempannut ja **kannustanut** ja pitänyt nuoren puolia. Kannustava ilmapiiri tapaamisissa oli vaikuttanut positiivisesti nuorten suhtautumiseen tapaamisia kohtaan. Nuoret kirjoittivat myös ammattilaisille tekemäänsä muistilistaan ”ole kannustava.” Ammatillaiset nostivat kannustamisen esiin pohtiessaan nuorten toimijuuden kokemuksen vahvistamista. Heidän mukaansa työntekijän tulee aina osata olla kannustava ja tukea nuorta asioissa, joita nuori pitää tärkeänä itselleen. Ammatillaisen täytyy kannustaa nuorta aina edes yrittämään ja hänen tulee osata sanoittaa sitä, että epäonnistumiset kuuluvat asiaan, eikä niistä kannata liikaa lanjistua.

7.5 Myönteisen tunnistamisen peruselementit

Kuva 6. Myönteisen tunnistamisen peruselementit

Kuunteleminen nousi esiin useasti molemmissa kehittämissarjoissa. Kokemusnuorten tekemässä muistilistassa jälkihuollon ammattilaisille oli listattuna kohta *”Kuuntele ja varmista, että KUULET”*. Nuoret puhuivat siitä, miten he haluavat tulla aidosti kuulluiksi tapaamisilla ja heidän mielipiteillään tulee olla väliä. Listatessaan positiivisia kokemuksia tapaamisista, kaikki mainitsivat kuuntelemisen. Kuunteleminen oli yksi jälkihuoltotyöntekijän tärkeimmistä tehtävistä myös ammattilaisten mielestä. Ammattilaiset puhuivat siitä, miten kuuntelemalla aidosti nuori tuntee tulevansa ymmärretyksi. Ammattilainen ei voi luoda suhdetta nuoreen kuuntelematta tätä ja varmistamatta, että ymmärtää mitä nuori tarkoittaa sanoillaan.

Nuoret listasivat myönteisen tunnistamisen kokemusta vahvistavia asioita, ja mainitsivat listassaan **kärsivällisyyden, kiireettömyyden sekä ajan antamisen**. Nuorten mukaan ammattilaisen täytyy antaa nuorelle riittävästi aikaa rakentaa luottamusta ammattilaista

kohtaan. Nuoret kertoivat, että kiireen havaitseminen ammattilaisen käytöksessä saa hänet vaikuttamaan välinpitämättömältä. Myös pelkästään kiireen tuntu tapaamisessa ja ammattilaisen olemuksessa vaikuttavat todella negatiivisesti ja saavat nuoren helposti ahdistumaan. Ammattilaisen tulee osata pysähtyä asiakkaan kanssa nykyhetkeen ja ainakin olla näyttämättä omaa kiirettään nuorelle. Nuori huomaa, jos ammattilaisen ajatukset ovat edeltävässä tai seuraavassa tapaamisessa eikä hän ole aidosti läsnä.

Ammattilaiset pohtivat, että miten myönteinen tunnistaminen on läsnä heidän käytännön työssään. Tärkeinä asioina nousivat esiin yhteisen ajan kunnioittaminen ja rauhassa tapaamisiin pysähtyminen. Tapaaminen jälkihuoltotyöntekijän kanssa voi olla nuoren merkittävin kohtaaminen pitkiin aikoihin, ja ammattilaisen läsnäolo tai sen puute voivat vaikuttaa nuoren valintoihin tapaamisen jälkeen. Ammattilaisen kärsivällisyys ja sinnikkyys ovat avain nuoren luottamuksen voittamiseksi.

Kokemusnuorten mielestä **vastavuoroisuus** on yksi tärkeimpiä asioita, joka tukee myönteisen tunnistamisen toteutumista jälkihuoltotyöskentelyssä. Ammattilaisen ja nuoren välisessä keskustelussa tulee toteutua luonteva vaihtelu kysymysten esittämisen ja asioiden tiedustelun sekä itsestä kertomisen välillä. Kokemusnuoret toivoivat, että ammattilaiset rohkeasti antaisivat myös itsestään jotakin ja olisivat avoimia niin nuortenkin olisi helpompi jakaa itsestään asioita. Tämä myös tukisi tutustumista ja herättäisi asiakkaassa luottamusta. Ammattilaiset toivat esiin, että vastavuoroisuus tulee heillä melkein luonnostaan asiakassuhteen syventyessä. He ymmärsivät täysin sen, että tutustuminen ja luottamuksen luominen ovat mahdottomia ilman vastavuoroisuutta.

Ammattilaisen ja nuoren välistä valta-asetelmaa voi hälventää esimerkiksi jakamalla omia kokemuksia ja näkemyksiä. Asiakastilanteissa ammattilaisen henkilökohtaisen elämän esiin tuomista pidetään usein epäammattillisena, mutta vastavuoroisuuden näkökulmasta on tärkeää antaa nuorten kanssa tapahtuviin kohtaamisiin jotakin myös itsestään. (Stenvall ym. 2015, 54.) Vastavuoroisuuteen liittykin yksi myönteisen tunnistamisen keskeisistä haasteista: nuoren luottamuksen saaminen edellyttää, että myös ammattilainen laittaa itsensä likoon (Häkli ym. 2015b, 85).

Molemmissa kehittämispajoissa puhuttiin harjoitteiden teemojen ohella paljon siitä, miten **ammattilaisen ja asiakkaan välisen yhteistyön tulee olla avointa**. Nuoret toivoivat, että heille kerrotaan mitä työskentelyssä tapahtuu ja esimerkiksi tavoitteet työskentelylle sovittaisiin aina yhdessä. He kokivat myös suureksi eduksi sen, jos heillä oli jokin kanava mistä tavoittaa oma työntekijänsä myös tapaamisten ulkopuolella. Myös ammattilaiset

pohtivat sitä, että miten heidän tulisi olla nuorten saavutettavissa tapaamisten ulkopuolella. He sanoivat käyttävänsä erilaisia pikaviestisovelluksia nuorten kanssa viestittelyyn paljonkin työaikana ja välillä myös sen ulkopuolella. Ammattilaisten mielestä heidän tulee selkeästi sanoittaa nuorelle, että hänelle voi aina soittaa tai laittaa viestiä, mutta ammattilainen ei voi olla kuitenkaan nuoren tavoitettavissa ympärivuorokautisesti. Ammattilaisen tehtävänä on myös huolehtia, että nuori tietää mihin olla yhteydessä tarvittaessaan tukea silloin, kun nuoren oma jälkihuoltotyöntekijä on tavoittamattomissa.

Kokemusnuorten pohtiessa asioita, jotka vaikuttavat kohtaamisessa myönteisen tunnistamisen toteutumiseen, keskustelussa nousi esille **ihminen ihmiselle -periaate**. Nuoret korostivat sitä, että he eivät halua ammattilaisten korostavan ammattilaisen ja asiakkaan rooleja tarpeettomasti. Ammattilaiset nostivat myös saman periaatteen esille kehittämispajassaan puhuessaan inhimillisyydestä ja siitä, miten ammattilaisena on tärkeää muistaa tuoda myös omaa persoonaa esiin ja jakaa myös itsestään asioita tapaamisissa vastavuoroisuuden lisäämiseksi. Normaali, spontaani keskustelu ja vuorovaikutus ovat tärkeä osa kanssakäymistä. Ammattilaisen ei tulisi yrittää vaikuttaa mukavalta, samaistuttavalta tai siistiltä vaan ennen kaikkea aidolta ihmiseltä.

Kokemusnuorilta kysyttiin heille tärkeitä asioita **kohtaamisessa** jälkihuoltotyöntekijän kanssa. He halusivat tulla kohdatuksi ilman kiirettä ja tuntea ammattilaisen olevan tilanteessa aidosti läsnä. Ammattilaisen tulisi katsoa puhelintaan ainoastaan silloin, kun se on pakollista ja keskittyä tapaamishetkellä vain nuoreen ja tapaamisella käsiteltäviin asioihin. Ammattilaisen tulisi olemuksellaan viestiä nuorelle aitoa läsnäoloa ja varmistaa, että nuori tietää hänen asioidensa olevan merkityksellisiä ja tärkeitä. Ammattilaisen tulisi varmistaa, että nuori kokee tapaamisilla aina tulleensa nähdyksi ja kuulleeksi. Yksi tärkeimmistä myönteisen tunnistamisen elementeistä, jolla edellä kuvattu onnistunut kohtaaminen mahdollistuu, on empatia (Autio 2015, 112). Ammattilaiset listasivat tapoja tuoda hyviä asioita esiin nuorella jokaisessa kohtaamisessa. Näitä tapoja olivat esimerkiksi vahvuuksiin viittaamiset keskustelussa, vahvuuskorttien käyttäminen, näkemänsä hyvän sanoittaminen, positiiviset sanat sekä vilpittömät kehut.

Sekä kokemusnuoret että ammattilaiset painottivat sitä, miten tärkeässä roolissa **pysyvyys** työskentelyssä on. Jälkihuoltotyöntekijän vaihtuessa koko luottamusprosessi ja asiakassuhde alkaa alusta, joka voi olla nuorelle todella kuormittavaa. Osalla kokemusnuorista oli ehtinyt olemaan todella monta jälkihuoltotyöntekijää kolmen vuoden jälkihuollon asiakkuuden aikana. Nuorten mukaan vaihtuvuutta helpotti se, että asiasta kerrottiin

ajoissa ja rehellisesti ja tapaamisia porrastettiin esimerkiksi näkemällä molempia ohjaajia samanaikaisesti ennen aikaisemman ammattilaisen lopettamista.

8 POHDINTA JA ARVIOINTI

8.1 Kehittämistyön arviointi

Kehittämistyön viimeiseen vaiheeseen kuuluu työn arviointi ja tulosten levittäminen (Salonen ym. 2017, 52). Arviointia on tapahtunut kuitenkin koko kehittämisprosessin aikana, mikä on ollut työn etenemiselle välttämätöntä. Kokonaisuudessaan prosessi on ollut pitkä ja haastava, työskentely kehittämistyön parissa alkoi syyskuussa 2022 ja loppui marraskuussa 2023. Työskentelymme oli välillä myös tauolla johtuen luultavasti siitä syystä, että prosessiin oli varattu turhan paljon aikaa. Toisaalta prosessi vaati osittain meistä riippumattomista syistä myös paljon aikaa, koska toimeksiantajan edustaja antoi meille aiheen rajaamisen suhteen melko vapaa kädet. Tämä oli positiivinen ja negatiivinen asia, koska saimme vapauden vaikuttaa aiheen valintaan, mutta toisaalta jouduimme käsittelemään aihetta melko paljon ennen kuin osasimme rajata aiheen meille sopivaksi. Aiheen rajaamista vaikeutti myös se, että myönteinen tunnistaminen on teorianakin melko uusi ja aiheesta on saatavavilla suhteellisen rajallisesti tietoa. Juuri näiden syiden takia refleктоimme toimintaamme koko prosessin ajan ja tukeuduimme tarpeen vaatiessa ohjaavan opettajan kanssa tehtyyn tiiviiseen yhteistyöhön, mikä oli hyödyllistä työskentelymme kannalta.

Onnistuimme erityisen hyvin valitsemaan oikeanlaisia kehittämismenetelmiä kehittämispajoihin ja olemme tyytyväisiä tuloksiin, joita kehittämispajoista saimme. Oli myös palkitsevaa saada positiivista palautetta kehittämispajojen osallistujilta Google Forms -kyselylomakkeen ja Mentimeter-sivuston kautta. Osallistajat kertoivat Google Forms -palautteen kautta kehittämispajan olleen mielenkiintoinen ja he kuvailivat harjoitteiden olleen monipuolisia ja teemaan sopivia. Kokemustamme kehittämispajojen onnistumisesta vahvisti tämän lisäksi se, että osallistajat valitsivat myönteisen tunnistamiseen teemaa täydellisesti sopivia termejä, kun heitä pyydettiin Mentimeter-sivuston kautta tiivistämään kolmeen sanaan, mitä myönteinen tunnistaminen tarkoittaa. Nämä seikat tukevat ajatustamme siitä, että kehittämispajoihin valittiin oikeanlaisia kehittämismenetelmiä.

Kokonaisuudessa olemme tyytyväisiä kehittämistyön etenemiseen ja kehittämistyön tuotoon. Oli ilo kuulla myös toimeksiantajan edustajan olevan samaa mieltä. Hän koki, että kehittämistyö tukee Hyvää jälkeä -hankkeen tavoitteita ja antaa ratkaisuehdotuksia hankkeen tutkimusosiossa esitettyihin ongelmiin. Iso syy kehittämistyön onnistumiseen

oli toimiva ja tiivis yhteistyö toimeksiantajan edustajan ja meidän kehittäjien välillä. Työskentelyä kehittämistyön parissa auttoi suuresti myös jatkuva reflektointi ohjaavan opettajan ja toimeksiantajan edustajan kanssa. Isoin apu oli kuitenkin meidän kehittäjien välinen tiivis ja toimiva yhteistyö, joka mahdollisti sinnikkään ja pitkäjänteisen työskentelyn myös haastavina hetkinä.

8.2 Tuotoksen tarkastelu ja johtopäätökset

Kehittämistyön tavoitteena oli luoda selkeä muistilista myönteisestä tunnistamisesta jälkihuollon ammattilaisille. Kokosimme tulokset myönteisen tunnistamisen kolmen keskeisen ulottuvuuden eli tutustumisen, tunnustamisen ja tukemisen mukaan. Teimme muistilistasta selkeän ja helposti ymmärrettävän, jotta siinä olevia keinoja voi helposti lisätä jokaiseen asiakastapaamiseen. Muistilistassa toimme raportin tulokset-osiossa esittelemämme myönteistä tunnistamista tukevat työskentelytavat esille lyhyinä ja kehottavina lauseina. Muistilistan voi tulostaa joko pienessä koossa ja jakaa esitteenä työyhteisön sisällä tai sen voi tulostaa isoksi julisteeksi esimerkiksi työpaikan seinälle.

Tuloksia oli paljon ja jouduimme tiivistämään niitä muistilistaa luodessamme. Tulosten runsauden takia aiheesta olisi saanut tehtyä kokonaisen oppaan, mutta koska tavoitteenamme oli luoda muistilista niin keräsimme siihen olennaisimmat kohdat tuloksista. Opas olisi voinut sisältää laajemmin ohjeistuksia sekä kehotuksia erilaisista toimintatavoista, joissa myönteinen tunnistaminen toteutuu.

Tuotoksen tarkastelussa tulee huomioida, että myönteinen tunnistaminen on aiheena monitulkintainen ja tuloksien jaottelu myönteisen tunnistamisen kolmeen pääkategoriaan oli haastavaa, sillä osa tuloksista sisälsi elementtejä kaikista kolmesta ulottuvuudesta. Osittain tästä syystä loimme tuotokseen neljännen kategorian myönteisen tunnistamisen peruselementtejä varten. Koemme, että kategoriaan kootut elementit ovat kaikki välttämättömiä myönteisen tunnistamisen toteutumisessa eikä niitä voinut erotella toisistaan, joten niille oli olennaista luoda oma kategoriansa. Tuotosta tarkastellessa on hyvä ottaa siis huomioon, että tuotos perustuu meidän kehittäjien tulkintaan aiheesta.

Raportin alaluvussa 3.5, jossa käsiteltiin nuorten kokemuksia jälkihuollon ohjauksesta, tuotiin esiin jälkihuollon yleisimpiä ongelmakohtia muun muassa Pesäpuu ry:n UP2US-hankkeen julkaisun sekä Jahnukaisen ja Tiilin julkaisun kautta. Julkaisuissa nousi esille

monia ongelmakohtia, jotka olisivat ratkaistavissa myönteisellä tunnistamisella. Yksi molemmissa julkaisuissa toistuva ongelma liittyy työntekijöiden tiheään vaihtuvuuteen. Julkaisuissa mainitut nuorten toiveet taas liittyivät esimerkiksi kiireettömyyteen, luottamukselliseen vuorovaikutussuhteeseen, nuorten omien ihmissuhteiden tukemiseen, nuorten vahvuuksiin keskittymiseen sekä kohtaamisen merkitykseen. Yksi olennainen tapa, jolla myönteinen tunnistaminen voisi tarjota keinoja ratkaista jälkihuollossa havaittuja ongelmia liittyy nuorten omien ihmissuhteiden tukemiseen. Noudattamalla myönteisen tunnistamisen ideologiaa ja vahvistamalla nuoren omia ihmissuhteita jo tutustumisvaiheessa sekä varmistamalla niiden jatkuminen myös työntekijän vaihtuessa, pystyttäisiin vähentämään työntekijöiden tiheästä vaihtuvuudesta aiheutuvia haasteita. Myös nuorten toiveet liittyen luottamukselliseen vuorovaikutussuhteeseen, vahvuuksiin keskittymiseen ja kohtaamisen merkitykseen olisi ratkaistavissa myönteisen tunnistamisen ideologiaa noudattamalla.

Eniten tukea tarvitsevat jälkihuoltonuoret jäävät kuitenkin liian usein tukea vaille, kuten raportin alaluvussa 2.2 mainittiin. Tämä johtuu siitä, etteivät nuoret kiinnity palveluihin, tai palvelut epäonnistuvat kiinnittämään heidät palvelupolkuunsa. Koemme, että myönteisen tunnistamisen avulla nuorten olisi mahdollista kiinnittyä paremmin omiin palveluihin. Kun ammattilaisella on oikeat avaimet nuoren tunnistamiseen, pystyvät ammattilainen ja nuori luomaan vahvan siteen toisiinsa, jolloin palveluihin kiinnittyminen onnistuisi.

Myönteisen tunnistamisen tulisi olla sosiaalialalla ohjaustyötä ohjaava periaate, joka toimisi lähtökohdana kaikelle ihmisten kanssa tehtävälle työlle. Koemme, että myönteistä tunnistamista tulisi hyödyntää myös enemmän sosionomiopinnoissa, sillä näkökulmaan liittyvät teemat ovat keskeisiä arvoja sosiaalialan työkentillä. Sosionomiopinnoissamme myönteistä tunnistamista käsiteltiin melko pintapuolisesti, mutta sitä voitaisiin painottaa opinnoissa vielä enemmän.

8.3 Kehittämisen eettisyys ja luotettavuus sekä kehittäjien ammatillinen kasvu

Kehittämispajoissa otimme huomioon osallistujien tietosuojan sekä yksityisyyden suojan. Kehittämispajojen kutsuissa oli liitteenä tiedote, jossa kerrottiin, että järjestäjillä on salassapitovelvollisuus. Tiedote oli samanlainen molempien kehittämispajojen kutsuissa, vain päivämäärä oli eri. Tiedote löytyy liitteistä. Muistiinpanot kehittämispäivistä tarkistettiin yhdessä osallistujien kesken päivän päätteeksi. Työpajoihin osallistuminen oli vapaaehtoista, joten osallistujat saivat keskeyttää osallistumisen tai olla osallistumatta

pajan harjoitteisiin. Osallistujien henkilöllisyys häivytettiin tuloksista, eikä niistä voi tunnistaa osallistujia. Työpajoista saatu materiaali hävitetään viimeistään kahden vuoden kuluttua kehittämispajasta. Nämä toimet perustuvat tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeisiin.

Työmme eettisyyttä tukee myös hyvä aiheeseen perehtyminen. Syvennyimme myönteiseen tunnistamiseen käsitteenä ja toimintatapana niin erilaisten luotettavien lähteiden kautta kuin soveltaessamme kehittämistyön tuloksia muistilistaan. Lähteiden kanssa olimme lähdekriittisiä. Tutkimme missä ja milloin aineisto oli julkaistu, sekä mitä lähteitä aineisto oli käyttänyt. Työskentelymme oli avointa ja yhdenvertaista kehittämistyön toimijoiden kesken. Kehittämispajoissa jokaisella jäsenellä oli oma rooli ja jokainen osallistui tasavertaisesti kehittämisprosessiin. Kehittämisprosessissa käytimme ammattikorkeakoululle laadittuja eettisiä suosituksia ja ohjeistuksia.

Kehittämistyön luotettavuutta vahvistaa se, että olemme kuvanneet kehittämistyön prosessin tarkasti. Varmistamme luotettavuutta myös liitteillä sekä suorilla lainauksilla tulokset -osiossa. Kehittämismenetelmien valitsemiseksi käytimme apuna luotettavia lähteitä esimerkiksi raportteja muista kehittämispajoista. Menetelmien valitsemiseen käytimme paljon aikaa pohtien millä menetelmillä saisimme parhaiten tuloksia.

Molemmissa kehittämispajoissa Mentimeter-sivustolle jätetyt vastaukset osoittavat, että osallistajat olivat päivän päätteeksi ymmärtäneen myönteisen tunnistamisen ideologian. Tämä vahvistaa kehittämismenetelmien valinnan oikeiksi, joka puolestaan vahvistaa tuotoksen luotettavuutta.

Luotettavuutta pohtiessa nousee kuitenkin aina esiin kysymyksiä. Osassa kehittämispajojen menetelmissä oli osallistajat jaettu ryhmiin. Ryhmäprosessiin vaikuttaa ryhmän jäsenten yksilölliset sekä yhteisölliset tekijät. Voidaan olettaa, että jos sama tehtävä toteutettaisiin uudella ryhmällä, ei prosessi olisi samanlainen, vaikka tehtävänanto tai muut ulkoiset suhteet olisivatkin samoja. Tällöin tuloksetkaan eivät olisi täysin samoja. (Toikko ym. 2009 123.)

Kehittämispajoja järjestettiin kaksi, joissa molemmissa oli alle viisi osallistujaa. Osallistujien määrä oli siis suhteellisen pieni. Jos osallistujia olisi ollut enemmän, olisi tuloksia voinut saada laajemmin sekä erilaisista näkökulmista. Sama pätee, jos pajoja olisi järjestetty enemmän kuin kaksi.

Koemme, että kehittämistyön isoin anti meille tulevina sosiaalialan ammattilaisina oli se, että se haastoi meitä ja ohjasi meitä pois mukavuusalueeltamme opettaen meille valtavasti kehittämistyöstä. Kasvoimme prosessin aikana ammattilaisina ja koemme, että kehittämistyö oli opintojemme kannalta olennainen osa ammatillista kasvuamme. Kehittämistyön kautta olemme päässeet harjoittelemaan ja oppimaan luovaa ongelmanratkaisua, työskentelyä tutkimuseettisten periaatteiden mukaisesti, oman toiminnan kriittistä reflektointia sekä oikeanlaisten työorientaatioiden soveltamista ja arvioimista ryhmätyöskentelyssä. Tämän lisäksi olemme päässeet suunnittelemaan, toteuttamaan ja arvioimaan kehittämistyötämme yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Kun pohdimme kehittämisprosessin aikana tapahtunutta oppimistamme suhteessa sosionomin osaamisvaatimuksiin eli kompetensseihin, huomasimme erityisesti tutkimuksellisen kehittämis- ja innovaatio-osaamisemme kehittyneen kehittämisprosessin aikana huomattavasti.

8.4 Hyödynnettävyys ja kehitysideat

Vaikka muistilistamme on kohdennettu jälkihuollon työntekijöille, voi sitä hyödyntää myös muut ammattilaiset, jotka työskentelevät lasten ja nuorten kanssa. Tämän lisäksi muistilista tarjoaa mahdollisuuksia sen hyödyntämiseen muidenkin asiakasryhmien kanssa, joissa asiakkaan ja työntekijän välillä tehdään tiivistä yhteistyötä. Tällöin tunnistamisella on iso rooli asiakaskohtaamisessa.

Myönteinen tunnistaminen on vielä melko uusi käsite, jonka takia sitä ei ole vielä tutkittu laajalti Suomessa. Täten kehittämistyötämme voi hyödyntää tulevissa tutkimuksissa, liittyen myönteiseen tunnistamiseen, jälkihuoltoon tai niiden yhteensovittamiseen. Myönteistä tunnistamista voidaan myös hyödyntää minkä tahansa asiakasryhmän kanssa. Tämä avaa mahdollisuuksia tutkia myönteisen tunnistamisen hyötyjä työntekijän ja eri asiakasryhmien välillä.

Kehittämistyön tuloksia levitetään Hyvää jälkeä -hankkeen kehittämisraportissa sekä loppuseminaarissa. Loppuseminaarissa toimeksiantajan edustaja pitää kehittämistyötämme puheen sekä kirjoittaa työstämme raportin loppuseminaarista varten. Hyvää jälkeä -hanke pyrkii jatkossa valmistelemaan digitaalisen vuorovaikutus- ja yhteistyöalustan, jota voidaan hyödyntää jälkihuollossa. Kehittämistyön tuloksia sekä tuotosta voidaan siis käyttää kyseisen alustan kehittämisessä ja luomisessa.

LÄHTEET

Anttila, A. Vapaa-ajan yhteisöjen ja intressien tärkeys. Teoksessa Häkli, J., Kallio, K. P. & Korkiamäki, R. (toim.) Myönteinen tunnistaminen. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, 65–70.

Autio, K. 2015. Miten myönteinen tunnistaminen ammatillisena työotteena haastaa työntekijän?. Teoksessa Häkli, J., Kallio, K. P. & Korkiamäki, R. (toim.) Myönteinen tunnistaminen. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, 112–117.

Google Forms 2023. Google Formsin avulla saat tärkeät tiedot käyttöösi nopeasti. Viitattu 16.10.2023. https://www.google.com/intl/fi_fi/forms/about/

Hankakoski, A. 2005. Sosiaaliohjauksen käsite - jäännös vai mahdollisuus sosionomin (AMK) koulutuksen jäsentäjänä? Janus Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakausilehti. Vol. 13, No 2, 211–217. Viitattu 20.10.2023. <https://journal.fi/janus/article/view/50309/15180>

Harkko, J., Lehtikainen, T., Lehto, S. & Ala-Kauhaluoma, M. 2016. Onko osa nuorista vaarassa syrjäytyä pysyvästi? Nuorten syrjäytymisriskit ja aikuisuuteen siirtymistä tukeva palvelujärjestelmä. Helsinki: Kela. Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 144, 2016. Viitattu 6.9.2023. <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/ab669467-274b-40ba-bbb5-3d8cf27d7911/content>

Helminen, J. 2016. Sosiaaliohjaus: Lähtökohtia ja käytäntöjä. 1. painos. Helsinki: Edita.

Hirschovits-Gerz, T., Weckroth, N. & Heino, T. 2022. Ikkuna aikuistumiseen: Selvitys lastensuojelun jälkihuollon ja ilman huoltajaa maahan tulleiden nuorten tuesta ja palveluista. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Raportti 2/2022. Viitattu 26.10.2023. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/144027/RAP2022_002_23.2.2022_WEB_%20%20tk.pdf?sequence=7&isAllowed=y

Hirvonen, O. 2020. Johdanto: Tunnustuksen filosofia ja politiikka. Teoksessa Hirvonen, O. (toim.) Tunnustuksen filosofia ja politiikka: Hegelistä nykypäivään. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 9–22.

Honneth, A. 1995. The Struggle for recognition: The moral grammar of social conflicts. Cambridge (Mass.): MIT Press.

Huttunen, R. 2003. Kommunikatiivinen opettaminen-Indoktrinaation kriittinen teoria. SoPhi 82. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Viitattu 30.10.2023. [Kommunikatiivinen opettaminen. Indoktrinaation kriittinen teoria \(jyu.fi\)](https://www.jyu.fi/kulttuuri/sophi/82/kommunikatiivinen-opettaminen-indoktrinaation-kriittinen-teoria)

Hyppönen, O. & Lindén, S. 2009. Opettajan käsikirja – opintojaksojen rakenteet, opetusmenetelmät ja arviointi. Teknillisen korkeakoulun Opetuksen ja opiskelun tuen julkaisuja 4/2009. Espoo. Viitattu 3.11.2023. <https://aaltoodoc.aalto.fi/bitstream/handle/123456789/4670/isbn9789522480637.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Häkli, J., Kallio, K. P. & Korkiamäki, R. 2015a. Myönteinen tunnistaminen. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto.

Häkli, J., Kallio, K. P. & Korkiamäki, R. 2015b. Tutustuminen myönteisen tunnistamisen olottuvuutena. Teoksessa Häkli, J., Kallio, K. P. & Korkiamäki, R. (toim.) Myönteinen tunnistaminen. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, 84–86.

Häkli, J., Kallio, K. P. & Korkiamäki, R. 2015c. Tunnustaminen myönteisen tunnistamisen olottuvuutena. Teoksessa Häkli, J., Kallio, K. P. & Korkiamäki, R. (toim.) Myönteinen tunnistaminen. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, 126–128.

Häkli, J., Kallio, K. P. & Korkiamäki, R. 2015d. Tukeminen myönteisen tunnistamisen ulottuvuutena. Teoksessa Häkli, J., Kallio, K. P. & Korkiamäki, R. (toim.) Myönteinen tunnistaminen. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, 179–181.

Innokylä 2023a. Learning cafe eli oppimiskahvila. Viitattu 2.10.2023. <https://innokyla.fi/fi/tyokalut/learning-cafe-eli-oppimiskahvila>

Innokylä 2023b. Kuusi hattua (six hats). Viitattu 10.10.2023. <https://innokyla.fi/fi/tyokalut/kuusi-hattua-six-hats>

Jahnukainen, J. & Tiili, A. 2022. Ei taikatemppuja vaan tukea – Kokemusasiantuntijoiden suositukset lastensuojelun jälkihuollon kehittämiseksi. Lastensuojelun Keskusliiton verkkojulkaisu 1/2022. Viitattu 23.10.2023. <https://www.lskl.fi/wp-content/uploads/2022/03/20220309EiTaikatemppujaVaanTukeaOpas.pdf>

Kaijanen, M., Koskenkorva, M. & Westlund, O. 2020. 101 kirjettä. Viitattu 20.10.2023. <https://pe-sapuu.fi/wp-content/uploads/2020/02/101-kirjetta%CC%88-1.pdf>

Kallio, K. P., Korkiamäki, R. & Häkli, J. 2015. Myönteinen tunnistaminen – näkökulma hyvinvoinnin edistämiseen ja syrjäytymisen ehkäisemiseen. Teoksessa Häkli, J., Kallio, K. P. & Korkiamäki, R. (toim.) Myönteinen tunnistaminen. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, 9–35.

Kallio, K. P., Stenvall, E., Bäcklund, P. & Häkli, J. 2013. Arjen osallisuuden tukeminen syrjäytymisen ehkäisemisen välineenä. Teoksessa Reivinen, J. & Vähäkylä, L. Ketä kiinnostaa? Lasten ja nuorten hyvinvointi ja syrjäytyminen. Helsinki: Gaudeamus, 69–87.

Kallio, K. P. 2015. Ylisukupolvinen tunnustaminen lasten ja nuorten arkiympäristöissä. Teoksessa Häkli, J., Kallio, K. P. & Korkiamäki, R. (toim.) Myönteinen tunnistaminen. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, 89–111.

Kansan Sivistystyön Liitto KSL ry. 2017. Osallistavat menetelmät – vinkkejä ja virikkeitä kouluttajille. Keuruun laatupaino. Viitattu 17.10.2023. <https://www.ksl.fi/app/uploads/2022/01/Osallistavat-menetelmat-KSL-verkko.pdf>

Kivinen, S. 2009. Opas jälkihuollossa olevien nuorten vanhemmille. Helsinki: Suomen Kasvatus- ja perheneuvontaliitto.

Korkiamäki, R. 2015a. ”Myönteinen tunnistaminen” tutkimuksen, teorian ja käytännön vuoropuheluna. Sosiaalipedagogiikan päivät. Esitetty 9.4.2015. Viitattu 06.10.2023. http://www.sosiaalipedagogiikka.fi/wpcontent/uploads/2015/04/SPP2015_Korkiamaki-ID-5056.pdf

Korkiamäki, R. 2015b. Lasten ja nuorten arkinen toimijuuden tukeminen. Teoksessa Häkli, J., Kallio, K. P. & Korkiamäki, R. (toim.) Myönteinen tunnistaminen. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, 131–164.

Korkiamäki, R., Kallio, K. P. & Häkli, J. 2016. Tunnustaminen näkökulmana ja käytäntönä lapsi- ja nuorisotyössä. Sosiaalipedagoginen aikakauskirja. Vuosikirja 2016, vol. 17. Viitattu 02.10.2023. [tunnustaminen_nakokulmana_ja_kaytantona.pdf \(tuni.fi\)](http://www.tuni.fi/tunnustaminen_nakokulmana_ja_kaytantona.pdf)

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417

Lastensuojelun keskusliitto 2023. Jokainen syrjäytynyt jälkihuollon nuori on liikaa. Blogit. Viitattu 5.9.2023. <https://www.lskl.fi/blog/jokainen-syrjaytynyt-jalkihuollon-nuori-on-liikaa/>

Lehtonen, O., Marjamäki, M. & Wuori, O. 2011. Kuuden hatun menetelmä ajatuksien tuottajana. Menetelmän kokeilu kolmessa organisaatiossa. Kehittämishanke. Tampere: Tampereen ammatikorkeakoulu. Viitattu 15.10.2023. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/28960/Lehtonen_Marjamaki_Wuori.pdf?sequence=2

Louniala, O-P. 2023. Ainoa läheinen maksaa valtiolle 24 miljoonaa – Yle kysyi lastensuojelun jälkihuollon nuorilta, miltä leikkaukset tuntuvat. Yle. Viitattu 10.11.2023. <https://yle.fi/a/74-20041525>

Mentimeter.com 2023. Create a word cloud. Viitattu 2.11.2023. [Free Word Cloud Generator - Create a Word Cloud Live – Mentimeter](#)

Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2014. Kehittämistyön menetelmät: Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. 3. uud. p. Helsinki: Sanoma Pro.

Pesäpuu ry 2021. Nuorten ajatuksia jälkihuollosta. Viitattu 20.9.2023. <https://pesapuu.fi/materiaalit/jalkihuolto/>

Ristikari, T., Törmäkangas, L., Lappi, A., Haapakorva, P., Kiilakoski, T., Merikukka, M., Hautakoski, A., Pekkarinen, E. & Gissler, M. 2016. Suomi nuorten kasvu ympäristönä. 25 ikävuoden seuranta vuonna 1987 Suomessa syntyneistä. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos (THL) ja Nuorisotutkimusverkosto. Raportti 9/2016. Viitattu 15.9.2023. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/131119/URN_ISBN_978-952-302-712-1.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Pukkio, S. & Hipp, T. 2016. Mikä jälki jää? Opas lastensuojelun jälkihuoltotyöhön. Lastensuojelun keskusliitto. Viitattu 14.10.2023. <https://www.lskl.fi/wp-content/uploads/Opas-lastensuojelun-jalkihuoltotyohon-120616-1.pdf>

Räty, T. 2015. Lastensuojelulaki: Käytäntö ja soveltaminen. 3., uudistettu painos. Helsinki: Edita.

Salonen, K., Eloranta, S., Hautala, T. & Kinos, S. 2017. Kehittämistoiminta ja kehittämisen menetelmiä ammatillisessa korkeakoulutuksessa. Turku: Turun ammattikorkeakoulu. Viitattu 16.10.2023. <https://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522166494.pdf>

Saukkola, S. 2019. "Ja tunnen että mut on kuultu" Oikein ja väärin tunnistaminen sijoitettujen nuorten kirjoittamissa tarinoissa. Pro gradu -työ. Yhteiskuntatieteiden tiedekunta. Sosiaalityö. Tampere: Tampereen yliopisto. Viitattu 15.9.2023. <https://pesapuu.fi/wp-content/uploads/2019/12/SaukkolaSaara.pdf>

Sosiaali- ja terveysministeriö 2019. Lastensuojelun jälkihuollon uudistamistyöryhmän loppuraportti. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2019:43. Viitattu 10.9.2023. [Lastensuojelun jälkihuollon uudistamistyöryhmän loppuraportti. Lastensuojelun jälkihuollon uudistamistyöryhmä \(valtioneuvosto.fi\)](#)

Sosiaali- ja terveysministeriö 2023a. Hyvää jälkeä – Jälkihuolto siirtymänä ja aikuistumisen tukena uudistuvassa palvelujärjestelmässä. Tutkimussuunnitelma. Viitattu 8.11.2023. [2021 Korkiamäki Tutkimussuunnitelma Hyvää+jälkeä Korkiamäki.pdf \(stm.fi\)](#)

Sosiaali- ja terveysministeriö 2023b. Lastensuojelu. Viitattu 5.10.2023. <https://stm.fi/lastensuojelu>

Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301

Stenvall, E., Korkiamäki, R. & Kallio, K. P. 2015. Arjen moninaisuuden tavoittaminen tutustumisen kautta. Teoksessa Häkli, J., Kallio, K. P. & Korkiamäki, R. (toim.) Myönteinen tunnistaminen. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, 39–64.

Suomi.fi 2023. Lastensuojelun jälkihuolto. Viitattu 3.9.2023. [Lastensuojelun jälkihuolto - Suomi.fi](#)

Talentia-lehti 2019. Jälkihuollolla itsenäiseen elämään. Viitattu 23.9.2023. <https://www.talentia.fi/talentia-lehti/jalkihuollolla-itsenaiseen-elamaan/>

Tampereen ammattikorkeakoulu 2023. Käsite- ja miellekarttoja eri työkaluilla. Viitattu 10.10.2023. <https://sites.tuni.fi/vinkkipankki/o365/kasite-ja-miellekarttoja-eri-tyokaluilta/>

Tampereen yliopisto 2023a. Hyvää jälkeä – Jälkihuolto siirtymänä ja aikuistumisen tukena uudistuvassa palvelujärjestelmässä. Viitattu 1.11.2023. [Hyvää jälkeä – Jälkihuolto siirtymänä ja aikuistumisen tukena uudistuvassa palvelujärjestelmässä | Tampereen korkeakouluuyhteisö \(tuni.fi\)](#)

Tampereen yliopisto 2023b. Myönteinen tunnistaminen. Viitattu 10.10.2023. [Myönteinen Tunnistaminen | Tampereen korkeakouluuyhteisö \(tuni.fi\)](#)

Tampereen yliopisto 2023c. Myönteinen tunnistaminen -tutkimus. Viitattu 15.10.2023. [Myönteisen Tunnistamisen pitkäjänteinen perustutkimus | Myönteinen Tunnistaminen | Tampereen korkeakouluuyhteisö \(tuni.fi\)](#)

Taylor, C. 1992. Multiculturalism and “The Politics of Recognition”. Princeton: Princeton University Press.

Taylor, C. 1994. The Politics of Recognition. Teoksessa Taylor, C., Appiah, A. K., Habermas, J., Rockefeller, S. C., Walzer, M., Wolf, S. & Gutmann, A. Multiculturalism: Examining the politics of recognition. Princeton (N.J.): Princeton University Press, 25–73.

THL 2023a. Lastensuojelu 2022. Tilastoraportti 24/2023. Viitattu 9.11.2023. [Lastensuojelu 2022, tilastoraportti \(julkari.fi\)](#)

THL 2023b. Mitä on lastensuojelu?. Lastensuojelun käsikirja. Viitattu 2.9.2023. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/mita-on-lastensuojelu>

THL 2023c. Työprosessit. Lastensuojelun käsikirja. Viitattu 2.9.2023. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi>

THL 2023d. Lastensuojeluasian vireilletulo. Lastensuojelun käsikirja. Viitattu 2.9.2023. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojeluilmoitus-ja-lastensuojelu-asian-vireilletulo/lastensuojeluasian-vireilletulo>

THL 2023e. Kiireellinen sijoitus. Lastensuojelun käsikirja. Viitattu 2.9.2023. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/kiireellinen-sijoitus>

THL 2023f. Avohuollon asiakassuunnitelma. Lastensuojelun käsikirja. Viitattu 2.9.2023. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojelun-avohuolto/avohuollon-asiakassuunnitelma>

THL 2023g. Lastensuojelun avohuolto. Lastensuojelun käsikirja. Viitattu 4.9.2023. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojelun-avohuolto>

THL 2023h. Lastensuojelun avohuollon tukitoimet. Lastensuojelun käsikirja. Viitattu 4.9.2023. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojelun-avohuolto/lastensuojelun-avohuollon-tukitoimet>

THL 2023i. Huostaanotto. Lastensuojelun käsikirja. Viitattu 4.9.2023. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/huostaanotto>

THL 2023j. Jälkihuolto. Lastensuojelun käsikirja. Viitattu 15.9.2023. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/jalkihuolto>

Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta: Näkökulmia kehittämisssessiin, osallistumiseen ja tiedontuotantoon. Tampere: Tampere University Press.

Valtioneuvosto 2023. Hallitus esittää lastensuojelun jälkihuollon ikärajan laskemista. Viitattu 2.11.2023. [Hallitus esittää lastensuojelun jälkihuollon ikärajan laskemista \(valtioneuvosto.fi\)](#)

Yliruka, L., Kantoluoto, A., Heino, T., Laine, T. & Hipp, T. 2020. Itsenäistymistä ja hyvinvointia tukeva jälkihuolto ja nuorten aikuisten sosiaalityön mallinnus. Työpaperi 32/2020. Viitattu 17.10.2023. [Itsenäistymistä ja hyvinvointia tukeva jälkihuolto ja nuorten aikuisten sosiaalityön mallinnus \(julkari.fi\)](#)

Kokemusasiantuntijoiden kehittämispajan suunnitelma

24.3. Kokemusasiantuntijat

klo 9–15

9–9.30

Aamupala + esittäytyminen 30min

- Info hankkeesta, osallistujien esittäytyminen
- Jokainen osallistuu haluamallaan tavalla, mikään ei ole pakollista.
- Äänitämme osan harjoitteista sekä teemme muistiinpanoja.

9.30–10

Päivän aikataulu, myönteisen tunnistamisen teoria Powerpoint-esityksen muodossa

10.00–10.45

Learning cafe – harjoite 45 min (vetäjä: Ida)

Kysymykset kirjoitettu fläppitaulupaperille, paperit aseteltu ympäri huonetta. Osallistujat saavat pohtia kysymyksiä 3min per lappu, jonka jälkeen siirtyvät seuraavaan.

- Keiden kanssa olet kokenut tulleeesi tunnustetuksi oikealla tavalla jälkihuollossa? (henkilöitä)
- Millainen ihminen on antanut sinulle oikeanlaista tunnustusta jälkihuollossa? (luonteenpiirteitä)
- Minkälaisissa tilanteissa koet, että sinä olet saanut oikeanlaista tunnustusta jälkihuollossa?
- Mitkä asiat tukevat myönteisen tunnistamisen toteutumista?
- Mitkä asiat ovat tärkeitä juuri sinulle kohtaamisessa esimerkiksi jälkihuollon työntekijän kanssa?
- Jos nyt palaisit ajassa taaksepäin ja olisit juuri siirtymässä jälkihuoltoon, niin mitä haluaisit sanoa jälkihuoltotyöntekijällesi?

Läpikäynti lopussa

10.45–11.30**Eri väriset laput-harjoite 45 min (vetäjä: Ronja)**

- Osallistujille jaetaan erivärisiä lappuja, yhteensä kolme jokaista väriä kohden. Yksi väri edustaa yhtä teemaa. Pohditaan kohtaamisen teemoja, jotka tukevat/rikkovat myönteisen tunnistamisen ilmapiiriä. Tarvittaessa saa lisää lappuja.
 - Punainen – huono/negatiivinen/lannistava (esim. kiire)
 - Vihreä - hyvä/positiivinen/kannustava (esim. luottamus)
 - Keltainen – neutraali (esim. työntekijän vaihtuminen) (jos ei tiedä kumpaan laittaa)
 - Sininen – mieleen jäänyt tilanne (oma kokemus)

Klo 11.30–12.30 lounas**12.30–13.15****Väittämä – harjoite 45 min (vetäjä: Nea) ÄÄNITYS**

- Esitämme väittämiä ja osallistajat liikkuvat sen mukaan, miten haluavat vastata. Tilaan on merkitty kohdat numeroin 1–3.
- 1) ”ei/ei ollenkaan/ei ikinä”
- 2) ”vähän/joskus/jonkin verran”
- 3) ”kyllä/aina/usein”.
- Jokaisen väittämän jälkeen kysytään perusteluita, miksi asettui kyseiseen kohtaan.

Väittämät:

- Koitko jälkihuollon olleen kokonaisuudessaan positiivinen kokemus?
- Otettiinko sinulle läheiset ihmiset huomioon jälkihuoltotyöskentelyssä?
- Koetko jälkihuollon sivuuttaneen/vähätelleen sinulle tärkeitä ihmissuhteita?
- Pyrkikö jälkihuoltotyöntekijäsi kartoittamaan läheisverkostoasi?
- Oliko jälkihuoltotyöntekijäsi kiinnostunut vapaa-ajastasi tai harrastuksistasi?
- Pyrkikö jälkihuoltotyöntekijäsi aidosti tutustumaan sinuun?
- Oliko sinulla sellainen olo, että jälkihuoltotyöntekijäsi keskittyi vahvuuksiini enemmän kuin haasteisiini?
- Oliko jälkihuoltotyöntekijäsi helposti tavoitettavissa?
- Auttoiko jälkihuoltotyöntekijäsi löytämään itsestäsi uusia vahvuuksia?
- Oliko jälkihuoltotyöskentely mielestäsi läpinäkyvää? (avointa, nuori oli kartalla siitä, mitä ja miksi milloinkin tapahtuu)
- Koetko, että sinut kohdattiin yksilönä?
- Koitko tulleeesi omaa käsitystäsi vastaavalla tavalla tunnustetuksi jälkihuoltotyöskentelyssä?

Klo 13.15–13.30 Iltapäiväkahvi

13.30–14.00

Case – harjoite 30 min (vetäjä: Ida)

- Nuoret keksivät yhdessä case tapauksen omien kokemusten perusteella, missä myönteinen tunnistaminen ei toteudu laisinkaan, ja kaikki menee ns. pieleen eli “kauhuskenaario” (ammattilaiset pyrkivät ratkaisemaan tapauksen)
- Nuoret saavat aikaa pohtia tehtävää 30 min

- Lähtöasetelma:
 - ketkä (keitä ammattilaisia paikalla, entä nuoren läheisiä)
 - missä (onko ympäristö nuorelle tuttu? tuntuuko paikka mukavalta)
 - milloin (onko nuori vasta siirtymässä jälkihuoltoon? onko jälkihuolto lop-pumassa?)
 - miksi (mitä tapaamisessa on tarkoitus käsitellä esim. asiakaspalaveri)
- Kerrotaan, että ammattilaiset tulevat ratkaisemaan tämän tapauksen
- Lopussa läpikäynti.

LISÄOSA TARVITTAESSA:

Käydään case –harjoite läpi etsien mahdollisia ratkaisuja epäkohtiin heijastaen ne tau-lulle tietokoneelta. Pohditaan yhdessä tapauksia ja nostetaan epäkohdat esille tekstistä yksitellen.

14.00–14.30

Muistilista ammattilaisille 30 min (vetäjä: Ronja) ÄÄNITYS

- Nuoret kokoavat yhteisen muistilistan/toimintamallin fläppitaululle myönteisen tunnistamisen toteutumisesta jälkihuollossa. Mitä ammattilaisen tulee huomi-oida omassa työssään, että myönteinen tunnistaminen toteutuu?

14.30–15.00

Lopetus 30 min

- Mentimeter.com – Kysymys: Tiivistäkään kolmeen sanaan tämän päivän perusteella mitä myönteinen tunnistaminen tarkoittaa sinulle.
- Palautelomake (Google-forms)
Kysymykset:
 - Millainen fiilis päivästä jäi?
 - Millaisia päivän harjoitteet mielestäsi olivat? Mikä sujui erityisen hyvin tai missä olisi parannettavaa?
 - Muuta palautetta

Yleinen palaute, kiitokset ja muistiinpanojen läpikäynti.

VARAHARJOITE:

Dixit-kuvakortit – harjoite 15 min

- Jokainen osallistuja valitsee 1–3 kuvakorttia, jotka heidän mielestensä kuvaavat myönteistä tunnistamista jälkihuollossa
- Käydään läpi kortti valinnat ja perustelut

PowerPoint-esitys

HYVÄÄ JÄLKEÄ -HANKE

- *Hyvää jälkeä - Jälkihuolto siirtymänä ja aikuistumisen tukena uudistuvassa palvelujärjestelmässä*
- Sosiaali- ja terveysministeriön rahoittama sekä Tampereen yliopiston, Savonia AMK:n, SOS-Lapsikylän ja Turun AMK:n toteuttama tutkimushanke
- Tarkoitus tarkastella jälkihuollon tämänhetkistä tilaa nuorten ja ammattilaisten kokemusten kautta sekä palvelujärjestelmän näkökulmasta.
- Tavoitteena tuottaa tutkimustietoa, jonka kautta voidaan ymmärtää eri osapuolten kokemuksia ja jota voidaan käyttää jälkihuollon kehittämisen tukena.

TUNNUSTUSSUHDETEORiat (THEORIES OF RECOGNITION)

- Yksilö määrittelee itsensä hänelle tärkeiden ihmisten kautta
- Tunnustus on elintärkeä tarve, jota ilman emme tulisi toimeen. (Charles Taylor 1994)
 - Kyse tarpeesta, ei halusta
- Tarvitsemme tunnustusta, jotta kokisimme elämämme arvokkaaksi sekä saavuttaaksemme tarpeeksi vakaan identiteetin
- Myönteinen tunnistaminen on syntynyt tunnustussuhdeteorioiden pohjalta
 - Georg Wilhelm Friedrich Hegel (1770-1831)
 - Axel Honneth (1949-)
 - Charles Taylor (1931-)

MYÖNTEISEN TUNNISTAMISEN IDEA

- Näkökulma/asenne
- Arvokkuuden ja osallisuuden kokemusten vahvistaminen
- Itseluottamusta ja itsearvostusta vahvistavien toimintatapojen löytäminen ja lisääminen
- Ratkaisukeskeisyys
- Toimijan ja toiminnan erottaminen
- Osallisuuden ja toimijuuden kokemusten vahvistaminen nuorelle tärkeissä ympäristöissä
- "Myönteisyys ei ole kaiken hyväksymistä tai negatiivisten asioiden kieltämistä, vaan vahvuuksiin keskittymistä." (Elina Stenvall)

TUTUSTUMINEN, TUNNUSTAMINEN JA TUKEMINEN

- Tutustuminen
 - Ennakkoluulottomuus
 - Nuoren yksilöllisyys
 - Tutustuminen on välttämätöntä, jotta ei tunnisteta väärin
- Tunnustaminen
 - Ymmärrys siitä, mikä on toiselle ihmiselle tärkeää ja missä häntä voi arvostaa
 - Ihmisen ja hänen tekojensa erottaminen
- Tukeminen
 - Tietoista toimintaa, jossa keskitytään voimavaroihin ja onnistumisiin
 - Nuoren kykyjen löytäminen
 - Toimijuuden vahvistaminen

”Jos emme pysty ymmärtämään ja tunnistamaan ihmistä riittävän hyvin, hän tulee ymmärretyksi erilaisten kategorioiden pohjalta. Jos puolestaan pystymme tunnistamaan hänet riittävän hyvin, hän tulee ymmärretyksi ja nähdyksi sellaisena kuin haluaa ja kokee olevansa.”

Saukkola 2019

OIKEIN TUNNUSTAMINEN

- Nuori tulee ymmärretyksi ja kohdatuksi sellaisena kuin haluaa ja kokee olevansa

- Tutustumisen tärkeys

- Kuulluksi ja nähdyksi tuleminen kokemus

- Honnethin kolme tunnustamisen tasoa:

- Emotionaalinen (love)

- Itseluottamus

- Oikeudellinen (rights)

- Itsekunnioitus

- Sosiaalinen (solidarity)

- Itsetunto

VÄÄRIN TUNNUSTAMINEN JA TUNNUSTAMATTA JÄTTÄMINEN

- Nuorta ei kohdata tavalla, joka vastaa hänen omaa käsitystä itsestään

- Nuori ei koe saavansa tarpeeksi tai ollenkaan huomiota

- Käytännössä

- Seurausta tutustumatta jättämisestä

- Luokitus jälkihuoltoonvaresta

- Ennakko-oletukset

- Seuraukset

- Vääristynyt minäkuva

- Arvottomuuden tunne

MYÖNTEINEN TUNNISTAMINEN KÄYTÄNNÖSSÄ

- Kuuntelun tärkeys
- Läpinäkyvyys ja vastavuoroisuus
- Ei oletuksia tai ennakkoluuloja
- Nuoreen tutustuminen ja hänen mielenkiinnonkohteidensa huomiointi
- Nuoren lähipiiriin huomioonottaminen
- Yhteistyö
- Luottamus
- Ei ongelmien hyväksymistä, vaan vahvuuksiin keskittymistä

LÄHTEET

Hirvonen, Onni & Foster, Raisa 2020. *Tunnustuksen filosofia ja politiikka: Hegelistä nykypäivään*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Häkli, Jouni, Kallio, Kirsi Pauliina & Korkiamäki, Riikka 2015. *Myönteinen tunnistaminen*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto.

Saukkola, Saara 2022. *Oikein ja väärin tunnistaminen nuorten kertomissa kokemuksissa*. Tampereen yliopisto.

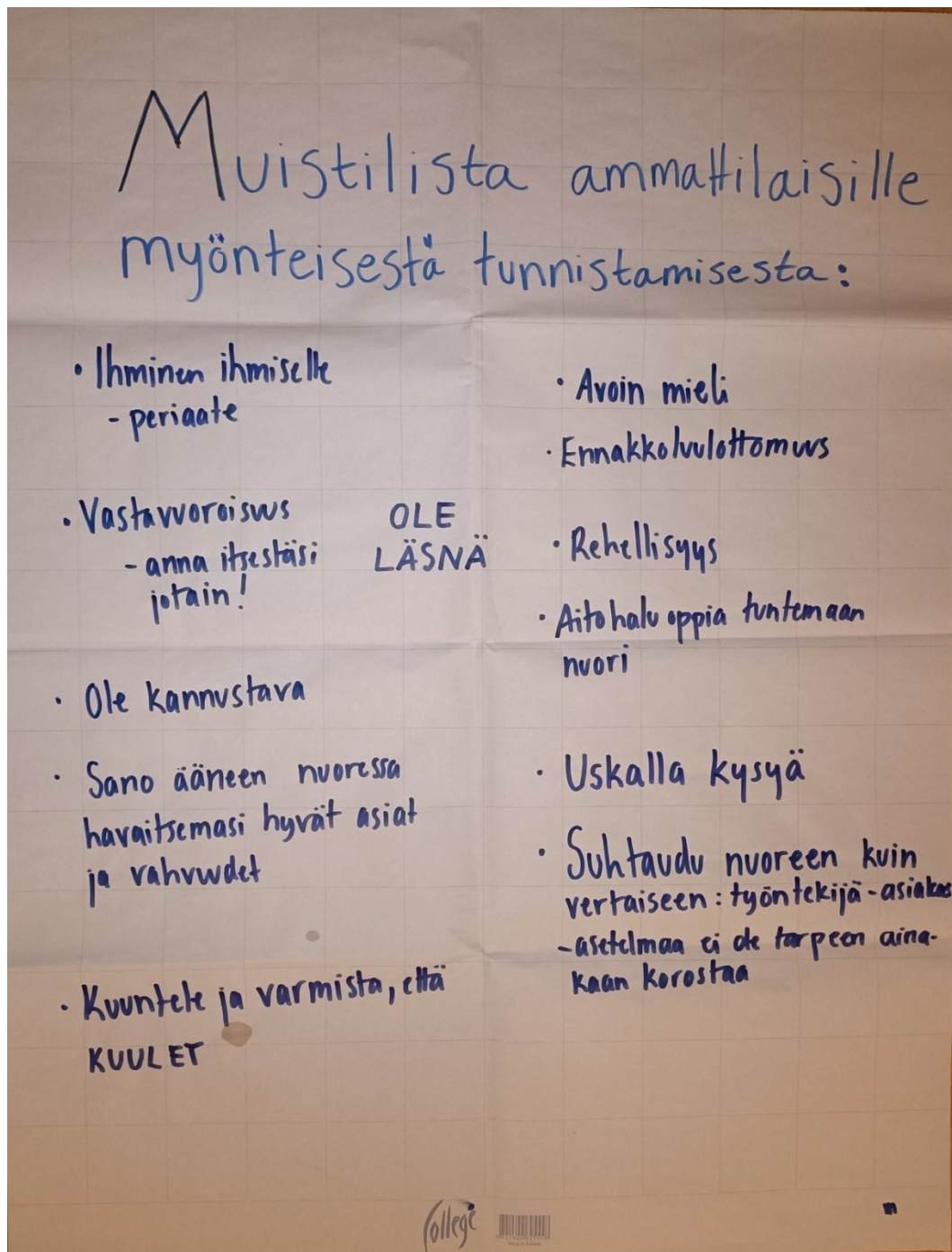
Stenvall, Elina 2023. *Myönteinen tunnistaminen ja osallisuus. SOS-lapsikylä*.

PÄIVÄN AIKATAULU

9.00 - 9.30	Aamupala ja esittäytymiset
9.30 - 10.00	Aiheeseen tutustumista
10.00 - 11.30	Harjoitteita
11.30 - 12.30	Lounas
12.30 - 13.15	Harjoitteita
13.15 - 13.30	Kahvitauko
13.30 - 14.30	Harjoitteita
14.30 - 15.00	Muistiinpanojen purku, loppusanat ja palautteet

Kokemusasiiantuntijoiden luoma muistilista

Kokemusasiantuntijoiden Mentimeter-vastaukset

Tiivistäkää kolmeen sanaan tämän päivän perusteella mitä myönteinen tunnistaminen tarkoittaa sinulle

nähdyksi tuleminen

positiivisuutta

ennakkoluulottomuutta

hyväksymistä

yhdessä pohtiminen

läsnäolo

Ammattilaisten kehittämispajan suunnitelma

14.4. Ammatillaiset

klo 9–15

9–9.30

Aamupala + esittäytyminen (mm. työkokemus, koulutus) 30min

- Info hankkeesta, osallistujien esittäytyminen
- Jokainen osallistuu haluamallaan tavalla, mikään ei ole pakollista.
- Äänitämme osan harjoitteista sekä teemme muistiinpanoja.
- Kysytään: Onko terminä uusi/ oletteko kuulleet / oletteko pohtineet?

9.30–10

Päivän aikataulu, myönteisen tunnistamisen teoria Powerpoint-esityksen muodossa

10.00–11.00

Learning cafe – harjoite 1 h (vetäjä: Ida)

Kysymykset kirjoitettu fläppitaulupaperille, paperit aseteltu ympäri huonetta. Osallistujat saavat pohtia kysymyksiä 3min per lappu, jonka jälkeen siirtyvät seuraavaan.

- Miksi myönteinen tunnistaminen voi olla välillä haastavaa?
- Mitkä asiat tukevat myönteisen tunnistamisen toteutumista?
- Miten myönteinen tunnistaminen näkyy tai on läsnä käytännön työssäsi?
- Miten tunnustat nuorelle merkityksellisiä asioita tai ihmisiä?
- Miten osoitat/voisit osoittaa nuorelle, että näet hänet muunakin kuin jälkihuollon asiakkaana?
- Miten tuet/voisit tukea nuoren toimijuuden kokemusta?

Läpikäynti lopussa

11.00–11.30

Case-harjoite 30 min (vetäjä: Ronja)

- Pyydetään ammattilaisia ratkaisemaan nuorten luoma "kauhuskenaario". Ammattilaisilta kysytään:
 - Miten tilanteessa voisi toimia eri tavalla? Miten pystyttäisiin tukemaan myönteisen tunnistaminen toteutumista paremmin? Missä meni pieleen?
 - Ketkä ja missä kohdat voidaan keksiä uudestaan, miksi ja milloin kohdat pysyvät samana.
- Ammattilaiset ratkaisevat "kauhuskenaariot" pareittain tietokoneella.

Klo 11.30–12.30 lounas

12.30–13.15

Hattuharjoite (paikanvaihto) 45min (vetäjä: Ida) ÄÄNITYS

Esitetään kysymyksiä ammattilaisille. Jokainen edustaa kysymyksen kohdalla eri näkökulmaa.

Näkökulmat:

- Yksi tuo asiasta esille miksi asiaa kannattaa toteuttaa = edut
- Yksi tuo esille millä keinoin asia on (helposti) toteutettavissa
- Yksi tuo esille miksi asiaa on vaikea toteuttaa
- Yksi tuo esille asiaan liittyvät kehittämiskeinot = miten asiaa voisi parantaa / vahvistaa.

Jokaisella paikalla on kerrottu post-it-lapulla näkökulma. Aikaa keskusteluun 8 min per kysymys. Jokaisen kysymyksen jälkeen osallistujat vaihtavat paikkaa myötöpäivään saadakseen uuden näkökulman.

Aiheet:

- Nuoren maan pinnalle palauttaminen unelmistaan
- Nuoren kannustaminen tilanteessa kuin tilanteessa
- Omien asioiden jakaminen, vastavuoroisuus
- Nuoren sosiaalisten suhteiden huomioonottaminen
- Omien tunteiden näyttäminen asiakkaalle

Iltapäiväkahvi 13.15–13.30 15 min

13.30–14.00

Miellekarttahaarjote 30 min (vetäjä: Nea)

- Ammatillaiset pohtivat omaa työtä käytännön tasolla
- Iso paperirulla on levitetty koko pitkän pöydän pituudelle. Jokainen kiertää kaikki kohdat ja kirjoittaa vastauksensa mindmap -tyyppisesti paperille.
- Kysymys: Millä keinoilla toteuttaisit paremmin mainittuja asioita omassa työssäsi? Mitä menetelmiä/välineitä voisit käyttää?
- Aiheet, joiden pohjalta kysymykseen vastataan.
 - Nuoren ihmissuhteiden jatkumon varmistaminen sijaishuollosta jälkihuoltoon siirryttäessä.
 - Saavutettavissa oleminen tapaamisten ulkopuolella
 - Työntekijä osoittaa nuorelle ymmärtävänsä eron nuoren ja nuoren toiminnan välillä
 - Nuoren haasteiden puheeksi ottaminen
 - Nuoressa olevan hyvän esiin tuominen jokaisessa kohtaamisessa
 - Nuoren mielenkiinnonkohteiden kartoittaminen ja niissä tukeminen
 - Nuoren yksilöllisyyden huomiointi
 - Nuoren verkoston kartoittaminen

14.00–14.30

Muistilista ammatillisille 40 min (vetäjä: Ronja) ÄÄNITYS

Pyydetään ammatillaisia yhdessä luomaan oma muistilista myönteisen tunnistamisen toteutumisesta jälkihuollossa fläppitaululle. Ammatillaiset saavat lopuksi nähdä kokemusnuorten tekemän listan ja vertailla niitä sekä keskustella mahdollisista muutoksista/lisäyksistä.

14.30–15.00

Lopetus 20 min

- Mentimeter.com – Kysymys: Tiivistä kolmeen asiaan miten aiot ottaa myönteisen tunnistamisen käyttöön työssäsi
- Palautelomake (Google-forms)
 - Millainen fiilis päivästä jäi?
 - Millaisia päivän harjoitteet mielestäsi olivat? Mikä sujui erityisen hyvin tai missä olisi parannettavaa?
 - Muuta palautetta

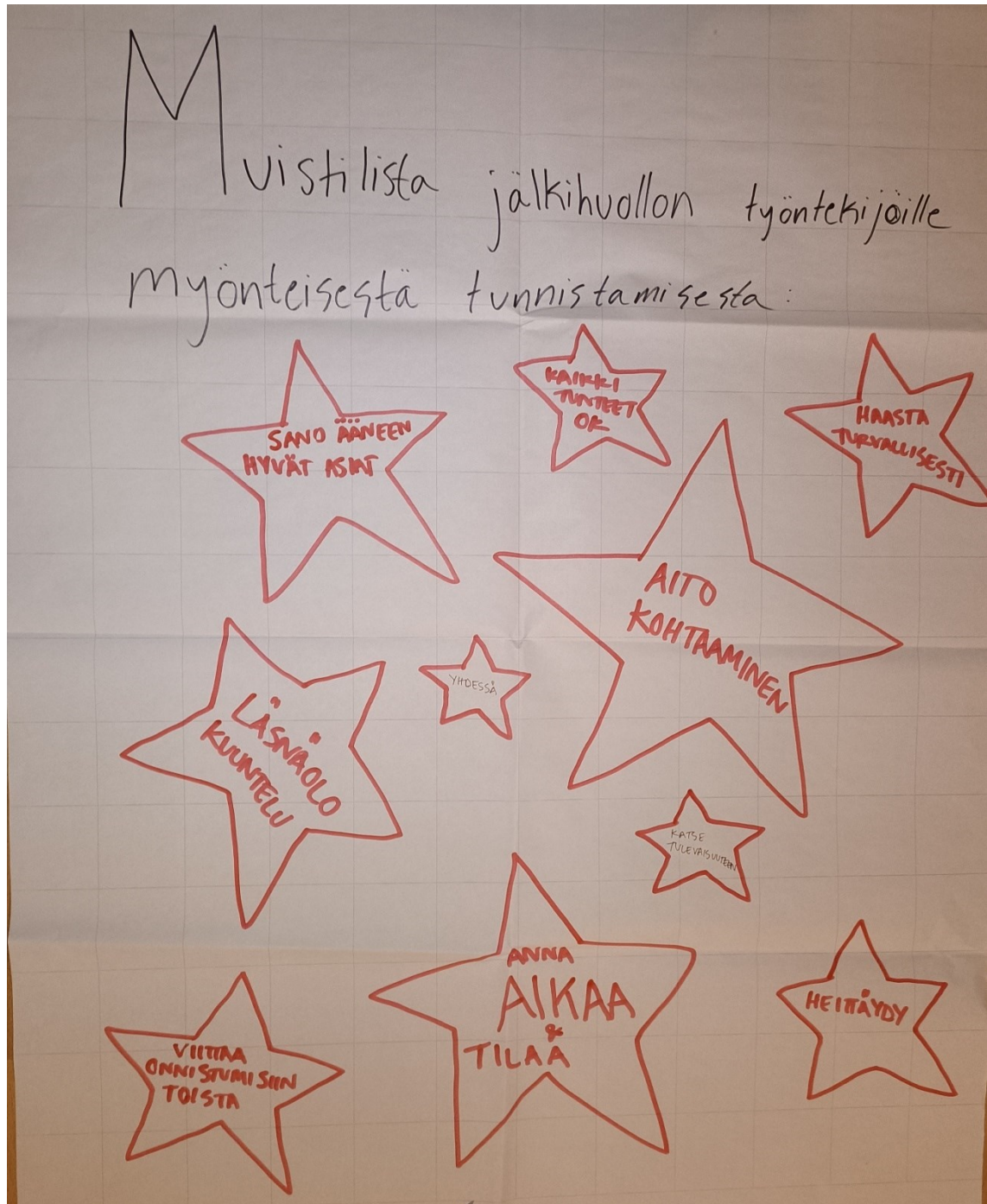
Yleinen palaute, kiitokset ja muistiinpanojen läpikäynti.

Varaharjoitteet:

Kuvakortit-harjoite 15 min

- Jokainen osallistuja valitsee pöydältä 1–3 kuvakorttia, jotka heidän mielestään kuvaavat myönteistä tunnistamista heidän työssään/työskentelytavoissaan
- Käydään läpi kortti valinnat ja perustelut

Ammattilaisten luoma muistilista

Ammattilaisten Mentimeter-vastaukset

Tiivistä kolmeen asiaan miten aiot ottaa myönteisen tunnistamisen käyttöön työssäsi?

Mentimeter

ole läsnä kiireettömästi
läsnäolo sano ääneen hyvää
enemmän kuuntelua kuuntelu
sanoittaminen
enemmän läsnäoloa
turvallista haastamista
rehellisyys kysy äläkä oletta
läsnäoleva kohtaaminen

Kutsuissa liitteenä ollut tiedote

TIEDOTE

Hyvää jälkeä - Jälkihuolto siirtymänä ja aikuistumisen tukena uudistuvassa palvelujärjestelmässä on Sosiaali- ja terveysministeriön rahoittama sekä Tampereen yliopiston, Savonia AMK:n, SOS-Lapsikylän ja Turun AMK:n toteuttama tutkimushanke, jossa tarkastellaan jälkihuollon tämänhetkistä tilaa nuorten ja ammattilaisten kokemusten kautta sekä palvelujärjestelmän näkökulmasta. Tavoitteena on tuottaa tutkimustietoa, jonka kautta voidaan ymmärtää eri osapuolten kokemuksia ja jota voidaan käyttää jälkihuollon kehittämisen tukena. Tietoa hankkeesta löytyy [kotisivuiltamme](#).

Osana hanketta järjestämme kehittämispajoja lastensuojelun kokemusasiantuntijoille sekä jälkihuollon ammattilaisille. Kehittämispajojen suunnittelusta ja toteutuksesta vastaavat sosionomiopiskelijat yhteistyössä Turun AMK:n lehtorin kanssa. Kehittämispajoissa pohdimme nuoren läheisverkoston kanssa työskentelyä ja myönteisen tunnistamisen toteuttamista jälkihuollossa. Kehittämispajassa tuotetaan tietoa, joka raportoidaan opiskelijoiden opinnäytetyössä. Tuloksia käytetään myös jälkihuollon kehittämistyössä. Kehittämispajatyöskentelystä saatuja kirjallisia tuotoksia kuvataan ja työskentelyn aikana tuotettua puhetta saatetaan nauhoittaa. Kehittämispajoihin osallistuvia henkilöitä ei kuvata tai videoita. Kehittämispajoissa tuotettua tietoa saatetaan käyttää osana Hyvää jälkeä -tutkimusta.

Kutsumme sinut osallistumaan kehittämispajaan, joka järjestetään 24.3. klo 9–15 Turun ammatikorkeakoulun kampuksella Kupittaalla. Kehittämispajaan osallistuminen on vapaaehtoista. Sinulla on oikeus syytä kertomatta keskeyttää osallistuminen sekä kieltäytyä vastaamasta kysymyksiin tai tekemästä pyydettyjä tehtäviä. Halutessasi voit myös osallistua kehittämispajaan, mutta kieltää kertomiesi asioiden suoran käyttämisen kehittämistyössä tai mahdollisissa tutkimuksissa.

Työskentelystä laaditaan muistiinpanot, jotka tarkistamme yhdessä osallistujien kanssa kehittämispajan päätteeksi. Kehittämispajan järjestäjillä ja tutkijoilla on salassapitovelvollisuus. Se tarkoittaa, ettei kertomiasi asioita voida kertoa kehittämispajan ulkopuolella niin, että sinut voidaan tunnistaa niiden kertojaksi. Kehittämispajan järjestäjät ja tutkijat eivät anna nimeäsi tai muita tietojasi ulkopuolisille. Kun kehittämispajasta ja sen tuotoksista myöhemmin raportoidaan, henkilöllisyytesi häivytetään ja sisältöä muokataan siten, ettei asioita voi tunnistaa sinun sanomaksesi tai tekemäksesi. Kaikki kehittämispajan aikana kertyvä tunnisteellinen materiaali hävitetään viimeistään kahden vuoden kuluessa kehittämistyön ja Hyvää jälkeä -tutkimuksen päättymisen jälkeen.

On tärkeää, että kaikki muutkin kehittämispajaan osallistujat käsittelevät kehittämispajassa esille tulleita asioita luottamuksellisesti. Se tarkoittaa, ettemme voi kertoa niitä kehittämispajan ulkopuolisille henkilöille. Kehittämispaja ja siellä esiin tulleet asiat eivät saa vaikuttaa osallistuvien nuorten tilanteeseen tai asemaan heidän käyttämissään palveluissa.

Jos sinulla on mitä tahansa kehittämispajaan tai kehittämis- tai tutkimustyöhön liittyvää kysyttävää, voit kertoa siitä nyt tai ottaa myöhemmin yhteyttä. Vastaamme mielellämme kysymyksiin ja keskustelemme hankkeesta kanssasi.

Hankkeen tietosuojailmoituksen voi lukea <https://projects.tuni.fi/hyvaajalkea/esittely/>.

Kiitämme arvokkaasta avustasi jo etukäteen!

Sosionomi (AMK) opiskelijat: Ida Suomalainen, Nea Suominen & Ronja Rankonen
ida.suomalainen@edu.turkuamk.fi
nea.suominen@edu.turkuamk.fi
ronja.rankonen@edu.turkuamk.fi

Kehittämispajoista vastaava opettaja: Niina Vuoristo, lehtori, Turun ammattikorkeakoulu, puh. +358403550939, email: niina.vuoristo@turkuamk.fi.

Tutkimushankkeen vastaava johtaja: Riikka Korkiamäki, professori, Yhteiskuntatieteiden tiedekunta, Tampereen yliopisto, puh. +358504336299, email: riikka.korkiamaki@tuni.fi.

Muistilista jälkihuollon ammattilaisille

MUISTILISTA MYÖNTEISESTÄ TUNNISTAMISESTA

TUTUSTU

Muista nuoren olevan oman elämänsä asiantuntija.

Kohtaa nuori ennakkoluulottomasti.

Luo nuoren kanssa aito ihmissuhde.

Ole aidosti kiinnostunut nuoren asioista.

TUNNUSTA

Pyri erottamaan nuori ja hänen toimintansa.

Sanoita nuorelle hänen onnistumisensa.

Ole luottamuksen arvoinen.

Muista rehellisyyden olevan kaiken lähtökohta.

Ole kunnioittava – tuomitseminen ei johda mihinkään.

TUE

Tue nuoren toimijuutta.

Huomioi nuoren lähiverkosto työskentelyssä.

Luo uskoa nuoreen.

Ole kannustava.

Pyri huomaamaan nuoreen liittyvät yksityiskohdat.

Auta nuorta löytämään uusia vahvuuksia itsestään.

Kartoita nuoren kiinnostuksen kohteita.

ÄLÄ UNOHDA PERUSELEMENTTEJÄ:

KUUNTELEMINEN VASTAVUOROISUUS	Ihminen ihmiselle –periaate Kohtaamisen tärkeys Avoim vuoropuhelu	Avoim yhteistyö Pysyvyys	AIKA Kärsivällisyys